

**ЗВІТ ПРО СТРАТЕГІЧНУ ЕКОЛОГІЧНУ ОЦІНКУ
ПЛАНУ ЗАХОДІВ НА 2024 – 2027 РОКИ (ДРУГИЙ ЕТАП)
ДІЇ СТРАТЕГІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
НА ПЕРІОД ДО 2027 РОКУ**

**Дніпро
2023**

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. Зміст та основні цілі документа державного планування, його зв'язок з іншими документами державного планування	5
РОЗДІЛ 2. Характеристика поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення, та прогнозні зміни цього стану, якщо документ державного планування не буде затверджено (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень)	22
2.1. Атмосферне повітря	25
2.2. Водні ресурси	38
2.3. Земельні ресурси та ґрунти	51
2.4. Надра	54
2.5. Біологічне та ландшафтне різноманіття, природно-заповідний фонд та національна екологічна мережа	55
2.6. Загальна характеристика тваринного світу	65
2.7. Відходи	67
2.8. Демографічна ситуація та стан здоров'я населення	68
2.9. Ймовірні зміни стану здоров'я населення, якщо ДДП не буде затверджено	71
РОЗДІЛ 3. Характеристика стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я на територіях, які ймовірно зазнають впливу (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень)	73
РОЗДІЛ 4. Екологічні проблеми, у тому числі ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються документа державного планування, зокрема щодо територій з природоохоронним статусом (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень)	86
РОЗДІЛ 5. Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються документа державного планування, а також шляхи врахування таких зобов'язань під час підготовки документа державного планування	99
РОЗДІЛ 6. Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, у тому числі вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових (1, 3-5 та 10-15 років відповідно, а за необхідності - 50-100 років), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків	103
РОЗДІЛ 7. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання документа державного планування	107

РОЗДІЛ 8. Обґрунтування вибору виправданих альтернатив, що розглядалися, опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка, у тому числі будь-які ускладнення (недостатність інформації та технічних засобів під час здійснення такої оцінки)	109
РОЗДІЛ 9. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення	110
РОЗДІЛ 10. Опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення (за наявності)	116
РОЗДІЛ 11. Резюме нетехнічного характеру інформації, розраховане на широку аудиторію	116

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку суспільства все більшого значення у міжнародній, національній і регіональній політиці набуває концепція збалансованого (сталого) розвитку, спрямована на інтеграцію економічної, соціальної та екологічної складових розвитку. Поява цієї концепції пов'язана з необхідністю розв'язання екологічних проблем і врахування екологічних питань в процесах планування та прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку країн, регіонів і населених пунктів.

Стратегічна екологічна оцінка стратегій, планів і програм дає можливість зосередитися на всебічному аналізі можливого впливу планованої діяльності на довкілля та використовувати результати цього аналізу для запобігання або пом'якшення екологічних наслідків в процесі стратегічного планування.

Стратегічна екологічна оцінка (далі - СЕО) – це новий інструмент реалізації екологічної політики, який базується на простому принципі: легше запобігти негативним для довкілля наслідкам діяльності на стадії планування, ніж виявляти та виправляти їх на стадії впровадження стратегічної ініціативи.

Виконання СЕО документа державного планування передбачає аналіз та оцінку ймовірних наслідків та ризиків реалізації проєктних рішень як на окремі компоненти навколишнього природного середовища, так і на загальний баланс екосистеми і, відповідно, на умови функціонування Дніпропетровської області, а також на життя та здоров'я населення.

Метою СЕО є забезпечення високого рівня охорони довкілля та сприяння інтеграції екологічних факторів у підготовку планів і програм для забезпечення збалансованого (сталого) розвитку. В Україні створені передумови для імплементації процесу СЕО, пов'язані з розвитком стратегічного планування та національної практики застосування екологічної оцінки.

Відносини у сфері оцінки наслідків виконання документів державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, виконання документів державного планування та процедуру проведення СЕО таких документів визначено Законом України «Про стратегічну екологічну оцінку».

План заходів на 2024 – 2027 роки (другий етап) дії Стратегії регіонального розвитку Дніпропетровської області на період до 2027 року (далі – План заходів) є документом державного планування місцевого рівня. Він розроблений з урахуванням екологічних аспектів та з дотриманням принципу сталого розвитку.

РОЗДІЛ 1. ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ ЦІЛІ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, ЙОГО ЗВ'ЯЗОК З ІНШИМИ ДОКУМЕНТАМИ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ

Відповідно до пункту 3 частини першої статті 1 Закону України “Про стратегічну екологічну оцінку” документами державного планування є стратегії, плани, схеми, містобудівна документація, загальнодержавні програми, державні цільові програми та інші програми і програмні документи, включаючи зміни до них, які розробляються та/або підлягають затвердженню органом державної влади, органом місцевого самоврядування.

Метою Стратегії є створення на рівні передових європейських стандартів у межах смарт-спеціалізації та стратегічного бачення до кінця 2027 року відповідних умов, базових об'єктів й елементів інфраструктури для забезпечення інвестиційно-привабливого та екологічно-коректного іміджу території через запровадження кластерної моделі розвитку та ефективне використання інноваційного потенціалу області.

Стратегія враховує специфіку регіонального планування, особливості соціально-економічного розвитку регіону та спрямована на вирішення його сучасних проблем.

Стратегія забезпечує системний та комплексний підхід до подальшого розвитку області з метою ефективного використання наявного потенціалу. У ній ставляться стратегічні та операційні цілі розвитку регіону на основі принципів сталого розвитку.

Стратегія є документом, який має покладатися в основу регіонального планування та який реалізується через програми соціально-економічного розвитку, цільові регіональні програми, проекти розвитку.

Для досягнення цілей Стратегії створюється план реалізації на новій інноваційній для української системи регіонального розвитку основі – як взаємоузгоджений у просторі та часі набір конкретних проектів та заходів регіонального розвитку.

Стратегія реалізується у два етапи: 2021 – 2023 та 2024 – 2027 роки.

План заходів з реалізації Стратегії представляє першочергові зусилля з перетворення поставлених стратегічних цілей у програми і проекти з визначеними засобами реалізації, відповідальністю і часовими рамками впровадження.

План заходів на 2024 – 2027 роки (другий етап) дії Стратегії регіонального розвитку Дніпропетровської області на період до 2027 року (далі – План заходів) є документом державного планування місцевого рівня.

Розроблення Плану заходів має зв'язок та узгодження з іншими документами державного планування, що в тій чи іншій мірі визначають передумови для прийняття проектних рішень, а саме:

Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року (Указ Президента України від 30.09.2019 № 722);

Державна стратегія регіонального розвитку на 2021 – 2027, затверджена

постановою Кабінетом Міністрів України від 05.08.2020 № 695;

Стратегія регіонального розвитку Дніпропетровської області на період до 2027 року, затверджена рішенням Дніпропетровської обласної ради від 07.08.2020 № 624-24/VII;

План реалізації Стратегія регіонального розвитку Дніпропетровської області на період до 2027 року на 2021 – 2023 роки, затверджений рішенням Дніпропетровської обласної ради від 07.08.2020 № 624-24/VII.

План заходів розроблено на підставі:

Закону України “Про засади державної регіональної політики”;

Закону України “Про місцеві державні адміністрації”;

Постанови Кабінету Міністрів України від 11.11.2015 № 932 “Про затвердження Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів”;

Наказу Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 31.03.2016 № 79 “Про затвердження Методики розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації”.

В Стратегії та Плані заходів визначено місію, стратегічне бачення сценарії та напрямки розвитку області, технічні завдання на проекти регіонального розвитку, структуровані за програмами регіонального розвитку, а також систему моніторингу та оцінки результативності реалізації Плану заходів.

Для забезпечення досягнення стратегічного бачення, який відображає той конкретний результат, який регіон бажає досягнути у майбутньому, визначена системи цілей, яка конкретизує стратегічне бачення у формі, доступній для управління процесом їх реалізації. В Стратегії визначені стратегічні цілі, що визначають окремі конкретні напрямки діяльності, оперативні цілі, як віхи на шляху досягнення стратегічних цілей, та завдання, що визначені для досягнення оперативних цілей.

Стратегічними та оперативними цілями розвитку Дніпропетровської області визначено:

1. Посилення економічної конкурентоспроможності регіону.

1.A. Зменшення економічних дисбалансів на основі розвитку промислово-виробничого комплексу.

1.B. Розвиток агропромислового комплексу.

1.C. Диверсифікація економіки монопрофільних міст.

1.D. Розвиток туристичної сфери.

2. Екологічна та енергетична безпека.

2.A. Створення умов для поліпшення стану довкілля.

2.B. Підвищення ефективності управління відходами.

2.C. Забезпечення енергоефективності та розвиток альтернативної енергетики.

2.D. Розвиток екомережі та рекреаційних зон.

3. Забезпечення якісних умов життя.

3.A. Розвиток інфраструктури регіону, благоустрій територій.

3.B. Підвищення до європейського рівня умов проживання мешканців області.

3.C. Забезпечення якості соціально-гуманітарних послуг на рівні провідних європейських стандартів.

3.D. Підвищення ефективності публічного управління, інформатизація суспільства та розвиток е-демократії.

4. Розвиток людського потенціалу.

4.A. Формування конкуренто-спроможного інтелектуального капіталу.

4.B. Забезпечення умов для здорового та культурного розвитку населення.

План заходів на 2024 – 2027 роки (другий етап) дії Стратегії регіонального розвитку Дніпропетровської області на період до 2027 року охоплює основні види господарської діяльності: промисловий та агропромисловий комплекси, транспортне та дорожнє господарство, інвестиційну, будівельну та містобудівну діяльність, енергоефективність, житлово-комунальне господарство, освіту, охорону здоров'я, фізичну культуру та спорт, культуру і туризм, екологічну безпеку.

Програми Плану заходів з реалізації Стратегії:

Програма “Посилення економічної конкуренто-спроможності регіону”

Програма “Екологічна та енергетична безпека”

Програма “Забезпечення якісних умов життя”

Програма “Розвиток людського потенціалу”

Реалізація програми “Посилення економічної конкуренто-спроможності регіону” має на меті забезпечити поступові зміни структури економіки області для зменшення ризиків її залежності від зовнішніх ринків, зменшити диспропорції в економічному розвитку окремих адміністративно-територіальних одиниць. Програма спрямована на досягнення стратегічної цілі 1 Стратегії та має реалізовуватися разом із такими регіональними цільовими програмами:

Програмою створення та ведення містобудівного кадастру Дніпропетровської області;

Програмою розвитку малого та середнього підприємництва у Дніпропетровській області;

Програмою розвитку міжнародного співробітництва, євроінтеграційних процесів та формування позитивного іміджу Дніпропетровської області;

Комплексною Програмою підтримки агропромислового комплексу Дніпропетровської області;

Програмою розвитку туризму у Дніпропетровській області;

Програмою збереження та розвитку об'єктів культурної і природної спадщини, розташованих на території Дніпропетровської області.

Програма “Посилення економічної конкурентоспроможності регіону” представлена 4 напрямками, дія яких спрямована на вирішення завдань на конкретній території шляхом реалізації 15 проєктів для досягнення поставлених цілей.

№	Проєкти	Територія, на яку проєкт матиме вплив
Напрямок 1.А. Зменшення економічних дисбалансів, у тому числі на основі розвитку промислово-виробничого комплексу		
1.	Забезпечення функціонування офісу європейської інтеграції у Дніпропетровській області	Уся область
2.	Забезпечення ефективного функціонування індустріальних парків на території Дніпропетровської області	Уся область
3.	Створення індустріального парку на території промислового майданчика зачиненої шахти імені М.І.Сташкова	Синельниківський район
4.	Будівництво індустріального парку в місті Зеленодольськ Криворізького району Дніпропетровської області	Зеленодольська міська територіальна громада
Напрямок 1.В. Розвиток агропромислового комплексу		
5.	Створення спеціалізованих господарств із вирощування, переробки, зберігання та реалізації плодово-ягідної продукції і овочевих культур	Уся область
6.	Відтворення птахівництва у промислових масштабах (створення мініптахоферм), відновлення виробництва риби в існуючих ставках	Уся область
7.	Організація та розвиток кластеру бджолярів у Покровській селищній громаді	Синельниківський район, Покровська селищна територіальна громада
8.	Створення холодильного комплексу на базі сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу “Перший ягідний”	Дніпровський район
9.	Реконструкція перевантажувального комплексу ФГ “ТАНДЕМ-АГРО” по вул. Пристанційна, 8А, с. Варварівка, Павлоградського району, Дніпропетровської області	Павлоградський район
Напрямок 1.С. Диверсифікація економіки монопрофільних міст		
10.	Створення бізнес-інкубаторів на території області	Уся область
11.	Формування мережі корпорацій відновлювального (випереджаючого) смарт-розвитку Дніпропетровської області (ОТГ – міста – область)	Уся область
Напрямок 1.Д. Розвиток туристичної сфери		
12.	Створення Туристичного центру Слобожанської громади	Уся область. Прилеглі області. Уся країна
13.	Створення кластеру еко-агротуризму “Туристичні об’єкти Солонянщини”	Солонянська територіальна громада
14.	“Фазенда “Вакулівська балка” диверсифікація підприємницької діяльності”	Уся область
15.	Будівництво історико-археологічного та туристично-розважального комплексу на проспекті Трубників в місті Нікополі Дніпропетровської області	Нікопольська міська територіальна громада

У рамках напрямку 1.А. “Зменшення економічних дисбалансів, у тому числі на основі розвитку промислово-виробничого комплексу” передбачено забезпечити:

створення та забезпечення функціонування інфраструктури підтримки бізнесу та залучення інвестицій;

розвиток наукоємних та інноваційних виробництв;

розвиток експортного потенціалу космічної галузі;

підвищення конкурентоспроможності на світових ринках металургійного комплексу.

У рамках напрямку В. “Розвиток агропромислового комплексу” передбачено забезпечити:

створення сільськогосподарського виробництва на основі розвитку фермерства;

розвиток переробної промисловості в агропромисловій сфері.

У рамках напрямку 1.С. “Диверсифікація економіки монопрофільних міст передбачено забезпечити”:

створення у малих монопрофільних містах області бізнес-інкубаторів, технопарків та інше;

створення у монопрофільних містах інфраструктури підтримки розвитку бізнесу, зокрема інженерно-технічної та транспортної; супровід інвестицій для подолання бюрократичних перешкод, спрощення дозвільних процедур, навчання тощо.

Проекти напрямку 1.Д. “Розвиток туристичної сфери” спрямовані на:

створення туристичних кластерів;

розвиток промислового, зеленого, історичного, подієвого, фольклорного, екстремального та інших видів туризму;

розвиток інфраструктури туризму.

Орієнтовний фінансовий план

№	Назви проєктів	Вартість, тис. грн				
		2024 рік	2025 рік	2026 рік	2027 рік	Разом
	Напрямок 1.А. Зменшення економічних дисбалансів, у тому числі на основі розвитку промислово-виробничого комплексу	17000,0	53000,0	58000,0	64837,0	192837,0
1.	Забезпечення функціонування офісу європейської інтеграції у Дніпропетровській області	2500,0	3000,0	3500,0	4500,0	13500,0
2.	Забезпечення ефективного функціонування індустріальних парків на території Дніпропетровської області	2500,0	3000,0	3500,0	4500,0	13500,0
3.	Створення індустріального парку на території промислового майданчика зачиненої шахти імені М.І.Сташкова	10000,0	45000,0	50000,0	55837,0	160837,0

№	Назви проєктів	Вартість, тис. грн				
		2024 рік	2025 рік	2026 рік	2027 рік	Разом
4.	Будівництво індустріального парку в місті Зеленодольськ Криворізького району Дніпропетровської області	2000,0	2000,0	1000,0		5000,0
Напрямок 1.В. Розвиток агропромислового комплексу		15338,9	3962,7	2000,0	1500,0	22801,6
5.	Створення спеціалізованих господарств із вирощування, переробки, зберігання та реалізації плодово-ягідної продукції і овочевих культур		750,0	1250,0	750,0	2750,0
6.	Відтворення птахівництва у промислових масштабах (створення мініптахоферм), відновлення виробництва риби в існуючих ставках			750,0	750,0	1500,0
7.	Організація та розвиток кластеру бджолярів у Покровській селищній громаді	3696,0	300,0			3996,0
8.	Створення холодильного комплексу на базі сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу “Перший ягідний”	1642,9	2912,7			4555,6
9.	Реконструкція перевантажувального комплексу ФГ “ТАНДЕМ-АГРО” по вул. Пристанційна, 8А, с. Варварівка, Павлоградського району, Дніпропетровської області	10000,0				10000,0
Напрямок 1.С. Диверсифікація економіки монопрофільних міст		1 735,0	1 566,0	1 756,0	0,0	5 057,0
10.	Створення бізнес-інкубаторів на території області	1235,0	1066,0	1256,0		3557,0
11.	Формування мережі корпорацій відновлювального (випереджаючого) смарт-розвитку Дніпропетровської області (ОТГ –міста – область)	500,0	500,0	500,0		1500,0
Напрямок 1.Д. Розвиток туристичної сфери		63370,7	109906,1	85743,3	76370,0	335390,1
12.	Створення Туристичного центру Слобожанської громади	2000,0	30000,0	8000,0	8000,0	48000,0
13.	Створення кластеру еко-агротуризму “Туристичні об’єкти Солонянщини”	3000,0	10000,0	10000,0	10000,0	33000,0
14.	“Фазенда “Вакулівська балка” диверсифікація підприємницької діяльності”		11536,1	9373,3		20909,4
15.	Будівництво історико-археологічного та туристично-розважального комплексу на проспекті Трубників в місті Нікополі Дніпропетровської області	58370,7	58370,0	58370,0	58370,0	233480,7
Усього (15 проєктів)		97444,6	168434,8	147499,3	142707,0	556085,7

Програма “Екологічна та енергетична безпека” тісно пов’язана з іншими програмами. Наскрізні завдання, спрямовані на вдосконалення охорони навколишнього середовища, можуть істотно вплинути на виконання заходів решти програм.

Належне виконання програми “Екологічна та енергетична безпека” сприятиме виконанню завдань відповідної стратегічної цілі Стратегії та дозволить:

забезпечити реалізацію Дніпропетровської обласної комплексної програми (стратегії) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату;

удосконалити систему збору, транспортування, утилізації, переробки твердих побутових відходів;

забезпечувати постійний моніторинг поверхневих і підземних вод;

забезпечити створення і впровадження інтегрованої системи управління водними ресурсами;

забезпечити охорону атмосферного повітря від стаціонарних і пересувних джерел забруднення;

поліпшити стан зелених насаджень області та природних територій, що особливо охороняються;

упровадити енергоефективні технології та забезпечити використання відновлювальних енергоресурсів.

Програма складається з чотирьох взаємопов'язаних напрямів, які охоплюють 14 проєктів.

№	Проєкти	Територія, на яку проєкт матиме вплив
Напрямок 2.А. Створення умов для поліпшення стану довкілля		
1.	Запровадження екологічного моніторингу області	Уся область
2.	Поліпшення екологічного та водогосподарського стану малих та середніх річок області. Захист від підтоплення населених пунктів	Уся область
3.	Розвиток екомережі та рекреаційних зон Розроблення проєктів створення (розширення), реконструкції та розвитку об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення	Уся область
4.	Створення системи комплексного екологічного моніторингу міста Кам'янського, селищ Таромське, Сухачівка та території зони впливу хвостосховищ	Кам'янська міська територіальна громада
5.	Коригування проєкту "Розчищення р. Коноплянка" та виконання робіт по проєкту	Кам'янська міська територіальна громада
Напрямок 2.В. Поліпшення управління відходами		
6.	Упровадження комплексної ефективної системи поводження з ТПВ на території субрегіону „Західний Донбас”	Павлоградський та Петропавлівський райони, м. Павлоград, м. Тернівка, м. Першотравенськ
7.	Будівництво перевантажувальної станції з сортувальною лінією на території Покровської селищної територіальної громади Синельниківського району Дніпропетровської області	Синельниківський район
8.	Забезпечення екологічно-безпечного захоронення відходів та небезпечних речовин, ліквідація шламо-накопичувача у балці Ясинова за адресою: вул. Горобця С.Х., 1К	Кам'янська міська територіальна громада
9.	Будівництво очисних споруд в м. Тернівка, Дніпропетровської області	м. Тернівка, Павлоградський район
10.	Будівництво сміттєпереробного заводу в м. Нікополі Дніпропетровської області, в т.ч. виготовлення ПКД	Нікопольська міська територіальна громада
11.	Будівництво другої черги полігону твердих побутових відходів з сортувальною лінією	Жовтоводська територіальна громада
Напрямок 2.С. Енергоефективність та розвиток альтернативної енергетики		

№	Проекти	Територія, на яку проєкт матиме вплив
12.	Будівництві об'єктів із виробництва електричної енергії з енергії сонячного випромінювання	Межівська селищна територіальна громада
13.	Будівництво вітрової електростанції на березі Каховського водосховища в селі Мар'янське Криворізького району Дніпропетровської області	Зеленодольська міська територіальна громада
Напряму 2.Д. Розвиток екомережі та рекреаційних зон		
14.	Охорона Ландшафтного Заказника "Петропавлівські лимани" від пожеж	Петропавлівська селищна територіальна громада

В рамках напрямку 2.А. Створення умов для поліпшення стану довкілля передбачається сфокусувати увагу на проєктах, що:

- зменшать рівень забруднення повітряного басейну області;
- сприятимуть захисту водних ресурсів;
- сприятимуть поліпшенню стану земельних ресурсів.

В рамках напрямку 2.В. Підвищення ефективності управління відходами проєктами передбачається:

створення комплексної ефективною системи поводження з твердими побутовими відходами на території Дніпропетровської області;

поліпшення санітарно-гігієнічного та екологічного стану населених пунктів, створення безпечних для життя і здоров'я людини умов, удосконалення системи збирання, вилучення, переробки та знешкодження побутових і промислових відходів;

зменшення кількості відходів, які збираються у територіальних громадах, через запровадження утилізації більшості органічних відходів за місцем їх походження, поліпшення стану ґрунтів земельних ділянок, на яких сформувалися органічні відходи;

зниження кількості непромислових відходів 1 класу небезпеки, що потрапляють на полігони твердих побутових відходів.

Реалізація проєктів за напрямом 2.С. Забезпечення енергоефективності та розвиток альтернативної енергетики:

створить умови для організації ефективного управління процесами енергоефективності;

сприятиме мобілізації ресурсів на досягнення кращих результатів;

створить передумови для використання відновлювальних джерел енергії;

сприятиме зниженню енергоємності установ соціальної сфери;

забезпечить ефективне та економне вуличне освітлення;

створить умови для поширення знань з енергоефективності;

забезпечить інформаційний супровід широких верств населення та виробників щодо переваг від упровадження локальних проєктів відновлювальної енергетики та сформує перелік проєктів відновлювальної енергетики, економічна складова яких є привабливою.

Проєктами напрямку 2.Д. Розвиток екомережі та рекреаційних зон передбачається:

створення водоохоронних зон у межах міст області;

оцінка сучасного стану рекреаційних зон та внутрішніх водойм у межах міських територій області та розроблення заходів щодо їх відновлення;

відновлення замулених та зарослих ділянок річок, створення умов для рекреації, відновлення рибопродуктивності;
відновлення гідрологічного режиму річок області.

Орієнтовний фінансовий план

№	Назви проєктів	Вартість, тис. грн				
		2024 рік	2025 рік	2026 рік	2027 рік	Разом
Напряв 2.А. Створення умов для поліпшення стану довкілля		147500,0	54200,0	37600,0	30200,0	269500,0
1.	Запровадження екологічного моніторингу області	7000,0	7000,0			14000,0
2.	Поліпшення екологічного та водогосподарського стану малих та середніх річок області. Захист від підтоплення населених пунктів	120000,0	11000,0			131000,0
3.	Розвиток екомережі та рекреаційних зон Розроблення проєктів створення (розширення), реконструкції та розвитку об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення	9000,0	9000,0			18000,0
4.	Створення системи комплексного екологічного моніторингу міста Кам'янського, селищ Таромське, Сухачівка та території зони впливу хвостосховищ	10000,0	10200,0	20600,0	14200,0	55000,0
5.	Коригування проєкту "Розчищення р. Коноплянка" та виконання робіт по проєкту	1500,0	17000,0	17000,0	16000,0	51500,0
Напряв 2.В. Підвищення ефективності управління відходами		246280,0	328150,0	230550,0	225450,0	1030430,0
6.	Упровадження комплексної ефективної системи поводження з ТПВ на території субрегіону „Західний Донбас”	100,0	100,0	100,0		300,0
7.	Будівництво перевантажувальної станції з сортувальною лінією на території Покровської селищної територіальної громади Синельниківського району Дніпропетровської області	400,0	1600,0	9000,0	9000,0	20000,0
8.	Забезпечення екологічно-безпечного захоронення відходів та небезпечних речовин, ліквідація шламо-накопичувача у балці Ясинова за адресою: вул. Горобця С.Х., 1К	22450,0	15000,0	10000,0	5000,0	52450,0
9.	Будівництво очисних споруд в м. Тернівка, Дніпропетровської області	61450,0	61450,0	61450,0	61450,0	245800,0
10.	Будівництво сміттєпереробного заводу в м. Нікополі Дніпропетровської області, в т.ч. виготовлення ПКД	150000,0	150000,0	150000,0	150000,0	600000,0
11.	Будівництво другої черги полігону твердих побутових відходів з сортувальною лінією	11880,0	100000,0			111880,0
Напряв 2.С. Забезпечення енергоефективності та розвиток альтернативної енергетики		42500,0	42500,0	42500,0	32500,0	160000,0
12.	Будівництві об'єктів із виробництва електричної енергії з енергії сонячного	32500,0	32500,0	32500,0	32500,0	130000,0

№	Назви проєктів	Вартість, тис. грн				
		2024 рік	2025 рік	2026 рік	2027 рік	Разом
	випромінювання					
13.	Будівництво вітрової електростанції на березі Каховського водосховища в селі Мар'янське Криворізького району Дніпропетровської області	10000,0	10000,0	10000,0		30000,0
Напрямок 2.Д. Розвиток екомережі та рекреаційних зон		1000,0	1000,0	1000,0	0,0	3000,0
14.	Охорона Ландшафтного Заказника “Петропавлівські лимани” від пожеж	1000,0	1000,0	1000,0		3000,0
Усього (14 проєктів)		437280,0	425850,0	311650,0	288150,0	1462930,0

Програма “Забезпечення якісних умов життя” тісно пов’язана з іншими програмами. Наскрізні завдання – спрямовані на поліпшення якості життя кожного мешканця у будь якій громаді області.

Програма спрямована на досягнення стратегічної цілі 3. Стратегії та має реалізовуватися разом із такими регіональними цільовими програмами:

Регіональною програмою оздоровлення та відпочинку дітей Дніпропетровської області;

Обласною програмою “Здоров’я населення Дніпропетровщини”;

Комплексною програмою соціального захисту населення Дніпропетровської області;

Регіональною програмою інформатизації “Дніпропетровщина: цифрова трансформація”;

Програмою розвитку й підтримки сфери надання адміністративних послуг у Дніпропетровській області;

Регіональною Програмою забезпечення громадського порядку та громадської безпеки на території Дніпропетровської області;

Регіональною цільовою програмою захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, забезпечення пожежної безпеки Дніпропетровської області;

Програмою розвитку культури у Дніпропетровській області тощо.

Програма складається з чотирьох взаємопов’язаних напрямів, які охоплюють 34 проєкти.

№	Проєкти	Територія, на яку проєкт матиме вплив
Напрямок 3.А. Розвиток інфраструктури регіону, благоустрій територій		
1.	Житлове будівництво (придбання житла), у т.ч. у сільській місцевості Дніпропетровської області	Уся область
2.	Будівництво, реконструкція, ремонт та експлуатаційне утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах області	Уся область
3.	Будівництво, ремонт та реконструкція територіальних доріг загального користування	Уся область
4.	Будівництво, ремонт та реконструкція міжнародних,	Уся область

№	Проекти	Територія, на яку проєкт матиме вплив
	національних та регіональних доріг загального користування	
5.	Передача у концесію автомобільних доріг загального користування	Уся область
6.	Будівництво нового аеродрому міжнародного аеропорту у Дніпропетровській області	Уся область
7.	Будівництво авіаційно-вантажного терміналу (м. Дніпро)	Уся область
8.	Завершення будівництва метрополітену у м. Дніпрі	м. Дніпро
9.	Реконструкція, капітальний ремонт мереж зовнішнього освітлення вулиць та доріг, облаштування пішохідних зон населених пунктів Дніпропетровської області	Уся область
10.	Створення зон відпочинку, реконструкція парків, скверів, зелених зон населених пунктів Дніпропетровської області	Уся область
	Напрямок 3.В. Підвищення до європейського рівня умов проживання мешканців області	
11.	Придбання сучасної спецтехніки для виконання робіт із санітарного очищення та благоустрою	Синельниківський район
12.	Будівництво, реконструкція та ремонт об'єктів житлово-комунального господарства у містах, районах та об'єднаних територіальних громадах Дніпропетровської області	Уся область
13.	Будівництво, реконструкція водопровідних мереж та обладнання у населених пунктах місцевості Дніпропетровської області	Уся область
14.	Будівництво, реконструкція мереж та обладнання системи водовідведення	Уся область
15.	Передача у концесію систем водопостачання та водовідведення	Уся область
16.	Створення пожежно-рятувальних підрозділів (центрів безпеки), захисних споруд цивільного захисту	Уся область
17.	Створення системи екстреної допомоги населенню за єдиним телефонним номером 112	Уся область
18.	Організація гуманітарного розмінування на території області	Уся область
	Напрямок 3.С. Забезпечення якості соціально-гуманітарних послуг на рівні провідних європейських стандартів	
19.	Будівництво, реконструкція та капітальний ремонт медичних закладів у територіальних громадах Дніпропетровської області	Уся область
20.	Придбання медичного обладнання для сільських амбулаторій	Уся область
21.	Закупівля автомобілів „швидкої допомоги”	Уся область
22.	Передача у концесію незадіяних приміщень комунальних закладів охорони здоров'я	Уся область
23.	Будівництво, реконструкція, ремонт комунальних закладів середньої освіти, улаштування спортивних майданчиків у т.ч. у сільській місцевості Дніпропетровської області	Уся область
24.	Придбання „шкільних” автобусів для перевезення дітей, які мешкають у сільській місцевості	Уся область
25.	Задоволення потреби у здобутті дошкільної освіти, цифровізація освітнього процесу у територіальних громадах Дніпропетровської області	Уся область
26.	Забезпечення дітей та молоді дошкільного та шкільного віку якісними інклюзивними освітніми послугами	Уся область
27.	Розбудова системи психологічної допомоги та психосоціальної підтримки в освітній галузі Дніпропетровщини	Уся область

№	Проекти	Територія, на яку проєкт матиме вплив
28.	Будівництво, реконструкція та ремонт закладів соціального захисту у Дніпропетровській області	Уся область
29.	Створення Реабілітаційного центру адаптації “Інновація” у Дніпропетровській області	Уся область
Напрямок 3.Д. Ефективне публічне управління, розвиток е-демократії та е-урядування		
30.	Побудова сучасної регіональної системи публічного управління	Уся область
31.	Реалізація проєктної моделі розвитку мережі центрів надання адміністративних послуг (ЦНАПів) Дніпропетровської області	Уся область
32.	Створення безбар’єрного середовища для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення у ЦНАПах регіону	Уся область
33.	Запровадження дієвих механізмів надання якісних та доступних адміністративних послуг мешканцям регіону	Уся область
34.	Організація сервісного обслуговування кожного мешканця регіону, перехід до нової системи надання високоякісних, доступних, прозорих адміністративних послуг	Уся область

В рамках напрямку 3.А. Розвиток інфраструктури регіону, благоустрій територій проєктами передбачається:

- розвиток житлового будівництва;
- благоустрій населених пунктів (освітлення, дороги тощо);
- розвиток інфраструктури територій;
- обладнання зон відпочинку (парків, скверів, зелених зон, пляжів тощо).

В рамках напрямку 3.В. Підвищення до європейського рівня умов проживання мешканців області проєктами передбачається:

- поліпшення комунального обслуговування населення;
- розвиток системи громадського транспорту;
- поліпшення системи водопостачання та водовідведення;
- убезпечення життєдіяльності та розвиток системи цивільного захисту населення.

В рамках напрямку 3.С. Забезпечення якості соціально-гуманітарних послуг на рівні провідних європейських стандартів проєктами передбачається:

- підвищення якості та доступності послуг у сфері охорони здоров’я;
- розвиток громад (навчально-виховна, культурна та інші сфери життєдіяльності громади), зокрема, на засадах партнерства бізнесу, влади та громадськості, міжмуніципального співробітництва.

В рамках напрямку 3.Д. Підвищення ефективності публічного управління, інформатизація суспільства та розвиток е-демократії проєктами передбачається:

- розвиток електронного урядування та інформатизації суспільства;
- підвищення якості надання адміністративних послуг (е-послуг);
- розвиток системи соціальних комунікацій та зв’язків із громадськістю.

Орієнтовний фінансовий план

№	Назви проєктів	Вартість, тис. грн				
		2024 рік	2025 рік	2026 рік	2027 рік	Разом
Напрямок 3.А. Розвиток інфраструктури регіону, благоустрій територій		8864715,3	8379667,7	2400458,2	199339,6	19844180,6
1.	Житлове будівництво (придбання житла), у т.ч. у сільській місцевості Дніпропетровської області	532527,8	70072,8	33291,0	32772,4	668664,0
2.	Будівництво, реконструкція, ремонт та експлуатаційне утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах області	1500,0	1500,0	1500,0	1500,0	6000,0
3.	Будівництво, ремонт та реконструкція територіальних доріг загального користування	700000,0	700000,0	700000,0		2100000,0
4.	Будівництво, ремонт та реконструкція міжнародних, національних та регіональних доріг загального користування	500000,0	500000,0	500000,0		1500000,0
5.	Передача у концесію автомобільних доріг загального користування	1000000,0	1000000,0	1000000,0		3000000,0
6.	Будівництво нового аеродрому міжнародного аеропорту у Дніпропетровській області	2430000,0	2430000,0			4860000,0
7.	Будівництво авіаційно-вантажного терміналу (м. Дніпро)	205000,0	200000,0			405000,0
8.	Завершення будівництва метрополітену у м. Дніпрі	3280000,0	3280000,0			6560000,0
9.	Реконструкція, капітальний ремонт мереж зовнішнього освітлення вулиць та доріг, облаштування пішохідних зон населених пунктів Дніпропетровської області	147168,1	156396,7	124124,0	124024,0	551712,8
10.	Створення зон відпочинку, реконструкція парків, скверів, зелених зон населених пунктів Дніпропетровської області	68519,4	41698,2	41543,2	41043,2	192803,8
Напрямок 3.В. Підвищення до європейського рівня умов проживання мешканців області		542767,8	613389,0	530570,2	500756,6	2187483,6
11.	Придбання сучасної спецтехніки для виконання робіт із санітарного очищення та благоустрою	3000,0	3000,0	3000,0		9000,0
12.	Будівництво, реконструкція та ремонт об'єктів житлово-комунального господарства у містах, районах та об'єднаних територіальних громадах Дніпропетровської області	167502,6	188572,7	188572,7	188511,4	733159,4
13.	Будівництво, реконструкція водопровідних мереж та обладнання у населених пунктах місцевості Дніпропетровської області	96158,1	137212,1	96843,4	281827,4	612041,0
14.	Будівництво, реконструкція мереж та обладнання системи водовідведення	29410,9	57084,5	14933,9	30417,8	131847,1
15.	Передача у концесію систем	204620,6	205444,1	205144,6		615209,3

№	Назви проєктів	Вартість, тис. грн				
		2024 рік	2025 рік	2026 рік	2027 рік	Разом
	водопостачання та водовідведення					
16.	Створення пожежно-рятувальних підрозділів (центрів безпеки), захисних споруд цивільного захисту	17000,0				17000,0
17.	Створення системи екстреної допомоги населенню за єдиним телефонним номером 112	21575,6	21575,6	21575,6		64726,8
18.	Організація гуманітарного розмінування на території області	3500,0	500,0	500,0		4500,0
Напрямок 3.С. Забезпечення якості соціально-гуманітарних послуг на рівні провідних європейських стандартів		2435652,8	904189,1	711774,1	255872,5	4307488,3
19.	Будівництво, реконструкція та капітальний ремонт медичних закладів у територіальних громадах Дніпропетровської області	1348797,3	135917,6	9962,7	9367,0	1504044,5
20.	Придбання медичного обладнання для сільських амбулаторій	150,0	150,0	150,0	150,0	600,0
21.	Закупівля автомобілів „швидкої допомоги”	99750,0	99750,0	99750,0		299250,0
22.	Передача у концесію незадіяних приміщень комунальних закладів охорони здоров'я	204633,6	205460,6	205223,2		615317,4
23.	Будівництво, реконструкція, ремонт комунальних закладів середньої освіти, улаштування спортивних майданчиків у т.ч. у сільській місцевості Дніпропетровської області	578499,7	286112,2	233189,2	88206,5	1186007,4
24.	Придбання „шкільних” автобусів для перевезення дітей, які мешкають у сільській місцевості	150000,0	150000,0	150000,0	150000,0	600000,0
25.	Задоволення потреби у здобутті дошкільної освіти, цифровізація освітнього процесу у територіальних громадах Дніпропетровської області	46237,0	19223,5	8563,5	3213,5	77237,6
26.	Забезпечення дітей та молоді дошкільного та шкільного віку якісними інклюзивними освітніми послугами	310,0	310,0	310,0	310,0	1240,0
27.	Розбудова системи психологічної допомоги та психосоціальної підтримки в освітній галузі Дніпропетровщини	4408,0	4408,0	4408,0	4408,0	17632,0
28.	Будівництво, реконструкція та ремонт закладів соціального захисту у Дніпропетровській області	27,5	17,5	17,5	17,5	80,0
29.	Створення Реабілітаційного центру адаптації “Інновація” у Дніпропетровській області	2839,7	2839,7	200,0	200,0	6079,4
Напрямок 3.Д. Підвищення ефективності публічного управління, інформатизація суспільства та розвиток е-демократії		221291,0	195830,2	208976,7	7276,7	633374,6
30.	Побудова сучасної регіональної системи публічного управління	117700,0	123700,0	123700,0		365100,0

№	Назви проєктів	Вартість, тис. грн				
		2024 рік	2025 рік	2026 рік	2027 рік	Разом
31.	Реалізація проєктної моделі розвитку мережі центрів надання адміністративних послуг (ЦНАПів) Дніпропетровської області	25000,0	40000,0	65000,0		130000,0
32.	Створення безбар'єрного середовища для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення у ЦНАПах регіону	2000,0	3000,0	3000,0		8000,0
33.	Запровадження дієвих механізмів надання якісних та доступних адміністративних послуг мешканцям регіону	5000,0	5000,0	10000,0		20000,0
34.	Організація сервісного обслуговування кожного мешканця регіону, перехід до нової системи надання високоякісних, доступних, прозорих адміністративних послуг	71591,0	24130,2	7276,7	7276,7	110274,6
Усього (34 проєкти)		12064426,9	10093076,0	3851779,2	963245,4	26972527,1

Програма 4. “Розвиток людського потенціалу” спрямована на стабілізацію демографічної ситуації, скорочення негативних міграційних процесів, розвиток трудових ресурсів, створення умов для поліпшення якості життя.

Упровадження програми може здійснюватися, у тому числі, через коригування діючих регіональних цільових програм:

Програми сприяння розвитку громадянського суспільства у Дніпропетровській області;

Регіональної цільової соціальної програми “Молодь Дніпропетровщини”;

Цільової соціальної комплексної програми розвитку фізичної культури і спорту в Дніпропетровській області;

Регіональної цільової соціальної програми “Освіта Дніпропетровщини”;

Регіональної цільової соціальної програми розвитку сімейної та гендерної політики у Дніпропетровській області тощо.

Програма 4 “Розвиток людського потенціалу” складається з двох напрямів, до яких включено 14 проєктів.

№	Проєкти	Територія, на яку проєкт матиме вплив
Напрямок 4.А. Формування конкурентно-спроможного інтелектуального капіталу		
1.	Проєкт „ЕХАМ Дніпро” – зовнішнє управління підготовки професійних кадрів на підприємствах”	Уся область
2.	Проєкт „Дуальна освіта в дії”	Уся область
3.	Підтримка самозайнятості населення на селі, сприяння створенню малих підприємств у сільській місцевості	Уся область
4.	Створення та підтримка сімейних молочних ферм на території області	Уся область
5.	Поліпшення благоустрою території громад шляхом самоорганізації мешканців	Уся область

№	Проекти	Територія, на яку проєкт матиме вплив
Напряму 4.В. Здоровий та культурний розвиток населення		
6.	Проведення культурно-мистецьких заходів: концертів, фестивалів, вистав театрів, виставок, майстер-класів, семінарів для всебічного розвитку творчих здібностей	Уся область
7.	Реставрація, реконструкція та капітальні ремонти закладів культури у територіальних громадах Дніпропетровської області	Уся область
8.	Створення виставкового, концертного та спортивного центру „Метеор”	м. Дніпро
9.	Будівництво, реконструкція та ремонт спортивних об’єктів у територіальних громадах Дніпропетровської області	Уся область
10.	Реконструкція гідротехнічних споруд веслувального каналу та воднолижного стадіону бази олімпійської підготовки КП „Водно-спортивний комбінат” у м. Дніпрі	м. Дніпро
11.	Створення місцевих центрів фізичного здоров’я населення „Спорт для всіх”	Уся область
12.	Створення молодіжних центрів (просторів, ХАБів)	Уся область
13.	Проект „Молодіжна робота в ОТГ”	Уся область

Упровадження проєктів напрямку 4.А. Формування конкурентоспроможного інтелектуального капіталу передбачає:

розвиток сучасної високоякісної системи освіти, у тому числі професійної, вищої освіти та науки;

розвиток кадрового потенціалу;

підвищення громадської активності мешканців.

Для забезпечення успішності реалізації напрямку 4.В. Забезпечення умов для здорового та культурного розвитку населення пропонуються такі завдання:

розвиток культури та збереження об’єктів культурної спадщини;

розвиток фізичної культури та спорту, дозвілля;

підвищення ефективності реалізації державної молодіжної та сімейної політики.

№	Назви проєктів	Вартість, тис. грн				
		2024 рік	2025 рік	2026 рік	2027 рік	Разом
Напряму 4.А. Формування конкурентоспроможного інтелектуального капіталу		23757,0	27195,3	26360,1	21000,0	98312,4
1.	Проект “Навчально-практичні центри сучасної професійної освіти”	10000,0	12000,0	14000,0	16000,0	52000,0
2.	Проект „Дуальна освіта в дії”	5000,0	5000,0	5000,0	5000,0	20000,0
3.	Створення та підтримка сімейних молочних ферм на території області	5582,0	5776,0	1567,0		12925,0
4.	Поліпшення благоустрою території громад шляхом самоорганізації мешканців	3175,0	4419,3	5793,1		13387,4
Напряму 4.В. Забезпечення умов для здорового та культурного розвитку населення		658180,8	745812,2	582799,4	173332,6	2160124,9
5.	Проведення культурно-мистецьких заходів: концертів, фестивалів, вистав театрів,	21026,0	26282,5	32853,2	41066,4	121228,1

№	Назви проєктів	Вартість, тис. грн				
		2024 рік	2025 рік	2026 рік	2027 рік	Разом
	виставок, майстер-класів, семінарів для всебічного розвитку творчих здібностей					
6.	Реставрація, реконструкція та капітальні ремонти закладів культури у територіальних громадах Дніпропетровської області	54652,74	53701,96	49473,5	49473,5	207301,7
7.	Створення історичного комплексу “Музейний квартал” за адресою: Дніпропетровська область, м. Нікополь, вул. Микитинська, 25, вул. Микитинська, 23 та вул. Микитинська, 23А	75000,0	75000,0			150000,0
8.	Будівництво основної будівлі та музейно-паркового комплексу КЗК “Музей історії петриківського розпису та народних ремесел “ДОР”	130000,0	20000,0	30000,0	30000,0	210000,0
9.	Капітальний ремонт будівлі Комунального закладу “Нікопольський культурно-дозвіллевий центр” за адресою: Дніпропетровська область, м. Нікополь, вул. Патріотів України, 94	71450,0	70000,0			141450,0
10.	Створення виставкового, концертного та спортивного центру „Метеор”					0,0
11.	Реконструкція гідротехнічних споруд веслувального каналу та воднолижного стадіону бази олімпійської підготовки комунального підприємства „Водно-спортивний комбінат” у м. Дніпрі	130298,8	400000,0	400000,0		930298,8
12.	Створення місцевих центрів фізичного здоров’я населення. Будівництво, ремонт, реконструкція ДЮСШ, стадіонів, комунальних закладів “Спорт для всіх”	168363,248	99192,7	68782,7	51792,7	388131,348
13.	Створення молодіжних центрів (просторів, студій, ХАБів)	6910,0	1100,0	1100,0	1000,0	10110,0
14.	Проект „Молодіжна робота в ОТГ”	480,0	535,0	590,0		1605,0
Усього (14 проєктів)		681937,8	773007,5	609159,5	194332,6	2258437,3

РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТОЧНОГО СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ТА ПРОГНОЗНІ ЗМІНИ ЦЬОГО СТАНУ, ЯКЩО ДОКУМЕНТ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ НЕ БУДЕ ЗАТВЕРДЖЕНО (ЗА АДМІНІСТРАТИВНИМИ ДАНИМИ, СТАТИСТИЧНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ ТА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕНЬ)

Дніпропетровська область утворена 27 лютого 1932 року та поділяється згідно з Постановою Верховної Ради України від 17.07.2020 № 807-ІХ “Про утворення та ліквідацію районів” на 7 адміністративних районів, 86 територіальних громад (міський територіальних громад – 20, сільських – 41, селищних – 25), затверджених Кабінетом Міністрів України.

Область знаходиться у південно-східній частині України, в басейні середньої і нижньої течії Дніпра. На сході Дніпропетровська область межує з Донецькою, на півдні – із Запорізькою і Херсонською, на заході – з Миколаївською та Кіровоградською, на півночі – з Полтавською та Харківською областями.

Територія області – 31,92 тис. км², що складає 5,3 % площі території України. За площею Дніпропетровська область займає друге місце в Україні. Адміністративний центр області – місто Дніпро розташоване на обох берегах Дніпра та його притоків Самари.

Чисельність населення області, за даними на 01 січня 2022 року, становить 3096,5 тис. осіб. Кількість населення у місті Дніпро – 968,502 тис. чоловік. Високий рівень урбанізації визначає найвищу в Україні щільність населення – 98,4 на один квадратний кілометр (середня по Україні – 75,2).

Кількість живонароджених у 2021 році становила 19508 осіб, померлих – 64775 осіб, природне скорочення – 45267 особи.

Область розташована у степовій зоні України. Ландшафт переважно рівнинний. Відразу помітні відмінності характером рельєфу між правим та лівим берегом Дніпра, обумовлені різною геологічною будовою. Правобережжя зайняте Придніпровською височиною із середніми висотами 100 – 150 м над рівнем моря та максимальною відміткою всієї Дніпропетровської області 192 м у Дніпровському районі. На півдні вона переходить у пластову денудаційно-аккумулятивну слабкорозчленовану Причорноморську низовину з відмітками 50 – 75 м.

Лівобережжя Дніпра представлене Придніпровською низовиною. Це лесова слабкорозчленована денудативно-аккумулятивна рівнина, яку перетинають знижені долини річок Орелі та Самари. Нижче м. Дніпра за Дніпром низовина отримує сильнорозчленований підвищений характер через залягання порід Українського щита. Найвища позначка цієї території – 187 м на північному сході області.

Дніпропетровська область повністю розташована в межах басейну р. Дніпро. Стік річки зарегульований каскадом Дніпровських водосховищ, і в межах області присутні три з них: південна частина Кам'янського та північна

частина Дніпровського, а також є вихід до Каховського водосховища. Загальна довжина р. Дніпро в межах області складає 261 км.

Найбільшими притоками р. Дніпро, що беруть свій початок за межами області, є: Оріль, Самара, Вовча та Інгулець. Найбільш значними притоками р. Дніпро, басейни яких повністю розташовані у межах області (на правобережжі), є Саксагань, Мокра Сура і Базавлук. Загалом гідрографічна мережа басейну р. Дніпро в межах області представлена: 291 річкою, довжиною більше 10 км, 100 водосховищами, 3292 ставками та 1129 озерами, з яких лише 219 озер площею три і більше гектарів.

У відповідності до ст. 5 Водного кодексу України всі поверхневі водні об'єкти в межах Дніпропетровської області належать до водних об'єктів загальнодержавного значення.

Дніпропетровська область є унікальною за різноманітністю і запасами корисних копалин, тут зосереджені унікальні родовища. Дніпропетровщина володіє близько 50 % загальнодержавних запасів корисних копалин, тут видобувається 100 % загальноукраїнського обсягу марганцевої і майже 80 % залізної руди. За кількістю розвіданих запасів та річним обсягом видобутку Криворізький залізорудний басейн займає перше місце в Україні. Одним з найбільших у світі є Нікопольський басейн марганцевих руд. Родовища Західного Донбасу мають промислові поклади кам'яного вугілля.

Область володіє єдиним в Україні родовищем талько-магнезитів. Крім того, у надрах області зосереджені значні поклади каменеоблицювальної сировини багаті кольоровою гамою. У краї розвідано 15 родовищ мінеральних вод, що дає можливість повністю забезпечити потреби населення у лікувальних, лікувально-столових і столових водах.

Основний фонд ґрунтового покриття області складають чорноземи звичайні різної глибини гумусового шару та механічного складу, що разом із сприятливими природно-кліматичними умовами області дозволяють вести інтенсивне сільське господарство, сприяють вирощуванню усіх зернових культур та дозволяють отримувати високоякісне продовольче зерно.

Дніпропетровська область знаходиться в степовій зоні України і займає площу 3192,3 тис. га, в тому числі землі лісового фонду становлять 111,4 тис. га, із них вкриті ліською рослинністю 75,4 тис. га. Наявність потужних запасів мінеральної сировини і сприятливі ґрунтово-кліматичні умови зумовлюють високу концентрацію промислових об'єктів і розвиток аграрного сектору. У результаті більша частина земель антропогенно трансформована. В таких умовах дуже складним є питання виявлення і заповідання природних територій і об'єктів.

У Дніпропетровській області проводиться значна робота щодо розвитку і розширення заповідних територій. Заповідна справа розглядається як головний засіб для комплексного вирішення важливих екологічних проблем, таких як збереження біорізноманіття, відновлення і підтримка екологічного балансу в біосфері в умовах техногенного забруднення тощо.

Станом на 01.01.2023 мережа територій та об'єктів природно-заповідного

фонду області складає 182 об'єктів, загальною площею 100,7 тис. га, що становить 3,14 % від площі області. Із них 32 об'єкта – загальнодержавного значення на площі 36,6 тис. га 150 – місцевого значення на площі 64,08 тис. га.

Внаслідок повномасштабної війни значно ускладнилися екологічні проблеми, що існували в області до її початку. Військова агресія росії призвела до цілого ряду небезпечних впливів на всі складові навколишнього природного середовища: атмосферне повітря, ґрунти та ландшафти, поверхневі та підземні води, рослинність, тваринний світ. Основна небезпека для навколишнього природного середовища в умовах воєнних дій пов'язана з ризиком забруднення через пошкодження промислових підприємств та інфраструктурних об'єктів внаслідок влучання боєприпасів або аварійне порушення їх роботи через припинення електропостачання, водопостачання, газопостачання, порушень технологічних процесів тощо.

Під час війни виникла потреба в оцінці шкоди довкіллю від війни та витрат на його відновлення. Вже сьогодні вражають масштаби екологічних злочинів російських окупантів. Деякі екосистеми та унікальні природні об'єкти вже не підлягають відновленню. За очевидності екологічної шкоди, її оцінка потребує нових підходів, адже наразі повний обсяг збитків та шкоди довкіллю залишається невідомим, оскільки системи моніторингу були порушені або знищені, а доступ до лісів та інших природних територій обмежений або відсутній. Фіксація фактів екологічної шкоди від російського вторгнення здійснюється в рамках функціонування інформаційної панелі “ЕкоЗагроза” та роботи оперативного штабу при Держекоінспекції.

Відбувається забруднення внаслідок руйнування транспортної і промислової інфраструктури, що призводить до масштабних розливів нафтопродуктів та інших небезпечних речовин. Зупинилася діяльність низки видобувних підприємств, що призвело до дефіциту корисних копалин, під питанням залишається стан родовищ та можливість їх подальшої розробки.

Наслідки збройного вторгнення матимуть тривалий негативний вплив на здатність національної економіки запобігати та адаптуватися до зміни клімату. Пошкодження населених пунктів, виробничих потужностей, інфраструктурних об'єктів, місць зберігання пального, сировини, промислових відходів або порушення роботи об'єктів критичної інфраструктури створює загрози забруднення довкілля та може стати джерелом екологічної катастрофи.

З метою відновлення територій, що постраждали внаслідок агресії Російської Федерації, Кабінетом Міністрів України було прийнято Постанову від 14.10.2022 № 1159 “Про затвердження Порядку розроблення, проведення громадського обговорення, погодження програм комплексного відновлення області, території територіальної громади (її частини) та внесення змін до них”.

Відповідно до Наказу Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України “Про затвердження Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією” від 22.12.2022 № 309 в межах Дніпропетровської області, визначено території, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово

окуповані Російською Федерацією, а саме:

1. Криворізький район:
 - Зеленодольська міська територіальна громада;
 - Широківська селищна територіальна громада.
2. Синельниківський район:
 - Великомихайлівська сільська територіальна громада;
 - Маломихайлівська сільська територіальна громада;
 - Новопавлівська сільська територіальна громада;
 - Покровська селищна територіальна громада.

Крім того в межах Дніпропетровської області знаходяться території активних бойових дій, а саме:

1. Нікопольський район:
 - Марганецька міська територіальна громада;
 - Мирівська сільська територіальна громада;
 - Нікопольська міська територіальна громада;
 - Червоногригорівська селищна територіальна громада;
 - с. Покровське Покровської сільської територіальної громади;
 - с. Капулівка Покровської сільської територіальної громади;
 - с. Олексіївка Покровської сільської територіальної громади.

2.1. Атмосферне повітря

Статистична інформація за 2022 рік відсутня згідно з підпунктом 1 пункту 1 Закону України “Про захист інтересів суб’єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни” (зі змінами).

Викиди шкідливих речовин в атмосферу у 2021 році становили 537,6 тис. т, що на 2,9 тис. т (0,6 %) більше, ніж у 2020 році.

У складі викинутих забруднюючих речовин оксиди вуглецю становлять 273,038 тис. т; діоксиди сірки – 55,121 тис. т; речовини у вигляді суспендованих твердих частинок – 56,927 тис. т; діоксиди азоту – 26,558 тис. т; тощо.

Динаміка викидів забруднюючих речовин протягом 2015 – 2022 років.

Таблиця 4. Динаміка викидів забруднюючих речовин

Викиди по області	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Загальна кількість викидів в атмосферне повітря, тис. т в т.ч.	876,6	833,0*	657,3*	614,3*	576,9*	534,7*	537,6*	*
- від стаціонарних джерел забруднення, тис. т	723,9	833,0	657,3	614,3	576,9	534,7	537,6	*
- від пересувних джерел забруднення, тис. т	152,6	**	**	**	**	**	**	**

* - без урахування викидів від пересувних джерел

** - дані в органах Держкомстату відсутні.

Таблиця 5. Динаміка викидів в атмосферне повітря

Роки	Викиди в атмосферне повітря, тис. т			Щільність викидів у розрахунку на 1 км ² , кг	Обсяги викидів у розрахунку на 1 особу, кг	Обсяг викидів на одиницю ВРП, т/млн грн
	Всього	у тому числі				
		стаціонарними джерелами	пересувними джерелами			
2012	1173,077	961,947	211,13	36747	354,008	*
2013	1143,848	940,5	203,348	35831,45	346,608	*
2014	1037,075	855,775	181,3	26807,47	260,547	*
2015	876,6	723,9	152,6	22677,5	221,7	*
2016	833,0**	833,0	*	26093,0	256,9	*
2017	657,3**	657,3	*	20600,0	203,5	*
2018	614,3**	614,3	*	19200,0	191,6	*
2019	576,9**	576,9	*	18100,0	180,8	*
2020	534,7**	534,7	*	16700,0	170,2	*
2021	537,6**	537,6	*	16841,6	172,4	*
2022	*	*	*	*	*	*

* - дані в органах Держкомстату відсутні.

** - без урахування викидів від пересувних джерел

Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел по Дніпропетровській області та основним містам.

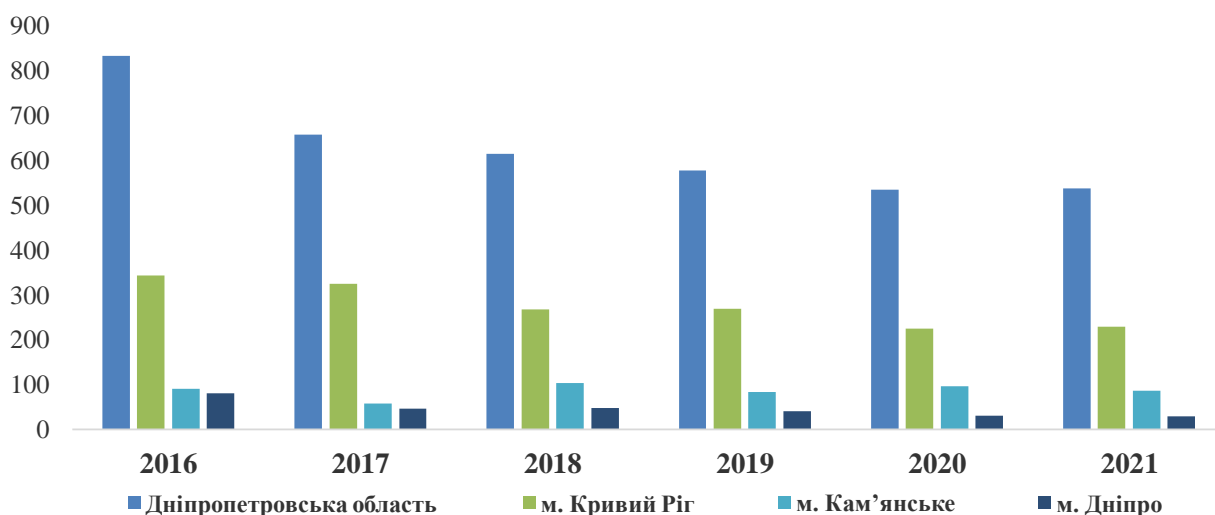

Рис. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел по Дніпропетровській області та основним містам станом на 01.01.2022 (тис. т)

Основні забруднювачі атмосферного повітря (за видами економічної діяльності)

Статистична інформація за 2022 рік відсутня згідно з підпунктом 1 пункту 1 Закону України “Про захист інтересів суб’єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни” (зі змінами).

У 2021 році підприємства добувної промисловості і розроблення кар'єрів викинули в атмосферу 142,2 тис. т (26,4 %) шкідливих речовин від загального обсягу викидів по області. Частина викидів від підприємств постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря у загальному обсязі викидів становить 9,1 %, від переробної промисловості – 62,8 %, від транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності – 0,5 %, підприємств, які спеціалізуються на водопостачанні, каналізації, поводженні з відходами – 0,9 %.

Основними забруднювачами довкілля у 2022 році залишаються підприємства металургійної, добувної промисловості та виробники електроенергії. Найбільш екологічно небезпечними видами економічної діяльності є видобування металевих руд, виробництво електроенергії, чавуну, сталі та феросплавів.

Таблиця 6. Основні забруднювачі атмосферного повітря за звітний рік

№ з/п	Назва об'єкта*	Частка викидів забруднюючої речовини			Частка оснащення джерел викидів газоочисними установками (ГОУ), %	Ефективність роботи ГОУ, %	Зменшення обсягів викидів за рахунок впровадження природоохоронних заходів, т/рік*	
		усього викидів, т/рік*	до загального обсягу викидів об'єкта, %	до загального обсягу викидів населеного пункту, %			очікуване	фактичне
1.	ПАТ “АрселорМіттал Кривий Ріг”							
	Загальний обсяг викидів, у тому числі:	55 636	100	**	14,4	65,2 – 99,6	1 858	31 511
	оксид азоту (у перерахунку на діоксид азоту)	2 657	4,8					
	сірки діоксид	4 605	8,3					
	оксид вуглецю	41 336	74,3					
	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна)	6 788	12,2					
2.	АТ “Південний гірничозбагачувальний комбінат”							
	Загальний обсяг викидів, у тому числі:	436,765	100	**	35,15	81,9- 95,8	3582,3 32	192 2,8 06
	оксид азоту (у перерахунку на діоксид азоту)	5,082	1,164					
	сірки діоксид	0,010	0,002					
	оксид вуглецю	5,005	1,146					

	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна)	424,646	97,225					
3.	ДТЕК “Придніпровська ТЕС”							
	Загальний обсяг викидів, у тому числі:	19758,7	100	**	100	99,4	-	-
	оксид азоту (у перерахунку на діоксид азоту)	2670,655	13,52					
	сірки діоксид	15885,95 2	80,40					
	оксид вуглецю	183,500	0,93					
	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна)	728,714	3,69					
	інші викиди	289,876	1,47					
4.	АТ “Покровський ГЗК”							
	Загальний обсяг викидів, у тому числі:	3383,21	100	**	7,9	99,64	-	-
	оксид азоту (у перерахунку на діоксид азоту)	59,62	1,76					
	сірки діоксид	52,99	1,57					
	оксид вуглецю	1663,59	49,2					
	метали та їх сполуки	2,95	0,09					
	неметанові леткі органічні сполуки (НМЛОС)	0,52	0,02					
	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна)	1602,99	47,3					
5.	ПрАТ “Дніпровський металургійний завод”							
	Загальний обсяг викидів, у тому числі:	828,524	100	**	17,7	90,9	-	-
	оксид азоту (у перерахунку на діоксид азоту)	315,108	38,0					
	сірки діоксид	111,548	13,5					
	оксид вуглецю	297,737	35,9					
	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна)	78,974	9,5					
6.	КП “ДНІПРО-ВОДОКАНАЛ”							
	Загальний обсяг викидів	688,37	20	**	2,2	80-90	-	-
7.	ПАТ “Кривбасзалізрудком”							
	Загальний обсяг викидів, у тому числі:	170,510	100	**	25,7	80-90	-	-
	оксид азоту (у перерахунку на діоксид азоту)	19,306	11,32					
	сірки діоксид	0,693	0,41					

	оксид вуглецю	41,498	24,34					
	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна)	107,816	63,32					
8	АТ “Нікопольський завод феросплавів”							
	Загальний обсяг викидів, у тому числі:	15854,249	-	**	100	99,5	65,24	104,969
	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок, недиференційованих за складом	389,698	2,46					
	манган та його сполуки	127,432	0,8					
	оксид вуглецю	14 411,151	90,9					
	оксид азоту (у перерахунку на діоксид азоту)	527,545	3,33					
	діоксид сірки (діоксид та триоксид) у перерахунку на діоксид сірки	384,32	2,42					
9	ПАО “ІНТЕРПАЙП НТЗ”							
	Загальний обсяг викидів	169,314	100	**	21	98	-	-
10	ПрАТ “Суша Балка”							
	Загальний обсяг викидів	67,545	*	**	41 установка	83-95	*	*
11	ПрАТ “КАМЕТ-СТАЛЬ”							
	Загальний обсяг викидів	67997	100	**	13,0	91	-	-
12	КП “Кривбасводоканал”							
	Загальний обсяг викидів, у тому числі:	1837,688		**	8	99	-	-
	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна)	0,274	0,015					
	оксид азоту (у перерахунку на діоксид азоту)	0,224	0,012					
	сірки діоксид	0,039	0,002					
	оксид вуглецю	1,094	0,060					
	залізо та його сполуки	0,069	0,004					
	манган та його сполуки	0,004	-					
	сполуки азоту	1,792	0,098					
	органічні аміни	0,001	-					
	НМЛОС	1,204	0,066					
	метан	1832,813	99,749					
	хлор та сполуки хлору	0,109	0,006					
	фтор та його сполуки	0,01	-					
	фреон	0,008	-					
	вуглеую чотирихлорид	0,008	-					

13	АТ “ОГХК” (Філія “ВГМК” АТ “ОГХК”)							
	Загальний обсяг викидів, у тому числі	270,783	100	**	32	53,52-99,9	6,5	6,5
	оксид азоту (у перерахунку на діоксид азоту)	29,088	10,74					
	сірки діоксид	3,357	1,24					
	оксид вуглецю	44,353	16,38					
	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна)	169,728	62,68					
14	Філія “ПАВЛОГРАДСЬКЕ ЕНЕРГОПІДПРИЄМСТВО” ПрАТ “ДТЕК ПАВЛОГРАДВУГІЛЛЯ”							
	Загальний обсяг викидів, у тому числі:	4083,64	100	**	100	70-97	-	-
	оксид азоту (у перерахунку на діоксид азоту)	133,235	3,3					
	сірки діоксид	1511,62	37					
	оксид вуглецю	13,394	0,3					
	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна)	2422,711	59,3					
	інші викиди	2,68	0,1					
15	Філія “ПАВЛОГРАДСЬКА АВТОБАЗА” ПрАТ “ДТЕК ПАВЛОГРАДВУГІЛЛЯ”							
	Загальний обсяг викидів, у тому числі:	2,954	100				-	-
	оксид азоту (у перерахунку на діоксид азоту)	0,020	0,68					
	вуглеводні	1,195	40,45					
	оксид вуглецю	0,024	0,81					
	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна)	0,986	33,38					
	марганець та його сполуки	0,002	0,07					
	кислота сірчана II кл.	0,620	20,99					
	залізо та його сполуки III кл.	0,060	2,03					
	уайт-спірит	0,047	1,59					
16	ВСП “ШУ імені ГЕРОЇВ КОСМОСУ” ПрАТ “ДТЕК ПАВЛОГРАДВУГІЛЛЯ”							
	Загальний обсяг викидів, у тому числі:	21545,79	100	**	0,004	84-98	-	-

оксид азоту (у перерахунку на діоксид азоту)	0,548	0,003					
оксид вуглецю	0,540	0,003					
речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна)	243,079	0,128					
метали та їх сполуки	1,279	0,006					
неметанові леткі органічні сполуки	0,986	0,005					
метан	21299,26	98,855					
Філія “СОЦВУГІЛЛЯ” ПрАТ “ДТЕК ПАВЛОГРАДВУГІЛЛЯ”							
Загальний обсяг викидів, у тому числі:	12,063	100	**			-	-
речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна)	12,063	100					
інші викиди	0	0					
ВСП “ШАХТОУПРАВЛІННЯ ТЕРНІВСЬКЕ” ПрАТ “ДТЕК ПАВЛОГРАДВУГІЛЛЯ”							
Шахта “Західно-Донбаська”, пм. № 1							
Загальний обсяг викидів, у тому числі:	22590,83	100	**			-	-
оксид азоту (у перерахунку на діоксид азоту)	0,036	0,00016					
оксид вуглецю	0,132	0,0006					
речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна)	12,036	0,053					
метали та їх сполуки	0,127	0,0006					
залізо та його сполуки	0,120	0,0005					
сірки діоксид	0,027	0,0001					
метан	22560,00	99,9					
Шахта “Західно-Донбаська”, Блок № 3, пм. № 2							
Загальний обсяг викидів, у тому числі:	7985,17	100	**			-	-
метали та їх сполуки	0,061	0,00076					
залізо та його сполуки	0,058	0,0007					
манган та його сполуки	0,003	0,00004					
речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна)	6,442	0,08					
сполуки азоту	0,022	0,0003					

	сірки діоксид	0,018	0,0002					
	метан	7964,00	99,7					
	Шахта "Тернівська"							
	Загальний обсяг викидів, у тому числі:	29,501	100	**			-	-
	метали та їх сполуки	0,188	0,64					
	залізо та його сполуки	0,174	0,59					
	манган та його сполуки	0,014	0,047					
	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна)	29,086	98,6					
	сполуки азоту	0,048	0,16					
	оксид азоту (у перерахунку на діоксид азоту)	0,034	0,11					
	оксид вуглецю	0,047	0,16					
19	ВП "ШАХТО-УПРАВЛІННЯ ПЕРШОТРАВЕНСЬКЕ" ПрАТ "ДТЕК ПАВЛОГРАДВУГІЛЛЯ"							
	Шахта "Степова"							
	Загальний обсяг викидів, у тому числі:	35824,82	100	**	6,8	81,0	-	-
	метали та їх сполуки	0,443	0,001					
	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна)	336,475	0,94					
	сполуки азоту	4,501	0,013					
	діоксид та інші сполуки сірки	0,014	0					
	оксид вуглецю	0,851	0,002					
	неметанові леткі органічні сполуки	1,454	0,004					
	метан	35481,08	99,04					
	сполуки фтору	0,008	0					
	Шахта "Ювілейна"							
	Загальний обсяг викидів, у тому числі:	13,112	100	**	7,1	88,4	-	-
	метали та їх сполуки	0,050	0,0004					
	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна)	103,883	0,79					
	сполуки азоту	0,023	0,0002					
	діоксид та інші сполуки сірки	0,010	0,0001					
	оксид вуглецю	0,026	0,0002					
	неметанові леткі органічні сполуки	0,011	0,0001					
	метан	13008,0	99,21					
20	ТОВ "МЗ "ДНПРОСТАЛЬ"							

	Загальний обсяг викидів, у тому числі:	1970,430		**				
	Рукавний фільтр					99,2		
	Рукавний фільтр					97,2		
21	ПрАТ “Кривий Ріг Цемент” Криворізький завод							
	Загальний обсяг викидів, у тому числі:	1795,910	100	**	21,8	99,6		
	оксид азоту (у перерахунку на діоксид азоту)	612,929	34,13					
	сірки діоксид	22,110	1,23					
	оксид вуглецю	981,714	54,66					
	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна)	177,243	9,87					
	ПрАТ “Кривий Ріг Цемент” Жовтокам’янський кар’єр							
	Загальний обсяг викидів, у тому числі:	14,098	100	**	1	72,1		
	оксид азоту (у перерахунку на діоксид азоту)	0,549	3,89					
	сірки діоксид	-	-					
	оксид вуглецю	2,127	15,09					
	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна)	11,290	80,08					
	ПрАТ “Кривий Ріг Цемент” Кам’янський завод							
	Загальний обсяг викидів, у тому числі:	61,880	100	**	24,5	99,52		
	оксид азоту (у перерахунку на діоксид азоту)	0,630	0,768					
	сірки діоксид	0,074	0,090					
	оксид вуглецю	1,206	1,473					
	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна)	59,831	73,072					
22	ПрАТ “ДТЕК ПАВЛОГРАДВУГІЛЛЯ” ВСП “ШУ Дніпровське”							
	Загальний обсяг викидів, у тому числі:	16287,315	100	**			-	-
	метали та їх сполуки	0,420	0,0026					
	залізо та його сполуки	0,401	0,0025					
	хром та його сполуки	0,010	0,00006					
	манган та його сполуки	0,009	0,00005					
	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок	263,912	1,62					

	оксиди азоту, в перерахунку на діоксид	0,144	0,0009					
	сірчиста кислота	0,006	0,00004					
	оксид вуглецю	0,168	0,001					
	метан	16021,34	98,4					
23	ВП “КРИВОРІЗЬКА ТЕС” АТ “ДТЕК ДНІПРО-ЕНЕРГО”							
	Загальний обсяг викидів, у тому числі:	19500,24	100	**	100	98,3	-	-
	оксид азоту (у перерахунку на діоксид азоту)	2700,772	13,85					
	сірки діоксид	15516,32	79,57					
	оксид вуглецю	174,756	0,90					
	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна)	1076,063	5,52					
	інши викиди	32,333	0,17					

* за інформацією підприємств

** інформація не надана Головним управлінням статистики у Дніпропетровській області

*Таблиця 7. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря за видами економічної діяльності **

№ з/п	Види економічної діяльності	Обсяги викидів за регіоном	
		тис. т	відсотків до загального підсумку
1	За видами економічної діяльності, у тому числі:	–	–

* Статистична інформація за 2022 рік відсутня згідно з підпунктом 1 пункту 1 Закону України “Про захист інтересів суб’єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни” (зі змінами).

Якість атмосферного повітря в населених пунктах

Систематичний нагляд за рівнем забруднення атмосферного повітря проводиться на стаціонарних постах Дніпропетровським регіональним центром з гідрометеорології у таких містах, як: Дніпро, Кривий Ріг та Кам’янське.

У 2022 році середньорічні концентрації становили:

м. Кривий Ріг: пилу – 2,0 ГДК, діоксиду азоту – 0,8 ГДК, фенолу – 0,7 ГДК, аміаку – 0,3 ГДК, формальдегіду – 3,7 ГДК, діоксиду сірки – 0,4 ГДК, оксиду вуглецю – 0,3 ГДК; оксиду азоту – 0,3 ГДК;

м. Кам’янське: пилу – 1,3 ГДК, діоксиду азоту – 2,5 ГДК, фенолу – 2,0 ГДК, формальдегіду – 3,7 ГДК, аміаку – 1,3 ГДК; оксиду азоту – 0,8 ГДК, діоксиду сірки – 0,1 ГДК, оксид вуглецю – 1,0 ГДК;

м. Дніпро: пилу – 1,3 ГДК, аміаку – 1,0 ГДК, діоксиду азоту – 1,8 ГДК, формальдегіду – 4,3 ГДК, оксиду азоту – 0,7 ГДК, фенолу – 0,7 ГДК, оксиду вуглецю – 0,7 ГДК.

Результати спостережень свідчать, що в 2022 році рівень забруднення

атмосфери промислових міст залишався ще досить високим.

Екологічна ситуація загострюється тим, що викиди в атмосферу здійснюються нерівномірно, а переважно в промислових зонах, де велика концентрація підприємств металургійної, гірничодобувної, машинобудівної, хімічної та іншої промисловості.

Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря

За інформацією Дніпропетровського регіонального центру з гідрометеорології щодо радіоактивного забруднення атмосферного повітря Дніпропетровської області, радіаційна обстановка на території області в цілому була стабільною і знаходилася у межах природного радіаційного фону. Екстремально-високі рівні радіоактивного забруднення не спостерігалися.

Рівень експозиційної дози гамма-випромінювання у 2022 році становив в середньому 13 мікрорентгенів на годину.

Підвищений рівень гамма-фону спостерігався на метеостанції Чаплино у листопаді – 21 мкР/год, на метеостанції Нікополь у липні – 20 мкР/год.

Перевищення контрольного рівня – 25 мкР/год – у 2022 році не було.

На території Дніпропетровської області протягом 2022 року випадків перевищень контрольних рівнів сумарної бета-активності в пробах атмосферних випадінь виявлено не було.

Щільність випадів техногенних радіонуклідів знаходилася на рівні попередніх років.

Концентрація радіоактивних елементів як природного, так і штучного походження в приземному шарі атмосфери утримується на сталому рівні. Можна очікувати подальше зменшення концентрації штучних радіонуклідів в повітрі як за рахунок їх природного розпаду, так і їх подальшого заглиблення у ґрунт.

Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття

Забруднення атмосферного повітря за ступенем хімічної небезпеки для людини посідає перше місце, завдаючи негативних екологічних наслідків і для екосистем, чинить безпосередній вплив на рослинність і фауну, а також на якість води і ґрунту. Сприяє евтрофікації, що призводить до змін видового різноманіття та вторгнення нових видів, сприяє окисленню ґрунту, озер і річок, викликаючи втрати видового різноманіття, пошкодження сільськогосподарських культур, лісів та рослин шляхом зниження їх темпів зростання та негативного впливу на біорізноманіття та екосистеми.

Протягом 2022 року на території Дніпропетровської області ДУ “Дніпропетровський ОЦКПХ МОЗ України” та її структурними підрозділами досліджено 23181 досліджень атмосферного повітря у селитебній зоні міських поселень на фізико-хімічні показники, з них з перевищенням ГДК – 1102, що становить 4,75 % та 3019 проб на території сільських поселень, з них з перевищенням ГДК – 102, що становить 3,37 %. Серед показників, які є

основними забруднювачами атмосферного повітря більшу питому вагу займають: азоту діоксид 292 проби з 4706 (6,2 %), пилу 292 з 3906 (7,47 %) проб, аміаку 347 з 552 (62,8 %) проб. Також мали місце перевищення вмісту формальдегіду, фенолу, вуглецю оксид, сірководень та інші.

Так, наприклад, на території обласного центру в межах соціально-гігієнічного моніторингу в 2022 році досліджувалось атмосферне повітря на селітебних територіях в зонах впливу таких промислових підприємств – ПрАТ “ДМЗ”, ПАТ “Інтерпайп НТЗ”, де фіксувались перевищення нормативів концентрації забруднюючих речовин у районі вул. Бельгійська, вул. Коксова, вул. Костя Гордієнко, пр. Слобожанський. Мали місце перевищення концентрації забруднюючих речовин в зоні впливу таких транспортних магістралей, як пр. Гетьмана Мазепи, пр. Сергія Нігояна, вул. Ярослава Мудрого, вул. Донецьке шосе, вул. Березинська, пр. Слобожанський, вул. Байкальська, вул. Совхозна, де було зафіксовано перевищення допустимих нормативів по ряду показників, про що інформувались органи місцевого самоврядування. До забруднюючих речовин, про негативну дію яких на здоров’я людини отримані найбільш переконливі докази, відносяться тверді суспендовані частинки (ТЧ), озон (O_3), діоксид азоту (NO_2), діоксид сірки (SO_2), оксид вуглецю (СО).

Вплив цих речовин на здоров’я людини наступний:

Оксид вуглецю – безбарвний газ, що не має запаху. Впливає на нервову і серцево-судинну систему, викликає задуху. Токсичність СО зростає за наявності в повітрі азоту, в цьому випадку концентрацію СО в повітрі необхідно знижувати в 1,5 раз.

Оксиди азоту. NO , N_2O_3 , NO_5 , N_2O_4 . В атмосферу викидається в основному діоксид азоту NO_2 – безбарвний отруйний газ, що не має запаху, має подразнюючу дію на органи дихання. Особливо небезпечні оксиди азоту в містах, де вони взаємодіють з вуглецями вихлопних газів, де утворюють фотохімічний туман – смог. Отруєне оксидами азоту повітря починає діяти з легкого кашлю. При підвищенні концентрації NO , виникає сильний кашель, блювота, іноді головна біль. При контакті з вологою поверхнею слизової оболонки оксиди азоту утворюють кислоти HNO_3 і HNO_2 , які приводять до набряку легенів.

Діоксид сірки – безбарвний газ з гострим запахом, уже в малих концентраціях (20-30 mg/m^3) створює неприємний смак в роті, подразнює слизові оболонки очей і дихальних шляхів.

Вуглеводні (пари бензину, метану і т.д.). За характером впливу на організм людини розрізняють 2 групи: подразнювальні й канцерогенні. Подразнювальні вуглеводні наркотично впливають на центральну нервову систему (запаморочення і тому подібне), діють на слизові оболонки. Вуглеводні канцерогенні групи є найбезпечнішими для здоров’я людини, особливо шкідливий бенз(а)пірен, який є індикатором. При тривалій дії на людину альдегіди викликають подразнення слизових оболонок очей і дихальних шляхів, а при підвищенні концентрації спостерігається головний біль, слабкість, втрата апетиту, безсоння.

Утворення кислотних дощів пов’язане з надходженням у вологу атмосферу оксиду сірки і азоту. Особливу небезпеку представляють стаціонарні джерела

(ТЕС і ін.). Кислотні дощі знижують родючість ґрунтів, погіршують здоров'я населення.

Формальдегід – газоподібна речовина з різким та неприємним запахом. В атмосфері синтезуються внаслідок фотохімічного процесу під впливом ультрафіолетового випромінювання. Формальдегід є джерелом постійного природного фонового забруднення, найбільші значення якого спостерігаються у повітрі промислових центрів. Джерелами антропогенного надходження формальдегіду у навколишнє середовище – металургійні та хімічні підприємства, виробництво з виготовлення меблів, полімерів та будівельних матеріалів. Найбільша частка його надходить у повітря з відпрацьованими газами автотранспорту. Формальдегід внесений до списку отруйних канцерогенних речовин, токсичний. Він негативно впливає на генетичний матеріал, дихальні шляхи, очі, шкіру, печінку, нирки, вражає центральну нервову систему.

Пил – суспендовані тверді частинки дрібністю (1-2 – 10-4 см), здатних в безвітряну погоду осідати на поверхню Землі. Джерела пилу можуть бути як природного походження (вивітрювання гірських порід, виверження вулкану), так і техногенного (викиди промислових підприємств). Основна кількість пилу зосереджена на висотах до 500 м.

Перевищення гранично допустимих концентрацій забруднюючих речовин у атмосферному повітрі в залежності від рівня перевищення, експозиції впливу та інших умов може мати негативний вплив на стан здоров'я та умови життєдіяльності людини. Але на теперішній час відсутні критерії оцінки щодо захворюваності населення в залежності від рівня забруднення атмосферного повітря шкідливими речовинами.

Заходи у сфері поліпшення та відновлення стану атмосферного повітря

Протягом 2022 року на основних підприємствах-забруднювачах Дніпропетровської області виконані наступні заходи з охорони атмосферного повітря, а саме:

На ПрАТ “Южкокс” виконується захід “Ремонт камер коксування коксових батарей № 5, № 6 коксового цеху з використанням керамічного виплавлення для усунення прососів із камер у опалювальні простінки (7 камер щорічно)” (2016 – 2025 рр.). У звітному періоді проведено ремонт 157 камери коксування коксових батарей №№ 5, 6. Фактично профінансовано – 6,742 млн грн.

Крім того, на гірничо-металургійних підприємствах Кривбасу постійно застосовуються природоохоронні заходи при проведенні масових вибухів, спрямовані на скорочення техногенного навантаження на довкілля: використовують внутрішню і зовнішню гідрозабійку, застосовують виключно безтритолові вибухові речовини та інше. Зменшення викидів забруднюючих речовин у звітному періоді склало майже 3500 тонн.

З метою запобігання пилоутворенню на відвалах, хвостосховищах, шламонакопичувачах підприємствами постійно здійснюється закріплення поверхонь речовинами, які затримують пил, зволоження “сухих” пляжів хвостосховищ, полив технологічних автодоріг, зрошення складів готової

продукції. Зменшення викидів забруднюючих речовин у 2022 р. склало понад 2700 тонн.

За підсумками 2022 р. за даним напрямом на ПАТ “АрселорМіттал Кривий Ріг” достроково виконано захід “Коксовий цех № 1. Виведення з експлуатації коксових батарей №№ 1 – 2” (2023 р.). Запланований екологічний ефект – зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря на 2650 тонн.

2.2. Водні ресурси

Дніпропетровська область повністю розташована в межах басейну р. Дніпро, яка є головною рікою гідрографічної мережі Дніпропетровщини. Стік річки зарегульований каскадом Дніпровських водосховищ, і в межах області присутні три з них: південна частина Кам’янського та північна частина Дніпровського, а також є вихід до Каховського водосховища. Загальна довжина р. Дніпро в межах області складає 261 км. В межах Кам’янського водосховища – 66 км, в межах Дніпровського водосховища – 94 км, в межах Каховського водосховища – 101 км.

Найбільшими притоками р. Дніпро, що беруть свій початок за межами області, є: Оріль, Самара, Вовча та Інгулець. Найбільш значними притоками р. Дніпро, басейни яких повністю розташовані у межах області (на правобережжі), є Саксагань, Мокра Сура і Базавлук. Загалом гідрографічна мережа басейну р. Дніпро в межах області представлена: 291 річкою, довжиною більше 10 км, 100 водосховищами, 3292 ставками та 1129 озерами, з яких лише 219 озер площею три і більше гектарів.

У відповідності до ст. 5 Водного кодексу України всі поверхневі водні об’єкти в межах Дніпропетровської області належать до водних об’єктів загальнодержавного значення.

Водні ресурси у Дніпропетровській області в середній по водності рік становлять 52,8 млрд м³, в тому числі:

місцевий стік (стік, що формується в межах області) – 0,825 млрд м³;

запаси підземних вод – 0,381 млрд м³;

транзитний стік – 51,6 млрд м³, який розкладається на санітарний стік (майже 15 млрд м³) та води, що йдуть на постійне поповнення водосховищ і водоспоживання промисловими і сільськогосподарськими підприємствами Дніпропетровської та суміжних областей (37 млрд м³).

Поверхневий стік малих річок становить 1,6 млрд м³, в тому числі місцевий стік – 0,83 млрд м³.

Зважаючи на те, що водні ресурси на території області розподіляються нерівномірно, покриття їх дефіциту частково вирішується за рахунок перекидання стоку р. Дніпро каналами Дніпро-Донбас, Дніпро-Кривий Ріг, Дніпро-Інгулець, а також водогонами регіонального значення.

Водокористування та водовідведення

За даними звітності за формою № 2ТП - водгосп (річна) за 2022 рік обсяг забору свіжої води по області становив 941,52 млн м³, в тому числі:

з поверхневих джерел – 867,84 млн м³;

з підземних – 73,68 млн м³.

В порівнянні з 2021 роком, забір води із природних водних об'єктів зменшився на 23,4 млн м³, у т. ч.: з поверхневих джерел зменшився на 7,46 млн м³, з підземних – на 15,9 млн м³.

Водоспоживання поверхневої води в 2022 році, в порівнянні з 2021 роком, зменшилось на 73,9 млн м³ і становило 672,5 млн м³ (в 2021 році – 746,419 млн м³). Споживання підземної води склало 30,22 млн м³ (в 2021 році – 32,5 млн м³).

Протягом 2022 року було використано: на виробничі потреби – 534,87 млн м³, на питні і санітарно-гігієнічні потреби – 105,13 млн м³, на зрошення – 21,56 млн м³ води.

Кількість води в оборотному та повторному водоспоживанні у 2022 році склала 2181,674 млн м³.

В 2022 році кількість підприємств із скидом зворотних вод в водні об'єкти зменшилась на 9 (з 60 в 2021 р. до 56 в 2022 р.).

Припинили скид:

АТ “Покровський ГЗК”;

ТОВ “АЛЪЯНС”.

Не звітували:

ПрАТ “Електро завод”;

АТ “Дніпровський агрегатний завод”;

ПрАТ “Інгулецький ГЗК”.

Почали скид:

ТОВ “Епіцентр К”;

КП “ВЕРХНЬОДНІПРОВСЬКЕ ВИРОБНИЧЕ УПРАВЛІННЯ ВОДОПРОВІДНО-КАНАЛІЗАЦІЙНОГО ГОСПОДАРСТВА” ДОР;

КП “Кам'янський водоканал” ДОР реорганізувалося шляхом приєднання до КП ДОР “Аульський водовід”.

Обсяг скинутих зворотних вод в поверхневі водні об'єкти зменшився на 60,11 млн м³ (з 600,39 млн м³ в 2021 р. до 540,28 млн м³ в 2022 р.).

Забруднених зворотних вод скинуто 110,68 млн м³ (в 2021 році – 120,33 млн м³); з них 37,41 млн м³ – без очистки, 73,27 млн м³ – недостатньо очищених.

Насамперед, це обумовлено переходом з категорії якості зворотних вод “забруднені” на категорію “нормативно чисті” зворотних вод підприємства ТОВ ВКФ “Найс” (2021 рік – 18,06 млн м³).

Також, в 2022 р. зменшив обсяг скиду забруднених зворотних вод ПрАТ “Дніпровський металургійний завод” м. Дніпро (на 1,93 млн м³).

Скид зворотних вод з категорією якості “нормативно-очищені” зменшився на 10,93 млн м³ (2021 рік – 172,14 млн м³) і становив 161,21 млн м³ в 2022

році. Це обумовлено зменшенням об'ємів скиду зворотних вод підприємствами: КП “Кривбасводоканал” (з 68,87 млн м³ в 2021 р. до 63,76 млн м³ в 2022 р.),

КП “Дніпроводоканал” ДМР (з 21,68 млн м³ в 2021 р. до 20,10 млн м³ в 2022 р.),

КП ДОР “Аульський водовід” (з 11,94 млн м³ в 2021 р. до 10,41 млн м³ в 2022 р.) .

У порівнянні з минулим роком, скид зворотних вод з категорією “нормативно чисті” (без очистки) зменшився на 39,52 млн м³ і становив 268,40 млн м³ (в 2021 році – 307,92 млн м³). В першу чергу, це обумовлено переходом з категорії якості зворотних вод “нормативно чисті” на категорію “забруднені” підприємства ПрАТ “Петриківський рибгосп” (2021 рік – 12,29 млн м³).

У порівнянні з минулим роком, обсяги використання кар’єрної та шахтної води зменшились на 2,38 млн м³ і склали 20,76 млн м³. Також, на 0,262 млн м³ збільшились обсяги використання води на зрошення.

Використання зворотної (стічної) води, у порівнянні з минулим роком, зменшилось на 2,49 млн м³.

Зменшились обсяги повторного водовикористання – на 78,576 млн м³, послідовного – на 3,513 млн м³.

Загальний скид стічних, шахтно-кар’єрних та колекторно-дренажних вод, у порівнянні з 2021 роком, зменшився на 78,72 млн м³.

Таблиця 8. Основні показники водокористування та водовідведення води, млн м³ (обсяги оборотної, повторної і послідовно використаної води)

Види економічної діяльності	2020 рік		2021 рік		2022 рік	
	усього, млн м ³	% економії свіжої води за рахунок оборотної	усього, млн м ³	% економії свіжої води за рахунок оборотної	усього, млн м ³	% економії свіжої води за рахунок оборотної
Усього за регіоном	765,14	76,63	746,419	77,24	672,55	64,52
За видами економічної діяльності						
у тому числі:						
- промисловість	398,46	82,45	536,948	74,53	308,87	82,03
- сільське господарство	41,82	-	44,53		47,48	-
- транспорт	1,33	4,23	1,270	27,241	1,15	4,68
- будівництво	0,268	-	0,609		0,206	-
- торгівля та громадське харчування	0,091	-	0,011	-	0,053	-
- маттехзабезпечення	*	*	*	*	*	*
- житлокомунгосп та побутобслуговування	172,25	22,79	159,79	3,649	152,97	4,16

* не передбачено програмним забезпеченням звітності за формою №2ТП-водгосп (річна).

*Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та
очистка стічних вод*

У 2022 р. у поверхневій водній об'єкти Дніпропетровської області було скинуто у складі зворотних вод – 497,0371 тис. т забруднюючих речовин. У порівнянні з 2021 р. спостерігалось збільшення сумарного обсягу скинутих забруднюючих речовин на 123,873 тис. т.

Скиди органічних речовин, а саме, БСК та ХСК підприємствами-водокористувачами Дніпропетровської області, що звітують за формою № 2ТП-водгосп (річна) становили, відповідно, 1,8323 тис. т та 8,560 тис. т за рік.

Скиди біогенних речовин у водні об'єкти басейну річки Дніпро в межах Дніпропетровської області визначені за такими показниками як: азот амонійний, нітрит-іони, нітрат-іони, фосфати та становили році – 6,77 тис. т/рік.

Скиди небезпечних речовин (метали та інші) по Дніпропетровській області за 2022 рік становили:

– важких металів, які не входять до групи пріоритетних речовин: алюмінію – 0,0071143 тис. т, заліза – 0,0392151 тис. т, кобальту – 0,0000001 тис. т, марганцю – 0,0000245 тис. т, міді – 0,0005056 тис. т, хрому загального – 0,001163 тис. т, хрому 6+ – 0,0000024 тис. т, цинку – 0,0017957 тис. т;

– несинтетичні показники групи важких металів: 0,0000001 тис. т сполук кадмію, 0,0034693 тис. т сполук нікелю та 0,0000007 тис. т сполук свинцю;

– несинтетичних забруднюючих речовин: нафтопродуктів – 0,0293403 тис. т, СПАР – 0,015888 тис. т, карбамідів – 0,0042212 тис. т, фенолів – 0,0000533 тис. т.

Інформація про скиди в поверхневій водній об'єкти забруднюючих речовин у складі зворотних вод за 2022 рік в порівнянні з 2020 та 2021 роками.

Таблиця 9. Забруднюючі речовини у складі зворотних вод

№	Скидання забруднюючих речовин за регіоном	2020 рік	2021 рік	2022 рік
		обсяг забруднюючих речовин, тис. т	обсяг забруднюючих речовин, тис. т	обсяг забруднюючих речовин, тис. т
Перелік скинутих забруднюючих речовин				
11	БСК5	2,1539	1,9925	1,8323
22	Нафтопродукти	0,038685	0,0355007	0,0293403
33	Завислі речовини	2,3931	2,2771	2,5667
44	Сухий залишок	163,755	161,3686	205,4639
55	Сульфати	36,2452	40,9387	41,2233
66	Хлориди	121,0422	150,9312	230,5138
77	Азот амонійний	0,6394	0,5392	0,3903
88	Феноли	0,0000445	0,0000339	0,0000533
99	Нітрати	5,5573	5,5071	5,4023
0	11 СПАР	0,0156429	0,0139237	0,015888
1	11 Залізо	0,036765	0,0367822	0,0392151

№	Скидання забруднюючих речовин за регіоном	2020 рік	2021 рік	2022 рік
		обсяг забруднюючих речовин, тис. т	обсяг забруднюючих речовин, тис. т	обсяг забруднюючих речовин, тис. т
2	11 Мідь	0,0004485	0,0006021	0,0005056
3	11 Цинк	0,001546	0,0014928	0,0017957
4	11 Нікель	0,003488	0,003877	0,0034693
5	11 Хром 6+	0,0000032	0,0000017	0,0000024
6	11 Алюміній	0,0052804	0,0071915	0,0071143
7	11 Свинець	0,0000541	0,0000382	0,0000007
8	11 Кадмій	0,0000173	0,0000132	0,0000001
9	11 Кобальт	0,0000002	0,0000002	0,0000001
0	22 Карбамід	0,005019	0,0054648	0,0043312
1	22 Марганець	0,000047	0,0000513	0,0000245
2	22 Нітрити	0,2519	0,2197	0,2364
3	22 Фтор	0,000922	0,0053095	0,0040985
4	22 Ціаніди	0	0	0
5	22 Роданіди	0	0	0
6	22 ХСК	9,399	8,5025	8,560
7	22 Толуол	0	0	0
8	22 Фосфати	0,794592	0,7759055	0,7411315
9	22 Хром загальний	0,0012635	0,0013020	0,001163
	Всього:	342,3408186	373,1640903	497,0371336

Існуючі системи водопостачання та водовідведення області знаходяться переважно в незадовільному стані, очисні споруди працюють неефективно та потребують ремонту та реконструкції.

В цілому, перевантаження очисних споруд у більшості основних водокористувачів області не спостерігається, проте якість очищення стічних вод незадовільна, низка показників перевищує нормативи гранично-допустимого скиду забруднюючих речовин (ГДС) і не дозволяє досягнути категорії “нормативно-очищені”.

Нижче наведені основні забруднювачі з категорією якості зворотних вод – недостатньо-очищені:

КП “Дніпроводоканал” м. Дніпро – перевищення нормативів ГДС за

вмістом азоту амонійного, завислих речовин, ХСК, хлоридів;

КП ДОР “Аульський водовід” Кам’янський район – за вмістом фосфатів;

КП “Павлоградводоканал” м. Павлоград – за вмістом азоту амонійного, сухого залишку, нафтопродуктів;

МКП “Покровводоканал” м. Покров – за показниками: завислі речовини, нітрати, фосфати;

КП “Новомосковськводоканал” – за вмістом завислих речовин, фосфатів, сухого залишку;

КП “Тернівське житлово-комунальне підприємство” – за показниками: азот амонійний, залізо загальне;

КП “Марганецьке ВУВКГ” ДОР” – за показниками: азот амонійний;

ПрАТ “Енергоресурси” м. Нікополь – за вмістом фосфатів, алюмінію, ХСК, хрому, фторидів, нікелю;

ПрАТ “ДТЕК Павлоградвугілля” – за вмістом хлоридів, сухого залишку;

ДМПВК “Дніпро–Західний Донбас” – за вмістом завислих речовин, заліза загального, сульфатів, хлоридів, сухого залишку, ХСК, фосфатів, азоту амонійного, нітратів, нафтопродуктів.

Основні забруднювачі водних об’єктів (за сферами діяльності)

Згідно узагальнених даних звітності за формою № 2ТП-водгосп (річна) за 2022 р., кількість підприємств зі скидом зворотних вод у водні об’єкти Дніпропетровської області складала 56. З них 29 підприємств – забруднювачі (в 2021 р. – 29), які здійснюють скид забруднених (без очистки та недостатньо-очищених) зворотних вод у водні об’єкти області. Найбільші з них:

КП “Дніпроводоканал”, м. Дніпро;

ПрАТ “Петриківський рибгосп”;

ПрАТ “Центральний ГЗК”, м. Кривий Ріг;

ПАТ “Криворізький залізорудний комбінат”, м. Кривий Ріг;

ПрАТ “ДТЕК Павлоградвугілля”, м. Павлоград;

ПрАТ “Дніпровський металургійний завод”, м. Дніпро;

КП ДОР “Аульський водовід”, Кам’янський район;

КП “Павлоградводоканал”;

ДМП ВКГ “Дніпро-Західний Донбас”;

ПАТ “АрселорМіттал Кривий Ріг”;

ПрАТ “Енергоресурси” м. Нікополь

Таблиця 10. Перелік підприємств-забруднювачів Дніпропетровської області за сферами діяльності станом на 01.01.2023

№ з/п	Вид діяльності (КВЕД)	Назва водокористувачів області	Назва водо-приймача	Скинуто забруднених зворотних вод, тис. м ³		
				всього	без очистки	недостатньоочищені
А СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО, ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО ТА РИБНЕ ГОСПОДАРСТВО						
03 Рибне господарство						
1	03.22 Прісноводне рибництво (аквакультура)	ПрАТ “Петриківський рибгосп”	р. Оріль	12532,4	12532,4	-
В ДОБУВНА ПРОМИСЛОВІСТЬ І РОЗРОБЛЕННЯ КАР’ЄРІВ						
05 Добування кам’яного та бурого вугілля						
2	05.10 Добування кам’яного вугілля	ПрАТ “ДТЕК ПАВЛОГРАДВУГІЛЛЯ”	р. Самара	14828,4	1741,1	13087,3
07 Добування металевих руд						
3	07.10 Добування залізних руд	ПрАТ “Суха балка”	р. Інгулець	1248,9	1248,9	-
4		ПрАТ “Центральний ГЗК”	р. Інгулець	2203,8	2203,8	-
5		ПАТ “Криворізький залізорудний комбінат”	р. Інгулець	4650,5	4650,5	-
08 Добування інших корисних копалин і розроблення кар’єрів						
6	08.12 Добування піску гравію глини і каоліну	ТОВ “Нерудбудматеріали”	р. Саксагань	4,0	4,0	-
7		ТОВ “Об’єднання Новомиколаєвський кар’єр”	р. Мокра Сура	371,7	371,7	-
С ПЕРЕРОБНА ПРОМИСЛОВІСТЬ						
24 Металургійне виробництво						
8	24.10 Виробництво чавуну сталі та феросплавів	ПрАТ “Дніпровський металургійний завод” м. Дніпро	р. Дніпро	2330,2	2330,2	-
9		ПАТ “АрселорМіттал Кривий Ріг”	р. Інгулець	2272,9	2272,9	-
27 Виробництво електричного устаткування						
10	27.20 Виробництво батарей і акумуляторів	ТОВ ДДЗ “Енергоавтоматика”	р. Самара	77,0	-	77,0
28 Виробництво машин і устаткування н. в. і. у.						
11	28.92 Виробництво машин і устаткування для добувної промисловості та будівництва	ТОВ “МЕТІНВЕСТ-КРМЗ”	р. Саксагань	168,2	-	168,2

№ з/п	Вид діяльності (КВЕД)	Назва водокористувачів області	Назва водо-приймача	Скинуто забруднених зворотних вод, тис. м3		
				всього	без очистки	недо-стачно-очищені
30 Виробництво інших транспортних засобів						
12	30.20 Виробництво залізничних локомотивів і рухомого складу	ПрАТ “Дніпровагонмаш”	р. Дніпро	148,8	148,8	-
Е ВОДОПОСТАЧАННЯ; КАНАЛІЗАЦІЯ ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ						
13	36.00 Забір очищення та постачання води	КП “Тернівське житлово-комунальне підприємство”	р. Самара	1107,3	-	1107,3
14		ДМПВКГ “Дніпро-Західний Донбас” Синельниківський район	р. Дніпро	2287,0	1201,4	1085,6
15		КП “Павлоградводоканал”	р. Самара	2524,8	-	2524,8
16		КП “Новомосковськ водоканал”	р. Самара	1885,7	-	1885,7
17		КП “Нікопольводоканал” НМР	р. Дніпро	1121,1	1121,1	-
18		КП ДОР “Аульський водовід”	р. Дніпро	3124,3	-	3124,3
19		МКП “Покровводоканал”	р. Базавлук	783,9	-	783,9
20		КП “Синельниківський міський водоканал” ДОР	р. Дніпро	394,8	-	394,8
21	КП “Фрунзенське ЖКП”	р. Інгулець	26,5	-	26,5	
22	КП “Дніпроводоканал” ДМР	р. Мокра Сура	5248,7	-	5248,7	
		р. Дніпро	46464,9	6944,2	39520,7	
23	КП “Марганецьке ВУВКГ”	р. Томаківка	1033,1	-	1033,1	
		Р. Ревун	387,9	387,9	-	
24	КП “ЖИТЛОКОМПЛЕКС” ПМР	р. Саксагань	67,2	6,2	61,0	
25	ПрАТ “Енергоресурси”	р. Дніпро	3101,8	-	3101,8	
G ОПТОВА ТА РОЗДРІБНА ТОРГІВЛЯ; РЕМОНТ АВТОТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ І МОТОЦИКЛІВ						
47 Роздрібна торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами						
26	47.11 Роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами	ТОВ “Метро Кеш енд Кері Україна” (Філія ТОВ “Метро Кеш енд Кері Україна” №26)	р. Кільчень	3,8	-	3,8

№ з/п	Вид діяльності (КВЕД)	Назва водокористувачів області	Назва водо-приймача	Скинуто забруднених зворотних вод, тис. м ³		
				всього	без очистки	недостатньоочищені
	харчування, напоями та тютюновими виробами					
Н ТРАНСПОРТ СКЛАДСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО ПОШТОВА ТА КУР'ЄРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ						
49 Наземний і трубопровідний транспорт						
27	49.41 Вантажний автомобільний транспорт	ТОВ "Торгівельно-транспортна компанія"	р. Дніпро	1,2	-	1,2
52 Складське господарство та допоміжна діяльність у сфері транспорту						
28	52.21 Допоміжне обслуговування наземного транспорту	ВСП "Дніпровська дирекція" філії "Центр будівельно-монтажних робіт та експлуатації будівель і споруд" акціонерного товариства "Українська залізниця"	р. Дніпро	247,6	247,6	-
Q ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я ТА НАДАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ						
86 Охорона здоров'я						
29	86.10 Діяльність лікарняних закладів	ДП "Санаторій "СЛАВУТИЧ" ім. Б.В. Пашковського" м. Верхньодніпровськ	р. Дніпро	29,5	-	29,5
Всього:				110677,9	37412,7	73265,2

*Стан поверхневих вод
Екологічний стан та потенціал поверхневих вод*

Постановою Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2018 р. № 758 "Порядок здійснення державного моніторингу вод" визначено одним з суб'єктів державного моніторингу вод Держводагентство, на яке покладено здійснення державного моніторингу масивів поверхневих вод, включаючи прибережні води.

Відповідно до "Порядку здійснення державного моніторингу вод", затвердженого наказом Держводагентства України від 24.06.2020 № 587, лабораторія моніторингу вод та ґрунтів РОВР у Дніпропетровській області в 2022 році здійснювала контроль в 16 постійних пунктах спостереження масивів поверхневих вод. Пункти спостереження розташовані на річках:

- р. Дніпро (Кам'янське водосховище) – 2 створи;
- р. Дніпро (Дніпровське водосховище) – 5 створів;
- р. Дніпро (Каховське водосховище) – 4 створи;

р. Інгулець – 2 створи;
 р. Саксагань (Макортовське водосховище) – 1 створ;
 Канал Дніпро–Кривий Ріг – 2 створи.

Таблиця 11. Місця розташування та періодичність відбору проб у пунктах спостереження

№ з/п	Місце розташування пунктів спостереження	Періодичність відбору проб
Кам'янське водосховище (суббасейн Середнього Дніпра)		
1	476 км, м. Верхньодніпровськ, питний в/з	щомісячно
2	462 км, смт Аули, питний в/з м. Дніпро та м. Кам'янське	щомісячно
Дніпровське водосховище (суббасейн Нижнього Дніпра)		
3	420 км, м. Дніпро, правий берег, Кайдакський питний в/з	щомісячно
4	420 км, м. Дніпро, лівий берег, Ломовський питний в/з	щомісячно
5	404 км, м. Дніпро, ВП "ПдТЭС" ПАТ "ДТЕК Дніпроенерго", питний в/з	щомісячно
6	372 км, с. Воронове, питний в/з водоводу ДМП ВКП "Дніпро-Західний Донбас"	щомісячно
7	365 км, с. Військове, питний в/з Солонянського району	щомісячно
Каховське водосховище (суббасейн Нижнього Дніпра)		
8	245 км – м. Марганець, питний в/з	щомісячно
9	236 км – КП "Дніпро", с. Придніпровське	щомісячно
10	228 км – м. Нікополь, питний в/з	щомісячно
11	201 км – м. Покров, питний в/з	щомісячно
Канал Дніпро–Кривий Ріг (суббасейн Нижнього Дніпра)		
12	196 км – с. Мар'янське, ГВС каналу Дніпро-Кривий Ріг	щомісячно
13	канал Дніпро-Кривий Ріг, Південне в-ще, 43 км, питн. в/з	щомісячно
р. Саксагань (Макортовське водосховище) (суббасейн Нижнього Дніпра)		
14	65 км – КП ПМР "Житлокомплекс" питний в/з м. П'ятихатки	щомісячно
р. Інгулець (суббасейн Нижнього Дніпра)		
15	335 км – Карачунівське водосховище, питний в/з м. Кривий Ріг	щомісячно
16	265 км – с. Андріївка	щомісячно

Протягом 2022 року, відповідно до Програми, лабораторією РОВР у Дніпропетровській області відібрано 92 проби води та виконано 1843 гідрохімічних вимірювань.

Таблиця 12. Показники виконання Програми

Показники виконання	Одиниці виміру	I квартал	II квартал	III квартал	IV квартал	Всього 2022 р.
За Програмою гідрохімічного моніторингу поверхневих вод	проб вимірювань	48 928	11 231	18 369	15 315	92 1843

*Порівняльний аналіз стану водних об'єктів басейну
р. Дніпро за гідрохімічними показниками*

Річка Дніпро

Щомісячно, протягом року, лабораторією виконувались вимірювання за 21 показниками гідрохімічного складу поверхневої води.

Результати вимірювань середньорічних концентрації (в мг/дм³) за основними показниками забруднення по Кам'янському, Дніпровському та Каховському водосховищам за 2021 – 2022 рр.

*Таблиця 13. Основні показники забруднення Кам'янського водосховища
у 2021 – 2022 рр.*

Показники вимірювання	Кам'янське водосховище (суббасейн Середнього Дніпра), пункти моніторингу	
	Питний водозабір м. Верхньодніпровськ	Питний водозабір м. Верхньодніпровськ
	2021 р. / 2022 р.	
БСК5	2,9/2,8	2,8/2,6
ХСК	30,4/30,9	29,7/30,4
Амоній-іони	0,37/0,38	0,35/0,36
Сухий залишок	269/253	265/263
Сульфат-іони	32,01/30,65	31,45/30,66
Хлорид-іони	27,18/23,34	26,37/25,21
Залізо загальне	0,11/0,12	0,11/0,11
Нафтопродукти	0,054/0,055	0,046/0,048
Марганець	0,06/0,06	0,06/0,07

*Таблиця 14. Основні показники забруднення Дніпровського водосховища
у 2021 – 2022 рр.*

Показники вимірювання	Дніпровське водосховище (суббасейн нижнього Дніпра), пункти спостереження				
	Кайдакський питний водозабір м. Дніпро	Ломовський питний водозабір м. Дніпро	Питний водозабір ВП “ПдТЕС” АТ “ДТЕК Дніпроенерго”	Питний водозабір водоводу ДМП ВКП “Дніпро- Західний Донбасс”, с. Воронове	с. Войсько ве, питний водозабір Солонянсь ко-го району
	2021 / 2022				
БСК5	2,8 / 2,6	2,7 / 2,6	2,8 / 2,7	2,9 / 3,0*	2,9 / 3,0*
ХСК	30,1 / 30,7	30,4 / 30,8	30,1 / 30,7	29,0 / 30,0*	29,7 / 29,5*
Амоній-іони	0,35 / 0,42	0,33 / 0,36	0,35 / 0,36	0,32 / 0,34*	0,33 / 0,32*
Сухий залишок	282 / 278	281 / 278	328 / 318	293 / 309*	300 / 312*
Сульфат-іони	38,6 / 33,6	37,7 / 34,7	52,7 / 54,3	44,4 / 50,9*	47,8 / 54,1*
Хлорид-іони	30,7 / 27,1	28,9 / 27,1	41,3 / 36,9	32,3 / 31,9*	33,9 / 28,4*
Залізо загальне	0,12 / 0,17	0,13 / 0,13	0,13 / 0,13	0,13 / 0,13*	0,12 / 0,09*

Нафтопродукти	0,05 / 0,05	0,06 / 0,06	0,05 / 0,05	0,04 / 0,04*	0,05 / 0,04*
Марганець	0,06 / 0,08	0,06 / 0,08	0,06 / 0,08	0,06 / 0,04*	0,05 / 0,03*

Таблиця 15. Основні показники забруднення Каховського водосховища у 2021 – 2022 рр.

Показники вимірювання	Каховське водосховище (суббасейн нижнього Дніпра), пункти спостереження					
	Питний водозабір м. Марганець	Питний водозабір м. Нікополь	Питний водозабір м. Покров	ГВС каналу Дніпро-Кривий Ріг, с. Мар'янське	Питний водозабір м. Кривий Ріг, Південне водосховище	Питний водозабір с. Придніпровське КП «Дніпро»*
	2021 р. / 2022 р.					
БСК5	2,5/2,2*	2,7/2,3*	2,7/2,3*	2,5/2,4*	2,6/1,9*	2,4/2,1*
ХСК	29,2/27,5*	29,4/27,8*	29,2/27,2*	29,1/27,3*	28,4/27,1*	29,4/27,9*
Амоній-іони	0,25/0,27*	0,24/0,24*	0,23/0,19*	0,23/0,20*	0,21/0,25*	0,26/0,27*
Сухий залишок	289/273*	288/274*	305/304*	302/300*	319/304*	295/268*
Сульфат-іони	40,2/47,1*	39,9/42,1*	43,1/45,7*	45,4/49,0*	55,8/59,8*	42,2/47,1
Хлорид-іони	34,7/28,4*	34,0/29,3*	35,9/33,7*	37,1/34,6*	38,0/41,7*	34,8/31,0*
Залізо загальне	0,13/0,12*	0,13/0,09*	0,14/0,10*	0,12/0,10*	0,14/0,15*	0,14/0,16*
Нафтопродукти	0,06/0,03*	0,04/0,03*	0,05/0,03*	0,04/0,03*	0,05/0,03*	0,04/0,04*
Марганець	0,03/0,02*	0,03/0,02*	0,04/0,02*	0,03/0,02*	0,02/0,03*	0,05/0,02*

Примітка:

* середні показники за період січень-лютий 2022 р.

Порівняльний аналіз якості води р. Дніпро (Кам'янське, Дніпровське, Каховське водосховища) по пунктах спостереження протягом 2021 – 2022 рр. дозволяє зробити такі висновки:

1. Якість річкової води в районах основних питних водозаборів річки Дніпро суттєво не змінилася в порівнянні з 2021 р. В 2022 р. середньорічні концентрації показників солемісту води р. Дніпро в межах Дніпропетровської області – на рівні значень минулого року. Так, середньорічний вміст сухого залишку – 278 мг/дм³, сульфат-іонів – 36,79 мг/дм³, хлорид-іонів – 27,92 мг/дм³. За такими показниками забруднення як: залізо загальне, нафтопродукти якість води у порівнянні з минулим роком не змінилася (залізо загальне – 0,13 мг/дм³ у 2021 р., 0,13 мг/дм³ у 2022 р., нафтопродукти – 0,05 мг/дм³ у 2021 р., 0,05 мг/дм³ у 2022 р.). За показниками ХСК, марганець, амоній-іони якісний стан води погіршився у порівнянні з 2021 р. (ХСК – 29,5 мгО/дм³ у 2021 р.,

30,7 мгО/дм³ у 2022 р., марганець – 0,05 мг/дм³ у 2021 р., 0,07 мг/дм³ у 2022 р. амоній-іони – 0,29 мг/дм³ у 2021 р., 0,38 мг/дм³ у 2022 р.).

2. Спостерігається деяке збільшення мінералізації води уздовж каскаду дніпровських водосховищ: сухий залишок з 253 мг/дм³ у створі питний водозабір м. Верхньодніпровськ (Кам'янське водосховище) до 318 мг/дм³ питний водозабір ВП “ПдТЭС” ПАТ “ДТЕК Дніпроенерго”, хлорид-іони – з 23,3 мг/дм³ до 36,9 мг/дм³, сульфат-іони – з 30,7 мг/дм³ до 54,3 мг/дм³. Насамперед, це обумовлено впливом високомінералізованих приток р. Дніпро та зворотних вод великих міст, які розташовані уздовж річки.

3. Максимальні значення за показниками органічного забруднення фіксувались в районах питних водозаборів річки в липні-вересні: ХСК – до 35,4 мгО/дм³, БСК5 – до 4,4 мгО₂/дм³, амоній-іони- 0,68 мг/дм³, залізо загальне – 0,32 мг/дм³, фосфат-іони – 1,07 мг/дм³, марганець – 0,27 мг/дм³. Найнижчі значення за вмістом розчиненого кисню визначені в липні-серпні – до 5,44 мгО₂/дм³.

Зростання вмісту марганцю, БСК5, ХСК, фосфат-іонів, амоній-іонів та зниження розчиненого кисню, як зазвичай, спостерігалось в другій половині літа і на початку осені, як наслідок встановлення високих температур повітря і води, а також росту біохімічних процесів.

Річка Інгулець

В 2022 р. гідрохімічний контроль річки Інгулець проводився відповідно до Програми по двох створах (в частині діагностичного моніторингу поверхневих вод):

- Карачунівське водосховище, питний водозабір м. Кривий Ріг;
- р. Інгулець, с. Андріївка, гідропост.

Відбір проб з Карачунівського водосховища та з р. Інгулець враховуючи військову ситуацію у Дніпропетровській області, з березня місяця не проводився.

Середньорічні дані (в мг/дм³) за основними показниками забруднення у р. Інгулець за 2021 рр.

Таблиця 16. Основні показники забруднення у р. Інгулець за 2021 – 2022 рр.

Найменування показника вимірювання	Карачунівське водосховище (суббасейн нижнього Дніпра), м. Кривий Ріг	с. Андріївка (суббасейн нижнього Дніпра)
	2021 р. / 2022 р.	
БСК5	2,7 / 2,3*	3,1 / 2,2*
ХСК	29,9 / 27,7*	32,0 / 28,3*
Амоній-іони	0,24 / 0,21*	0,31 / 0,29*
Сухий залишок	895 / 917*	3500 / 6032*
Сульфат-іони	331,7 / 345,7*	628,0 / 660,9*
Хлорид-іони	103,0 / 101,0*	1288,1 / 2659,0*
Залізо загальне	0,11 / 0,09*	0,14 / 0,11*
Нафтопродукти	0,04 / 0,02*	0,06 / 0,03*
Марганець	0,03 / 0,02*	0,05 / 0,03*

Річка Саксагань

Річка Саксагань – ліва притока р. Інгулець. В 2022 році враховуючи військову ситуацію у Дніпропетровській області, з березня місяця спостереження за якісними показниками річки не здійснювалися по створу Макортовське водосховище КП ПМР “Житлокомплекс” питний в/з с. Макорти.

Результати вимірювань середньорічних концентрації (в мг/дм³) за основними показниками забруднення за 2022 рік.

Таблиця 17. Основні показники забруднення у р. Саксагань за 2021 – 2022 рр.

Показники вимірювання	КП ПМР “Житлокомплекс”, питний в/з м. П’ятихатки (суббасейн Нижнього Дніпра)
	2021 р. / 2022 р.
Сухий залишок	3661 / 3714*
Сульфат-іони	1499,8 / 1612,6*
Хлорид-іони	516,1 / 507,0*
Амоній-іони	0,32 / 0,24*
Нафтопродукти	0,05 / 0,07*
Залізо загальне	0,11 / 0,12*
БСК5	2,7 / 2,4*
ХСК	30,6 / 29,5*
Марганець	0,03 / 0,04*

Примітка: * середні показники за період січень-лютий 2022 р.

В порівнянні з 2021 р., якісний стан води р. Саксагань за санітарними показниками майже не змінився, але за показниками солемісту (сухий залишок, хлориди, сульфати) спостерігалось підвищення.

2.3. Земельні ресурси та ґрунти

Територія області займає 3192,3 тис. га. Основний фонд ґрунтового покриття Дніпропетровської області складають чорноземи звичайні різної глибини гумусового шару та механічного складу від легкосуглинкових до легкоглинистих. Найбільшу питому вагу займають сільськогосподарські угіддя – 78,7 %, що свідчить про високий рівень сільськогосподарського освоєння земель.

Діяльність господарств агропромислового комплексу Дніпропетровської області в галузі рослинництва здійснюється із застосуванням заходів з підтримання вмісту органічної речовини (гумусу) у ґрунтах.

Основні підприємства, що порушують землі області, це гірничозбагачувальні комбінати, які проводять розробку корисних копалин відкритим способом та шахти.

В області найбільшу питому вагу займають сільськогосподарські угіддя, що свідчить про високий рівень сільськогосподарського освоєння земель.

Таблиця 18. Структура земельного фонду регіону

Категорії земель та види земельних угідь	2020 рік		2021 рік		2022 рік	
	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території
Категорії земель за основним цільовим призначенням						
Загальна площа території регіону	3192,3	100	3192,3	100	3192,3	100
з них:						
землі сільськогосподарського призначення	2512,1	78,7	210,844	33,59	2512,1	78,7
землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення	-	-	-	-	-	-
землі оздоровчого призначення	-	-	-	-	-	-
землі рекреаційного призначення	-	-	-	-	-	-
землі лісогосподарського призначення	-	-	-	-	-	-
землі водного фонду	-	-	-	-	-	-
Види земельних угідь						
Загальна площа земель		100		100	3192,3	100
з них:						
Сільськогосподарські угіддя, з них:	2512,1	78,7	210,844	33,59	2512,1	78,69
рілля	2152,6	67,4	0,244	0,04	2152,6	67,43
перелоги			3,473	0,55		
сіножаті					15,5	0,48
пасовища					294,0	9,2
багаторічні насадження	49,9	1,6	1,375	0,22	49,9	1,56
Землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом, з них:	-	-	-	-	-	-
болота	-	-	-	-	-	-
яри	-	-	-	-	-	-
Чагарникова рослинність природного походження	-	-	-	-	-	-
Ліси та інші лісовкриті землі, з них:	-	-	-	-	-	-
земельні лісові ділянки, вкриті лісовою рослинністю	-	-	-	-	-	-
Води	-	-	-	-	-	-

Проблема збереження ґрунтового покриву сільськогосподарських угідь та родючості ґрунтів набула загрозливих масштабів. Особливо великої шкоди родючості чорноземів в області завдає водна ерозія, причинами якої є велика розораність сільськогосподарських угідь, насиченість сівозмін просапними

культурами, невиконання протиерозійних заходів на схилах.

В зв'язку з цим проводиться моніторинг земель з метою оцінки ефективності родючості ґрунту, прогнозування та оброблення інформації про сучасний стан сільськогосподарських угідь, розроблення обґрунтованих рекомендацій щодо запобігання негативним змінам стану земель.

До основних джерел забруднення сільськогосподарських угідь відносять забруднення ґрунтів важкими металами, пестицидами, нітратами, радіоактивними елементами. Головною причиною забруднення ґрунтів є наднормативне внесення отрутохімікатів, мінеральних добрив.

Систематично проводиться лабораторний моніторинг за забрудненням ґрунтів. Проведення спостережень за забрудненням ґрунтів включає вибіркоче визначення токсикантів промислового походження, а також спостереження за забрудненням ґрунтів сільськогосподарських угідь залишковими кількостями пестицидів та нітратів, важкими металами, радіонуклідами.

Одним з основних чинників антропогенного впливу на земельні ресурси є гірничо-видобувна промисловість.

Розробка корисних копалин відкритим способом потребує проведення розкривних робіт, що призводить до порушення земель.

Таблиця 19. Рекультивація порушених земель

Рік	Всього порушених земель		Всього відпрацьованих земель		Здійснено рекультивацію, га		Перебувають у стадії рекультивації, га	
	тис. га	% до загальної площі регіону	тис. га	% до загальної площі регіону	тис. га	% до загальної площі регіону	тис. га	% до загальної площі регіону
2020	37,9500	1,51	6,0300	0,24	*	*	*	*
2021	*	*	*	*	*	*	*	*
2022	*	*	*	*	*	*	*	*

*Головним управлінням держгеокадастру у Дніпропетровській області статистичний облік не ведеться

Таблиця 20. Консервація земель за звітний рік

Рік	Всього порушених земель		Всього відпрацьованих земель		Здійснено рекультивацію, га		Перебувають у стадії рекультивації, га	
	тис. га	% до загальної площі регіону	тис. га	% до загальної площі регіону	тис. га	% до загальної площі регіону	тис. га	% до загальної площі регіону
1	2	3	4	5	6	7	8	9
2022	45,68	1,43	*	*	*	*	*	*

* інформація відсутня.

Таблиця 21. Зрошувані землі

Зрошувальні землі	2021 рік		2022 рік	
	усього, тис. га	% від загальної площі	усього, тис. га	% від загальної площі
Площа зрошуваних земель, на якій забезпечено належне функціонування інфраструктури зрошувальних систем	26,827	13,5	26,827	13,5
у тому числі систем крапельного зрошення	5,832	-	5,832	-

Дніпропетровщина – гарний приклад для інших областей, як проводити реформу децентралізації. Перехід до нової системи адміністрування, у першу чергу, – благо для людей. Мешканці сіл самі вирішують, з якими населеними пунктами бажають об’єднатися. Від такої кооперації вони отримують багато переваг – і самостійність у прийнятті рішень, і додаткові фінансові можливості. Територіальні громади області утримують національне лідерство і за фінансовою спроможністю.

2.4. Надра

Відповідно до Кодексу України про надра, надра надаються у користування підприємствам, установам, організаціям і громадянам лише за наявності у них спеціального дозволу на користування ділянкою надр. Право на користування надрами засвідчується актом про надання гірничого відводу.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 № 1174 “Про затвердження Положення про Державну службу геології та надр України” (із змінами), спеціальні дозволи на користування надрами (у тому числі на користування нафтогазоносними надрами) видає Держгеонадра.

Державне науково-виробниче підприємство “Державний інформаційний геологічний фонд України” (ДНВП “Геоінформ України”) є науково-виробничою установою Державної служби геології та надр України, яка збирає, зберігає, аналізує та надає у користування інформацію, що утворилася в процесі геологічного вивчення та використання надр.

Предметом діяльності ДНВП “Геоінформ України” є :

- створення й забезпечення функціонування галузевого державного архіву геологічних документів;

- науково-дослідні, тематичні, дослідно-методичні, проектно-технологічні роботи (у тому числі спрямовані на використання засобів комп’ютеризації та телекомунікації) щодо аналізу, систематизації, узагальнення, інтерпретації, зберігання й передавання архівної, аналітичної та картографічної інформації з геологічного вивчення та використання надр;

- державна реєстрація та облік робіт з геологічного вивчення надр України, її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони;

- приймання, облік, постійне зберігання, аналітично-статистичне оброблення та надання у користування документів Національного архівного

фонду, що містять результати робіт з геологічного вивчення та використання надр;

– ведення системи обліку об'єктів Державного фонду родовищ, запасів та проявів корисних копалин, а саме:

- державного кадастру родовищ і проявів корисних копалин;
- державного кадастру родовищ підземних вод;
- державного балансу запасів корисних копалин;
- ведення державного обліку нафтових і газових свердловин;
- вивчення стану і перспектив розвитку мінерально-сированної бази країни.

Крім того, спеціальні дозволи на користування надрами надаються Державною службою геології та надр України (Держгеонадра) відповідно до Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.05.2011 № 615 (із змінами).

2.5. Біологічне та ландшафтне різноманіття, природно-заповідний фонд та національна екологічна мережа

На території Дніпропетровської області розвинені різноманітні типи байрачних лісів, балкові ландшафти з осередками ендемічної степової флори та фауни. У межах області є реліктовий Самарський бір – унікальне природне утворення, якому немає рівних у світі. У долинах степових річок і балках на поверхню виходять кристалічні породи, на яких формуються своєрідні біогеоценози. У долинах малих річок формуються багаті біологічним різноманіттям заплавно-борові та водно-болотні комплекси.

З метою розширення площі територій природоохоронного призначення, поліпшення умов для формування та відновлення довкілля, збереження ландшафтного та біологічного різноманіття у 2017 році рішенням Дніпропетровської обласної ради від 24.03.2017 № 176-8/VII затверджено Проєкт схеми формування екологічної мережі Дніпропетровської області.

Усі елементи екомережі утворюють єдине ціле, об'єднують ділянки природних ландшафтів у територіальну цілісну систему. З огляду на функції, площу, видовий склад рослинного та тваринного світу в національній екологічній мережі виділяються елементи міжнародного, загальнодержавного та місцевого значення. У Дніпропетровській області визначені природні регіони, природні ядра, природні коридори та буферні зони.

На сучасному етапі розвитку господарювання в межах Дніпропетровської області спостерігається посилення впливу антропогенних чинників на структурні елементи екомережі (див. табл. 5.1.1) та стан біорізноманіття. Зокрема відбувається відновлення діяльності гірничодобувних підприємств, відведення нових територій під будівництво кар'єрів по видобутку корисних

копалин, промислових об'єктів, житлової забудови, влаштування полігонів твердих побутових відходів. До складу цих земель значною мірою потрапляють і природні території, які могли б стати елементами екомережі, але втрачаються безповоротно внаслідок вище зазначеної діяльності. За останні роки підсилюється вплив на балково-степові екосистеми, які займають важливе місце в системі екомережі Дніпропетровської області. Тут через надмірне випасання (або навпаки раптове припинення випасу), постійні випалювання сухих залишків природної трав'яної рослинності. Останній є причиною значних трансформацій у видовому складі та характері угруповань степової рослинності.

Таблиця 22. Складові структурних елементів екологічної мережі

Категорії об'єктів ПЗФ	Об'єкти ПЗФ												% площі окремих категорій до загальної площі ПЗФ
	загальнодержавного значення				місцевого значення				разом				
	площа, га		у тому числі надана в постійне користування		площа, га		у тому числі надана в постійне користування		усього		у тому числі надана в постійне користування		
	кількість, од.	усього	у тому числі надана в постійне користування	кількість, од.	усього	у тому числі надана в постійне користування	кількість, од.	усього	у тому числі надана в постійне користування	кількість, од.	усього	у тому числі надана в постійне користування	
Природні заповідники	1	3766,2	3766,2	-	-	-	-	-	-	1	3766,2	3766,2	-
Біосферні заповідники	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Національні природні парки	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Регіональні ландшафтні парки	-	-	-	4	14099,66	-	-	-	-	6	14413,66	-	-
Заказники, усього	25	32573,78	X	82	48388,99	X	-	X	-	107	80962,77	X	-
у тому числі:													
ландшафтні	16	28538,78	X	49	39002,29	X	-	X	-	63	67541,07	X	-
лісові	5	2955	X	3	1021	X	-	X	-	8	3976	X	-
ботанічні	2	332	X	19	4710	X	-	X	-	21	5042	X	-
загальнозоологічні	-	-	X	1	287	X	-	X	-	1	287	X	-
орнітологічні	2	748	X	3	462,6	X	-	X	-	5	1210,6	X	-
ентомологічні	-	-	X	4	462,6	X	-	X	-	4	462,1	X	-
іхтіологічні	-	-	X	2	2422	X	-	X	-	2	2422	X	-

Продовження таблиці 22.

Категорії об'єктів ПЗФ	Об'єкти ПЗФ										% площі окремих категорій до загальної площі ПЗФ
	загальнодержавного значення			місцевого значення			разом				
	кількість, од.	площа, га		кількість, од.	площа, га		кількість, од.	площа, га		усього	
		усього	у тому числі надана в постійне користування		усього	у тому числі надана в постійне користування		усього	у тому числі надана в постійне користування		
гідрологічні	-	X	1	22	X	1	22	X	22	X	-
загальногеологічні	-	X	-	-	X	-	-	X	-	X	-
палеонтологічні	-	X	-	-	X	-	-	X	-	X	-
карстово-спелеологічні	-	X	-	-	X	-	-	X	-	X	-
Пам'ятки природи. усього у тому числі:	3	148	50	363,94	X	53	511,94	X			-
комплексні	1	30	1	3,7	X	2	33,7	X			-
ботанічні	1	56	35	312,24	X	36	368,24	X			-
зоологічні	-	X	-	-	X	-	-	X			-
гідрологічні	-	X	2	3,5	X	2	3,5	X			-
геологічні	1	62	12	44,5	X	13	106,5	X			-
Заповідні урочища	-	X	3	466,4	X	3	466,4	X			-
Ботанічні сади	2	108	1	27	-	3	135	108			-
Дендрологічні парки	-	-	1	2,8	-	1	2,8	-			-
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	1	45	7	417,5	-	8	462,5	-			-
Зоологічні парки	-	-	-	-	-	-	-	-			-
РАЗОМ	32	36640,9₈	148	63766,29	-	182	100721,27	-			-

Дніпропетровська область розташована в двох підзонах справжнього степу. Все лівобережжя і більша частина правобережжя знаходяться в підзоні різнотравно-типчаково-ковилового степу.

Крайній південний захід правобережжя Дніпропетровської області знаходиться в межах підзони типчаково-ковилового степу.

Для підзони різнотравно-типчаково-ковилового степу є характерним переважання видів злакових (приспосованих до умов сухого степового клімату): ковила пірчаста ковила волосиста типчак (вівсяниця), тонконіг вузьколистий, стоколос безостий, пирій повзучий та значна участь різнотрав'я. У межах підзони типчаково-ковилового степу зменшується частка різнотрав'я.

Але антропогенний фактор змінив природний розвиток степу. Майже вся територія міжріч (крім долинних та балкових схилів) розорана та представлена агроценозами із системою полезахисних лісосмуг. Типова різнотравно-типчаково-ковилова рослинність залишилась тільки на схилах балок, у перелісках, де ґрунти мало придатні під рілля.

За останнє сторіччя становище природної рослинності різко погіршилося – залишки степових зональних та інших типів рослинності були деградовані.

В останні два десятиріччя ділянки степової рослинності менше страждають від випасу, що дає можливість відновлення ковилових угруповань, підвищення фіторізноманіття, у тому числі рідкісних та зникаючих видів.

Природні лісові екосистеми Дніпропетровської області знаходяться у передкризовому стані. Відбувається значне зменшення біорізноманіття.

Лучна рослинність, яка зосереджена в долинах річок і тальвегах балок, порівняно з ліською та степовою рослинністю має невелику площу та на наш час найчастіше змінюється галофільними угрупованнями.

Вторинні рослинні угруповання екосистеми формуються на порушених землях спонтанно, найчастіше утворюючи своєрідні рідколісся, котрі через 40-50 років після початку формування набувають риси природних рослинних фітоценозів.

Штучні екосистеми, що існують в умовах екологічної невідповідності лісів до умов степової зони мають нижчу здатність до саморегуляції і потребують більшої уваги під час догляду.

Зарегулювання р. Дніпра та його притоків сприяє порушенню природного режиму повені, зниженню рівня ґрунтових вод.

Це веде до катастрофічних сукцесій лісових біогеоценозів, зпустелювання – заміни одних біогеоценозів на інші, похідні, навіть до інших типів біогеоценозів – лучних, степових, солонцюво-солончакових.

Рослинність водойм у сучасний період у більшості деградована і перетворена на болотні угруповання, які переважають не тільки у заплавах, але і в руслах малих річок та озер.

Особливої уваги заслуговують водойми в межах Дніпропетровського мегаполісу, які колись прикрашали міське середовище завдяки різноманітній, естетично цінній рослинності, а зараз знаходяться в умовах підвищеного антропогенного навантаження і потребують негайних заходів щодо їх

відновлення.

Усе вищенаведене призвело до того, що більшість в минулому самих звичайних видів рослин стали в тій чи іншій мірі рідкісними, зникаючими і у даний час включені до Червоної книги України, Червоного списку Дніпропетровської області.

В області розроблена план заходів відтворення рідкісних та зникаючих видів рослин у Ботанічному саду Дніпропетровського національного університету та в Криворізькому ботанічному саду.

Таблиця 23. Лісовий фонд регіону

№ з/п		Загальна площа, га	Вкриті лісовою рослинністю, га	Загальний запас деревини, тис. м ³	Примітка
	Усього лісового фонду (сума рядків 1+2)	111389*	75400*	*	-
1.	Усього земель лісогосподарського призначення та земель природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення у тому числі:				
1.1	державних лісогосподарських підприємств	111389*	75400*	*	-
1.2	комунальних лісогосподарських підприємств	-	-	-	-
1.3	власників лісів	-	-	-	-
1.4	не наданих у користування (землі запасу)	-	-	-	-
2.	Усього лісових ділянок, розташованих на землях іншого призначення у тому числі:				
2.1	державних підприємств	-	-	-	-
2.2	комунальних підприємств	-	-	-	-
2.3	приватних підприємства	-	-	-	-
2.4	інших організацій та установ	-	-	-	-
2.5	власників лісів	-	-	-	-
2.6	не наданих у користування (землі запасу)	-	-	-	-
3.	Загальний запас деревини лісового фонду	X	X	-	-
4.	Запас деревини у розрахунку на один гектар лісового фонду	X	X	-	-
5.	Площа лісів у розрахунку на одну особу	X		X	-
6.	Запас деревини у розрахунку на одну особу	X	X		-
7.	Лісистість (відношення покритої лісом площі до загальної площі регіону)	X	X	X	-

Таблиця 24. Лісовий фонд регіону в розрізі земель цільового призначення та категорій земель(станом на 01.01.2023)

№ з/п	Постійні лісокористувачі, власники лісів, інші землекористувачі, у користуванні яких є лісові ділянки, землі запасу	Загальна площа, га	Лісові землі, тис. га							Усього лісових земель
			вкриті лісовою рослинністю		не вкриті лісовою рослинністю					
			усього	із них лісові культури	незімкнуті лісові культури	зруби	галявини, біополяни	Лісові дороги, просіки, розриви		
I. Землі лісогосподарського призначення										
1.	Філія “Дніпровське лісове господарство”	28332	18,4	15,2	0,827	0,222	1,418	0,2	21,0667	
2.	Філія “Петриківське лісове господарство”	34755	26,5	20,827	0,627	0,232	2,0	0,28	29,634	
3.	Філія “Новомосковське лісове господарство”	28172	19,0	13,6	1,175	0,441	2,8	0,3	23,7159	
4.	Філія “Новомосковський військовий лісгосп”	20130	11,5	3,9	0,2	1,5	0,7	0,4	14,7	
II. Землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення										
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
III. Землі іншого призначення										
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	

Таблиця 24. Нелісові землі, землі лісогосподарського призначення (станом на 01.01.2023)

№ з/п	Постійні лісокористувачі, власники лісів	Рілля	Сінокоси	Пасовища	Піски	Болота	Води	Яри, схили, кар'єри	Інші нелісові землі	Загальна площа нелісових земель, тис. га
1	Філія “Дніпровське лісове господарство”	12	7	16	109	974	518		5686	7320
2	Філія “Петриківське лісове господарство”	73	184	17	1618	526	184		2466	5068
3	Філія “Новомосковське лісове господарство”	121	121	4	6	1792	866		1275	4185
4	Філія “Новомосковський військовий лісгосп”	6	95	38	58	1055	156		3999	5407

Таблиця 25. Лісовідновлення за 2022 рік (у розрізі лісокористувачів, власників лісів)

№ з/п	Лісокористувачі, власники лісів інші землекористувачі, у користуванні яких є лісові ділянки	Лісовідновлення, га				усього
		у тому числі:			усього	
		посадка лісу, га	посів лісу, га	природне поновлення лісу, га		
1	Філія “Дніпровське лісове господарство”			3	3	
2	Філія “Петриківське лісове господарство”	28			28	
3	Філія “Новомосковське лісове господарство”	82			82	
4	Філія “Новомосковський військовий лісгосп”	40	30	42	112	

Таблиця 26. Лісорозведення (створення нових лісових насаджень) за 2022 рік (у розрізі державних органів влади)

№ з/п	Лісокористувачі, власники лісів	Створення нових лісових насаджень, га						усього	природне само- заліснення земель, га	усього обліковано нових лісів, га
		лісорозведення, га					усього			
		у тому числі посадка/посів, га				створення полезахисних лісових смуг, га				
заліснення не продуктивних земель, га	заліснення ярів, балок, кар’єрів, га	заліснення інших земель, га								
1	Філія “Дніпровське лісове господарство”			46/			46		46	
2	Філія “Петриківське лісове господарство”			60/			60		60	
3	Філія “Новомосковське лісове господарство”			56/			56		56	
4	Філія “Новомосковський військовий лісгосп”			3/			3		3	

Таблиця 27. Проведення лісогосподарських заходів, пов'язаних із вирубуванням деревини за 2022 рік

№ з/п	Лісокористувачі, власники лісів	Площа, га/Ліквідна деревина, тис. м ³						
		рубки догляду	лісовідновні рубки	санітарні рубки	розрубка ліній електропередач, автомобільних доріг тощо	розчистка ліній електропередач, автомобільних доріг тощо	інші рубки	усього рубок
1	Філія “Дніпровське лісове господарство”	2/		468/12,8	1/0,1		19/0,1	490/13,0
2	Філія “Петриківське лісове господарство”	111/5,0	15/0,6	403/25,6	1/		8/	538/31,2
3	Філія “Новомосковське лісове господарство”	256/3,2		317/5,3				573/8,5
4	Філія “Новомосковський військовий лісгосп”	136/2,9		476/14,6				612/17,5
Усього		505/11,1	15/0,6	1664/58,3	2/0,1		27/0,1	2213/70,2

Охорона та відтворення видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів

З наближенням весни актуальною є проблема збереження перших весняних квітучих рослин, які віднесені до категорії рідкісних й зникаючих видів та занесені до Червоної книги України. Масовий збір первоцвітів знижує чисельність їх популяцій.

У даний час питання збереження біологічного різноманіття на Землі є одним з найважливіших серед екологічних проблем. На першому місці у справі збереження біорізноманіття стоїть охорона рослин, які утворюють середовище для існування інших організмів. Найважливішим серед цього є збереження рідкісних та зникаючих видів рослин, що передбачає реєстрацію видів і складання “Червоних книг” окремих країн і регіональних “Червоних списків”. Існують Світовий і Європейський червоні списки рослин.

У Дніпропетровській області понад 40 років тому почалася робота з охорони рослинного світу.

Першим юридичним документом з охорони рослинності був список рідкісних та зникаючих рослин (54 види), затверджений рішенням

Дніпропетровського облвиконкому від 09.10.1979 № 568.

У 1998 році був складений “Червоний список видів рослин Дніпропетровської області”, затверджений Дніпропетровською обласною радою (рішення обласної ради від 12.06.1998 № 7.2/XXIII), який включав 338 судинних рослин. З них 22 види включені до Європейського Червоного списку, 56 видів – до Червоної книги України (1996), 260 видів рослин, які охороняються в Дніпропетровській області.

У 2011 році провідними науковими установами області в галузі вивчення біорізноманіття було створено видання: “Червона книга Дніпропетровської області. Рослинний світ”. Це друге (після Донецької області) повномасштабне видання обласної Червоної книги рослин в Україні.

Вона є основою для охорони та відтворення видів рослин, занесених до Червоної книги України та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів рослинності, а також видів, що охороняються на регіональному рівні (Червоний список видів рослин і тварин Дніпропетровської області (рішення обласної ради від 27.12.2011 № 219-10/VI).

У списку наведено 451 вид рідкісних та зникаючих рослин, що охороняються на території Дніпропетровської області.

Серед них – 16 видів занесені до Світового Червоного списку, 27 – до Європейського Червоного списку, 82 – до Червоної книги України.

Але ці види ретельно охороняються лише на території природного заповідника Дніпровсько-Орільський, Ботанічного саду Дніпропетровського національного університету та Криворізького ботанічного саду НАН України.

2.6. Загальна характеристика тваринного світу

Фауна хребетних нараховує 384 види тварин. Їх сучасний вигляд сформований за рахунок лісових та гідрофільних видів. З лісовими ландшафтами пов’язані 47 % видів, із гідроценозами – 37 %, із степовими та польовими – 17 %, із населеними пунктами – 6 % видів тварин. Теріофауна включає 62 види (Булахов, Пахомов, 2006 р.).

У степових системах домінує положення займають мишоподібні гризуни, ховрах сірий, сліпак звичайний, заєць сірий, лисиця звичайна. У заплавних лісах – численний кріт європейський, бурозубка звичайна, вовк, ласка, куниця, кабан дикий.

На прикладі досліджень орнітофауни Присамар’я А.А. Губкін (1972) вказує на високу щільність розміщення птахів в умовах степових екосистем (до 6,4 ос./га). В.В. Стаховський наводить реєстр тієї ж території, до якого включено 240 видів птахів. У степовому Придніпров’ї А.А. Губкіним зареєстровано на гніздуванні 145 видів гніздових птахів (1972). Учений зауважує, що для степових ділянок характерні жайворонки польовий (*Alauda arvensis*), жовта трясогузка (*Motacilla flava*), перепілка (*Coturnix coturnix*).

Фауна амфібій степу налічує 10 видів (Булахов та ін., 2007),

найхарактерніші серед яких – часничниця звичайна (*Pelobates fuscus*), ропуха зелена (*Bufo viridis*), жаба озерна (*Rana ridibunda*) та інші. У межах степового Придніпров'я також знайдено 11 видів рептилій (Булахов та ін., 2007).

Зарегулювання стоку більшості малих річок і Дніпра спричинило трансформацію екологічних комплексів риб і майже повну заміну реофільного комплексу лімнофільним. Іхтіофауна за сучасними даними налічує 50 видів риб і круглоротих, що належать до 13 родин 7 фауністичних комплексів (Біологічне різноманіття ..., 2008).

Як відомо, головною особливістю фауни є її динамічність, що визначається можливостями та історично сформованими особливостями її видів до зміни свого місця у просторі і надзвичайно динамічній структурі угруповань у часі. На відміну від інших груп живих організмів, тварини активно переміщуються у просторі, змінюючи своє положення відповідно до змін факторів середовища та змін ресурсів. Тому всі заходи і програми щодо охорони фауни повинні враховувати цю її особливість, яка виявляється як в сезонних циклах, так і в багаторічних (при тому доволі стрімких) змінах ареалів, у міграціях, інвазіях, хвилях чисельності тощо. Сезонні та багаторічні зміни локальних угруповань вимагають розробки динамічної системи охорони біорізноманіття загалом і раритетних видів зокрема.

Питання збереження біорізноманіття включені до Дніпропетровської обласної комплексної програми (стратегії) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016 – 2025 роки (рішення Дніпропетровської обласної ради від 21.10.2015 № 680-34/VI). Аналіз багаторічних даних свідчить про те, що заповідний режим та заходи з охорони безумовно позитивно впливають на стан мешкання та перебування усіх рідкісних видів тварин на території Дніпропетровської області.

Динаміка чисельності основних видів мисливських тварин наведена в таблиці 5.3.1.

Таблиця 28. Динаміка чисельності основних видів мисливських тварин (особин)

Види мисливських тварин	2020 рік	2021 рік	2022 рік
Козуля	5557	5951	5060
Кабан	1140	1312	1305
Лось	1	1	0
Заєць-русак	109385	101385	97516
Ондатра	1378	1026	1098
Лисиця	1596	1638	1831
Вовк	52	46	64
Єнотовидний собака	363	424	379
Борсук	666	520	542
Видра	109	72	0
Куниця Кам'яна	0	83	128
Куниця лісова	552	454	412

2.7. Відходи

Дніпропетровська область – одна з найбільш промислово розвинених областей України.

Так, в середньому щороку на території Дніпропетровської області утворюється 300 000 – 350 000 тис. тонн відходів. Найбільшу частку утворення відходів становлять пусті породи від гірничо-видобувних робіт, відходи чорних металів, інші мінеральні відходи, змішані та недиференційовані матеріали, а також відходи згоряння.

Проблемою у сфері поводження з відходами для Дніпропетровської області є накопичення промислових відходів, пов'язаних з інтенсивною експлуатацією родовищ корисних копалин та їх переробкою. Крім того, великою проблемою для області є боротьба з несанкціонованими сміттєзвалищами.

Статистична інформація за 2021 – 2022 роки відсутня відповідно до листа Головного управління статистики у Дніпропетровській області оприлюднення статистичної інформації призупинено, ураховуючи норму Закону України “Про захист інтересів суб’єктів подання звітності та інших документів у період дії військового стану або стану війни” щодо права перенесення терміну для подання статистичної та фінансової звітності.

Детальна інформація стосовно відходів наведена у таблиці 8.2.1.

*Таблиця 29. Динаміка основних показників поводження з відходами I - IV класів небезпеки (тис. т)**

<i>№ з/п</i>	<i>Показники</i>	<i>2020 рік</i>	<i>2021 рік*</i>	<i>2022 рік*</i>
1	Утворено	309 398,4	–	–
2	Одержано від інших підприємств	–	–	–
3	Спалено	27,36	–	–
3.1	у тому числі з метою отримання енергії	26,98	–	–
4	Використано (утилізовано)	87 132,92	–	–
5	Направлено в сховища організованого складування (поховання)	–	–	–
6	Передано іншим підприємствам - для утилізації - для видалення	– –	–	–
7	Втрати відходів внаслідок витікання, випаровування, пожеж, крадіжок	–	–	–
8	Наявність на кінець звітного року у сховищах організованого складування та на території підприємств	11 345 562,36	–	–

* Відповідно до листа Головного управління статистики у Дніпропетровській області оприлюднення статистичної інформації призупинено, ураховуючи норму Закону України “Про захист інтересів суб’єктів подання звітності та інших документів у період дії військового стану або стану війни” щодо права перенесення терміну для подання статистичної та фінансової звітності.

2.8. Демографічна ситуація та стан здоров'я населення

Висока концентрація найбільш екологічно-небезпечних галузей промисловості на території регіону обумовлює віднесення Дніпропетровської області до одного із найбільш техногенно навантажених регіонів України, що в свою чергу віддзеркалюється на демографічних показниках. Демографічна ситуація в області має регресивний характер.

Згідно даних на офіційному веб-сайті Головного управління статистики, чисельність наявного населення області за 2022 рік зменшилася на 1,5% (на 45,6 тис. осіб) і на 01.01.2022 склала 3093,2 тис. осіб, що пояснюється, у першу чергу, природним скороченням населення.

Таблиця 30. Чисельність постійного населення у 1991–2022 роках¹

	Чисельність населення, осіб			Частка в загальній чисельності населення, %	
	Усе населення	Міське	Сільське	Міське	Сільське
2000	3640846	3021441	619405	83,0	17,0
2001	3600250	2985387	614863	82,9	17,1
2002	3561224	2951536	609688	82,9	17,1
2003	3529505	2927637	601868	82,9	17,1
2004	3499542	2905692	593850	83,0	17,0
2005	3472867	2887494	585373	83,1	16,9
2006	3443866	2868074	575792	83,3	16,7
2007	3419604	2850294	569310	83,4	16,6
2008	3395089	2830227	564862	83,4	16,6
2009	3370919	2810176	560743	83,4	16,6
2010	3352172	2795286	556886	83,4	16,6
2011	3333195	2779347	553848	83,4	16,6
2012	3316990	2766144	550846	83,4	16,6
2013	3304486	2757211	547275	83,4	16,6
2014	3289122	2745780	543342	83,5	16,5
2015	3273328	2733980	539348	83,5	16,5
2016	3251575	2716094	535481	83,5	16,5
2017	3227102	2695059	532043	83,5	16,5
2018	3227831	2700976	526855	83,7	16,3
2019	3203168	2684509	518659	83,8	16,2
2020	3173339	2662727	510612	83,9	16,1
2021	3138726	2636077	502649	84,0	16,0
2022	3096485	2606079	490406	84,2	15,8

Дніпропетровська область – один з найбільш економічно розвинених

регіонів України, характеризується вигідним географічним положенням, багатими природними ресурсами, потужним промисловим та науковим потенціалом, розвинутим сільськогосподарським виробництвом, високим рівнем розвитку транспорту і зв'язку.

Відстань від Дніпра до Києва: залізницею – 530 км, шосейними дорогами – 480 км. На території 31,9 тис. кв. км (5,3% площі України) мешкають, за даними на 01 січня 2022 року 3093,2 тис. осіб (7,5%). Високий рівень урбанізації (84,1% жителів проживають міських поселеннях) визначає найвищу в Україні щільність населення – 96,9 на один квадратний кілометр (середня по Україні – 67,9).

В адміністративно-територіальному відношенні Дніпропетровська область поділяється на 7 адміністративних районів до складу яких входить 86 територіальних громад.

Станом на 31.12.2022р. мережа медичних закладів області має у своєму складі 171 установу: 83 лікарняних заклади, 66 центрів ПМСД, 2 самостійні амбулаторії ПМСД, 5 стоматологічних поліклінік, 5 медичних центрів, 10 інших закладів.

Заклади охорони здоров'я, які надають стаціонарну допомогу: обласна лікарня, регіональний медичний центр родинного здоров'я, 35 лікарень в міських ОТГ, 3 дитячі лікарні, 18 лікарень в сільських та селищних ОТГ, 3 диспансери, 2 пологових будинка, перинатальний центр, 3 психіатричні лікарні, 16 інших.

Заклади охорони здоров'я, які надають амбулаторно-поліклінічну допомогу населенню (самостійні): 66 центрів ПМСД, 2 самостійні амбулаторії, 5 стоматологічних поліклінік, 5 інших.

В області існує розвинена мережа закладів охорони здоров'я, які надають усі основні види медичної допомоги жителям області.

Протягом 2022 року рішеннями обласної та міської/сільської рад реорганізовано 21 заклад охорони здоров'я шляхом приєднання до інших установ, перетворення/створення.

В лікувально-профілактичних закладах області працює 48,4 тис. працівників (-2,9%), з них 9,8 тис. лікарів та 18,0 тис. молодших спеціалістів з медичною освітою. Забезпеченість населення персоналом становить 156,8 на 10 тис. населення, з них лікарями – 31,8, середнім медичним персоналом – 58,2 на 10 тис. нас. У 2021 році забезпеченість населення персоналом складала 159,1 на 10 тис. населення.

У порівнянні з 2021 роком реєструється незначне збільшення кількості лікарів на 0,2%, зменшення середнього медичного персоналу на 2,4%, молодшого медичного персоналу на 5,3%.

У зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України інформація стосовно демографічної ситуації в області відсутня.

Показник малюкової смертності зменшився на 20,8% та становить 5,7 на 1 тис. народжених живими проти 7,2 у 2021р.

Кількість населення та популяційні зміни характеризуються досить низьким рівнем природного приросту населення та високим рівнем абортів, значення якого складає 7,7 на 1000 жінок фертильного віку (національне значення – 4,7 відповідно).

Стосовно основних факторів ризику, що можуть впливати на здоров'я населення, область характеризується значним показником низького рівня живонароджених із масою тіла менше 2500г – 65,9 на 1000 живонароджених, в порівнянні із загальнонаціональним значенням 61,2 на 1000 живонароджених.

За останні десятиліття неінфекційні захворювання набули масштабів пандемії. Показники поширеності та смертності від цих хвороб набагато перевищували середньоєвропейські.

Серед неінфекційні захворювань (НІЗ) провідну роль відіграють серцево-судинні захворювання, цукровий діабет, хронічні респіраторні та онкологічні захворювання, психічні розлади. НІЗ є однією з основних причин інвалідності та смертності у всьому світі. Найбільших втрат від НІЗ зазнають країни з низьким та середнім рівнями економічного розвитку, до яких належить і Україна.

У 2018 році було відмінено статистичну форму звітності №12 МОЗ України для збору інформації по захворюваності та поширеності НІЗ, на цей час дані щодо цих показників є недоступними як на рівні держави, так і в розрізі регіонів, що ускладнює розуміння ситуації, крім окремих показників онкологічної служби: захворюваність на 100 тис. нас. у 2022 році становила – 319,3, Україна – 233,8; занедбаність на 100 тис. нас. – 74,1; виявлення при профолглядах 9,7 %, Україна – 14,7%.

Інфекційні захворювання характеризуються одним із найвищих рівнів в Україні. Загальна кількість зареєстрованих випадків ВІЛ-інфекції станом на 1 січня 2023 року в Дніпропетровській області становить 2734 осіб, або 88,4 на 100 тис. нас., національний показник – 29,8 на 100 тис. нас. Зареєстровано

558 випадків СНІДу, або 18,0 на 100 тис. нас., при національному показнику – 7,3 на 100 тис. нас. Померли від СНІДу у 2022 році – 280 осіб, або 9,0 на тис. нас., при національному показнику – 3,1 на тис. нас.

Перебувають на обліку у закладах охорони здоров'я, що здійснюють медичний нагляд за ЛЖВ у Дніпропетровській області 29293 ВІЛ-позитивні особи, або 947,0 на 100 тис. нас., при національному показнику – 384,2 на 100 тис. нас.; також на обліку перебуває 7867 хворих на СНІД, або 254,3 на 100 тис. нас., національний показник – 119,7 на 100 тис. нас.

Захворюваність на туберкульоз у 2022 році становила – 92,6 на 100 тис. нас., при національному показнику – 36,7 на 100 тис. нас., захворюваність на

туберкульоз органів дихання – 90,0 на 100 тис. нас., Україна – 34,8 на 100 тис. нас. При тому в області оглянуто на туберкульоз на 1 тис. населення – 269,9, національний показник – 177,8, питома вага виявлених при про оглядах становила – 46,1%, Україна – 24,1%.

Протягом 2022 року в області спостерігалось поширення коронавірусної хвороби COVID-19. В рамках вакцинальної кампанії кількість проведених щеплень від коронавірусної хвороби COVID-19, розподіл по типу вакцини, дозі та віково-статевий розподіл станом на 1 січня 2023 року наведено на графіках нижче.

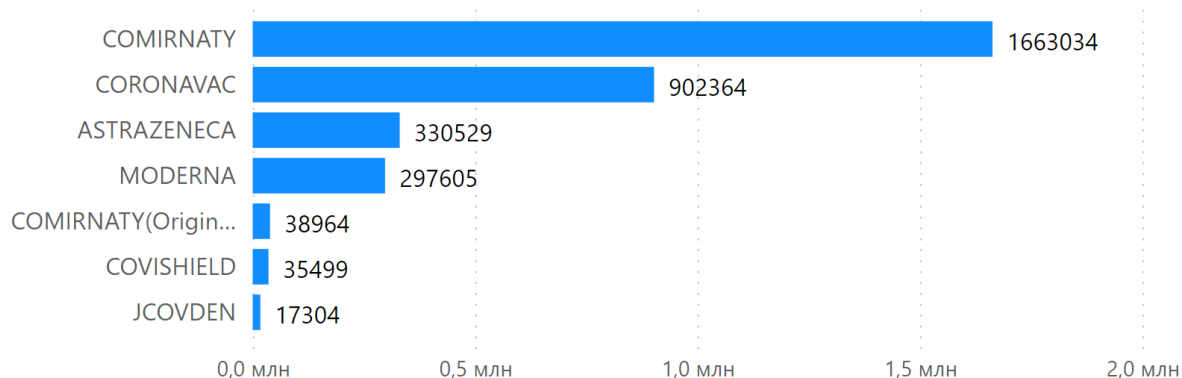
2.9. Ймовірні зміни стану здоров'я населення, якщо ДДП не буде затверджено

Виконання всіх заходів та проєктів ДДП забезпечить послаблення можливого впливу на навколишнє природне середовище та здоров'я населення. З метою підвищення доступності, ефективності та якості медичного обслуговування населення Планом заходів заплановані заходи щодо будівництва, реконструкції та капітального ремонту лікарняних закладів. У разі, якщо План заходів не буде затверджено, всі заходи і проєкти ДДП не будуть комплексними, інтегрованими та ефективними, адже інерційний характер розвитку ситуації в економіці та соціальному житті регіону сприятиме накопиченню екологічних проблем, серед яких значна амортизація комунального обладнання та незадовільний стан інфраструктури, що можуть нести загрози техногенного характеру. Більш того, може виникнути кумулятивний ефект з проблем, що ускладнить існуючу екологічну ситуацію. Особливу загрозу становитиме проблема накопичення та утилізації твердих побутових та промислових відходів, підвищиться ризик використання небезпечних технологій утилізації ТПВ та будівництва небезпечних об'єктів та підприємств, викиди яких можуть погіршити якість атмосферного повітря, поверхневих та підземних водних ресурсів, земельних ресурсів та ґрунтів, а це, в свою чергу, може підвищити ризик виникнення новоутворень і хвороб органів дихання у населення, призвести до зниження біорізноманіття тощо.

Кількість проведених щеплень від COVID-19

3285299

Розподіл за вакциною

Розподіл за дозою

доза вакцини	кількість вакцинованих від COVID-19 осіб	жінки	чоловіки
1	1471894	821964	649930
2	1428395	798661	629734
бустерна	353398	198814	154584
бустерна 2	28688	16438	12250
додаткова	2924	1562	1362
Всього	3285299	1837439	1447860

Кількість проведених щеплень

3285299

Вакциновано хоча б однією дозою, осіб

1471894

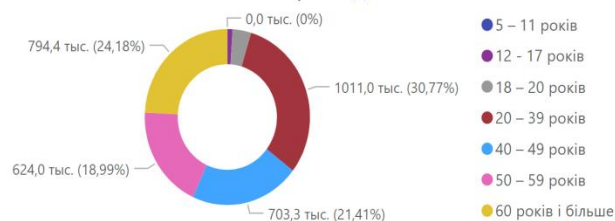
Вакциновано двома дозами, осіб

1428395

Статевий розподіл

Віковий розподіл

РОЗДІЛ 3. ХАРАКТЕРИСТИКА СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, УМОВ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ ТА СТАНУ ЙОГО ЗДОРОВ'Я НА ТЕРИТОРІЯХ, ЯКІ ЙМОВІРНО ЗАЗНАЮТЬ ВПЛИВУ (ЗА АДМІНІСТРАТИВНИМИ ДАНИМИ, СТАТИСТИЧНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ ТА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕНЬ)

План заходів соціально-економічного та культурного розвитку Дніпропетровської області на 2024 рік визначає пріоритетні напрями економічного і соціального розвитку, враховує екологічні завдання регіонального рівня в інтересах ефективного, стабільного соціально-економічного розвитку регіону та підвищення якості життя населення.

План заходів передбачає розвиток базових галузей економіки та інфраструктури

життєзабезпечення та охоплює усі види господарської діяльності: промисловий, агропромисловий і транспортний комплекси, енергозбереження та енергоефективність, паливо-енергетична галузь, житлово-комунальне господарство та комунальну інфраструктуру, соціальне забезпечення, впровадження заходів територіального планування, освіти, охорону здоров'я, фізичну культуру та спорт; культуру і туризм, охорону навколишнього природного середовища.

Реалізація заходів та проєктів, що визначені Програмою, спрямована на усунення та пом'якшення дії чинників, шкідливих для навколишнього природного середовища та здоров'я населення, забезпечення екологічної безпеки, відтворення та підтримання у належному стані природних ресурсів області.

Головними екологічними проблемами, що мають відношення до Програми, є: захист атмосферного повітря; необхідність відновлення та модернізація головних споруд та мереж інженерної інфраструктури (зливова каналізація, централізоване водопостачання та водовідведення), розвиток системи поводження з твердими побутовими і промисловими відходами, збереження природних ресурсів.

Стратегічна екологічна оцінка Програми соціально-економічного та культурного розвитку Дніпропетровської області на 2024 рік проводиться з метою забезпечення охорони довкілля, безпеки життєдіяльності населення та охорони його здоров'я.

За кожним пріоритетним напрямком Програми розробляється низка заходів і проєктів, частина з яких, відповідно до Закону України “Про оцінку впливу на довкілля” підлягає оцінці впливу на довкілля. Відповідно до частини першої статті 3 Закону України “Про оцінку впливу на довкілля”, здійснення оцінки впливу на довкілля є обов'язковим у процесі прийняття рішень про провадження планованої діяльності, визначеної пунктом 13 частини третьої статті третьої.

SWOT-аналіз є дієвим інструментом для прийняття стратегічних, коротко- та довгострокових управлінських рішень щодо подальшого удосконалення

ДДП з урахуванням регіональних особливостей. Виявлені при проведенні SWOT-аналізу слабкості, можливості і загрози можуть бути використані при прийнятті стратегічних, коротко- та довгострокових управлінських рішень.

Таблиця 31. Оцінка ймовірного впливу ДДП на довкілля відповідно до контрольного переліку

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ol style="list-style-type: none"> 1. Наявність комфортних фізико-географічних умов, комфортних для проживання людини. 2. Комфортність кліматичних умов території області. 3. Розгалужена мережа водних об'єктів та висока забезпеченість області водними об'єктами. 4. Наявність природних ресурсів. 5. Наявність унікальних ландшафтів. 6. Інвестиційна привабливість. 7. Наявність працездатного населення. 8. Значний досвід регіональної екологічної політики, розроблення та реалізація природоохоронних програм на обласному рівні. 9. Досвід виховання екологічної свідомості дітей та юнацтва, інформаційного забезпечення населення. 10. Наявність екологічних громадських організацій та спілок, а також активних зооохоронних волонтерських організацій. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Значне техногенне навантаження на довкілля (забруднення водних об'єктів та атмосферного повітря, погіршення стану земель), зокрема: <ul style="list-style-type: none"> – наявність потенційно небезпечних виробництв, велика кількість підприємств забруднювачів; – наявність стихійних сміттєзвалищ побутових відходів; – накопичення великої кількості промислових відходів; – забруднення водою скидами підприємств, замулення та засмічення водних об'єктів; – незадовільний стан очисних споруд. 2. Недостатня кількість сучасної інфраструктури поводження з побутовими та промисловими відходами (сортувальні станції, сміттєпереробні заводи, підприємства з утилізації, знешкодження відходів), недостатньо розвинута система роздільного збору сміття. 3. Застарілість каналізацій та очисних споруд призводить до утворення неконтрольованих побутових стоків. 4. Необлаштованість рекреаційних зон, зон короткочасного відпочинку, нестача зон довготривалого відпочинку та лікування і оздоровлення населення. 5. Недостатнє використання сучасних технологій для зменшення впливів на довкілля на промислових

	<p>підприємствах.</p> <p>6. Неєфективне управління у сфері поводження з відходами на рівні органів місцевого самоврядування.</p> <p>7. Подекуди незадовільний стан дорожнього покриття сприяє підвищеному рівню викидів автотранспортом, акустичному та шумовому забрудненню.</p>
Можливості	Загрози
<ol style="list-style-type: none"> 1. Створення рекреаційних зо на основі зелених насаджень та водних об'єктів області сприятиме покращенню мікро клімату та запобігатиме негативним наслідкам змін клімату, підвищить показники якості населення його здоров'я; 2. Функціонування автоматизованої системи моніторингу довкілля; 3. Формування системного підходу до поводження з відходами в регіоні, зокрема: <ul style="list-style-type: none"> - удосконалення та впровадження системи роздільного збору та сортування; - будівництво інфраструктурних об'єктів з сортування та комплексної переробки відходів тощо; 4. Формування та збільшення обсягів зелених насаджень спеціального призначення (у межах санітарних зон) запобігатиме поширенню викидів; 5. Встановлення прибережних захисних смуг водойм; 6. Стимулювання енергоефективності у виробництві та житлово-комунальній сфері; 7. Впровадження енергоощадних технологій та використання відновлюваних джерел енергії; 8. Подальший розвиток екологічного управління; 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Зміни клімату. 2. Забруднення повітря викидами автотранспорту та від стаціонарних джерел. 3. Погіршення демографічної ситуації(природне та міграційне скорочення). 4. Погіршення стану довкілля внаслідок продовження політики незбалансованого природокористування; 4. Сміттєзвалища у межах села є джерелом забруднення ґрунтів; 6. Господарювання в межах ПЗС та ОЗ. 7. Підвищення цін на енергоносії. 8. Недостатнє фінансування окремих галузей задля економічного розвитку. 9. Нестабільна економічна та політична ситуація в країні. 10. Нестабільність національної валюти.

9. Збільшення кількості та площі об'єктів природно-заповідного фонду	
--	--

Використовуючі статистичні матеріали дослідження соціально-економічного стану області та результати експертного опитування населення регіону сформовано SWOT-матрицю, яка дозволяє виявити взаємозв'язки між “внутрішніми” (сильні та слабкі сторони) та “зовнішніми” (можливості та загрози) факторами, що мають стратегічне значення для Дніпропетровської області. Саме ці взаємозв'язки дозволяють сформулювати порівняльні переваги, виклики й ризики, які є основою для стратегічного вибору – формулювання стратегічних та операційних цілей розвитку області на довгострокову перспективу і реалізація якої розпочнеться у 2024 році.

Таблиця 32. Оцінка ймовірного впливу ДДП на довкілля відповідно до контрольного переліку

№	Чи може виконання ДДП спричинити:	Негативний вплив			Пом'якшення стану
		Так	Ймовірний	Ні	
Атмосферне повітря					
1	Збільшення викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел?			*	+
2	Збільшення викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел?		*		+
3	Погіршення якості атмосферного повітря?		*		
4	Появу джерел неприємних запахів?			*	
5	Зміни повітряних потоків, вологості, температури або ж будь-які локальні чи регіональні зміни клімату?			*	
Водні ресурси					
6	Збільшення обсягів скидів у поверхневі води?		*		+
7	Будь-які зміни якості поверхневих вод (зокрема таких показників, як температура, розчинений кисень, прозорість, але не обмежуючись ними)?			*	
8	Збільшення скидання шахтних			*	

№	Чи може виконання ДДП спричинити:	Негативний вплив			Пом'якшення стану
		Так	Ймовірний	Ні	
	і кар'єрних вод у водні об'єкти?				
9	Значне зменшення кількості вод, що використовуються для водопостачання населенню?			*	
10	Збільшення навантаження на каналізаційні системи та погіршення якості очистки стічних вод?			*	
11	Появу загроз для людей і матеріальних об'єктів, пов'язаних з водою (зокрема таких, як паводки або підтоплення)?			*	+
12	Зміни напрямів і швидкості течії поверхневих вод або зміни обсягів води будь-якого поверхневого водного об'єкту?			*	
13	Порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок регіону?			*	
14	Зміни напрямку або швидкості потоків підземних вод?			*	
15	Зміни обсягів підземних вод (шляхом відбору чи скидів або ж шляхом порушення водоносних горизонтів)?			*	
16	Забруднення підземних водоносних горизонтів?			*	+
Поводження з відходами					
17	Збільшення кількості утворюваних твердих побутових відходів?		*		+
18	Збільшення кількості утворюваних чи накопичених промислових відходів IV класу небезпеки?		*		+
19	Збільшення кількості відходів I – III класу небезпеки?			*	
20	Спорудження еколого – небезпечних об'єктів поводження з відходами?			*	
21	Утворення або накопичення радіоактивних відходів?			*	
Земельні ресурси					

№	Чи може виконання ДДП спричинити:	Негативний вплив			Пом'якшення стану
		Так	Ймовірний	Ні	
22	Порушення, переміщення, ущільнення ґрунтового шару?		*		+
23	Будь-яке посилення вітрової або водної ерозії ґрунтів?		*		
24	Зміни в топографії або в характеристиках рельєфу?		*		
25	Появу таких загроз, як землетруси, зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози через нестабільність літо генної основи або зміни геологічної структури?			*	
26	Суттєві зміни в структурі земельного фонду, чинній або планованій практиці використання земель?			*	
27	Виникнення конфліктів між ухваленими завданнями ДДП та цілями місцевих громад?			*	
Біорізноманіття та рекреаційні зони					
28	Негативний вплив на об'єкти природно-заповідного фонду (зменшення площ, початок небезпечної діяльності у безпосередній близькості або на їх території тощо)?			*	+
29	Зміни у кількості видів рослин або тварин, їхній чисельності або територіальному представництві?			*	
30	Збільшення площ зернових культур або сільськогосподарських угідь в цілому?			*	+
31	Порушення або деградацію середовищ існування диких видів тварин?			*	
32	Будь-який вплив на кількість і якість наявних рекреаційних можливостей?			*	
33	Будь-який вплив на наявні об'єкти історико-культурної спадщини?			*	

№	Чи може виконання ДДП спричинити:	Негативний вплив			Пом'якшен ня стану
		Так	Ймовір- ний	Ні	
34	Інші негативні впливи на естетичні показники об'єктів довкілля (перепони для публічного огляду мальовничих краєвидів, появу естетично неприйнятних місць, руйнування пам'ятників природи тощо)?			*	
Населення, інфраструктура					
35	Зміни в локалізації, розміщенні, щільності та зростанні кількості населення будь-якої території?			*	+
36	Вплив на нинішній стан забезпечення житлом або виникнення нових потреб у житлі?			*	
37	Суттєвий вплив на нинішню транспортну систему, зміни в структурі транспортних потоків?			*	
38	Необхідність будівництва нових об'єктів для забезпечення транспортних сполучень?			*	
39	Потреби в нових або суттєвий вплив на наявні комунальні послуги?			*	
40	Появу будь-яких реальних або потенційних загроз для здоров'я людей?			*	
Екологічне управління та моніторинг					
41	Послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки?			*	
42	Погіршення екологічного моніторингу?			*	
43	Усунення наявних механізмів впливу органів місцевого самоврядування на процеси техногенного навантаження?			*	
44	Стимулювання розвитку екологічно небезпечних галузей виробництва?		*		
Інше					
45	Підвищення рівня		*		+

№	Чи може виконання ДДП спричинити:	Негативний вплив			Пом'якшення стану
		Так	Ймовірний	Ні	
	використання будь-якого виду природних ресурсів? Суттєве вилучення будь-якого невідновного ресурсу?				
46	Збільшення споживання значних обсягів палива або енергії?		*		
47	Суттєве порушення якості природного середовища?			*	
48	Появу можливостей досягнення короткотермінових цілей, які ускладнюватимуть досягнення довготривалих цілей у майбутньому?			*	
49	Такі впливи на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності викличуть значний негативний екологічний ефект, що матиме значний негативний прямий або опосередкований вплив на добробут людей?			*	

Керуючись стратегічними й оперативними цілями та на основі оцінок, представлених в табл. 31 та табл. 32, можна зробити такі висновки щодо ймовірних наслідків для довкілля від реалізації Програми:

Забруднення атмосферного повітря викидами автотранспорту та промислових підприємств

Однією з найважливіших екологічних проблем Дніпропетровської області є забруднення атмосферного повітря. Серед основних джерел забруднення атмосфери – пересувні джерела, з яких на першому місці знаходиться автотранспорт, а також підприємства енергетики, підприємства будівельної індустрії, машинобудівної, хіміко-фармацевтичної, харчової промисловості.

Викиди забруднюючих речовин від автотранспорту з року в рік зростають та негативно впливають на якість атмосферного повітря в місті. Частка автомобілів, які експлуатуються в м. Дніпро та містах області, далекі від довершеності, вони здебільшого не відповідають міжнародним стандартам щодо екологічної безпеки. Пальне автомобілісти використовують неякісне, двигуни зазвичай морально і фізично застарілі. Як результат – екологічне становище міста далеке від належного.

Забруднення атмосферного повітря в Дніпропетровській області від

автотранспорту обумовлено такими факторами:

постійне нерегульоване збільшення кількості автотранспорту, в тому числі транзитного вантажного;

відставання якості палива від європейських стандартів;

щільність забудови в центральних районах міста;

повільний розвиток мережі розв'язок і автошляхів;

недостатня кількість мостів через річку Дніпро;

відсутність замкненої кільцевої дороги навколо міста;

недосконалість управління дорожнім рухом та іншими проблемами;

недостатньо розвинена законодавча та юридична база у галузі ефективного регулювання управління автотранспортом;

відсутність механізмів впливу на збільшення забруднення довкілля автотранспортом. Автомобілі викидають разом з відпрацьованими газами, випаровуванням паливо-мастильних матеріалів близько 200 компонентів забруднюючих речовин, які мають токсичний, мутагенний, наркотичний та інший вплив на живі організми.

Основним токсичним інгредієнтом, яким забруднюється повітря під час експлуатації автомобільного транспорту, є оксид вуглецю (близько 80%). Викиди автотранспортних засобів особливо небезпечні тому, що здійснюються у безпосередній близькості від тротуарів у зоні активного пішохідного руху. Крім забруднення атмосферного повітря, міський транспорт та його супутня інфраструктура є головними забруднювачами водних об'єктів та ґрунтів нафтопродуктами.

Насамперед, це стосується відкритих автостоянок, гаражних кооперативів і автозаправних станцій, які не обладнано локальними очисними спорудами дощових стоків, пунктів розвантаження паливно-мастильних матеріалів на території річкового порту та автотранспортних підприємств.

Негативно впливають на стан довкілля і відходи автотранспортних засобів, які утворюються в процесі їх експлуатації, а саме: відпрацьовані мастила, фільтри, акумулятори, відпрацьовані шини, деталі та корпуси автомобілів та ін., утилізацію яких належним чином ще не налагоджено.

До проблем забруднення атмосферного повітря слід віднести також збільшення кількості автономних котелень, оскільки у зв'язку зі зростаючими темпами забудови міста спостерігається невідповідність в реальній спроможності підприємств енергетики забезпечувати відпуск тепла споживачам. На даний час централізовані міські тепломережі є і так перевантаженими, і приєднання додаткових споживачів потребує встановлення додаткового теплогенеруючого обладнання відповідної потужності.

План заходів орієнтована на розв'язання цієї проблеми і не передбачає створення нових підприємств із значними обсягами викидів. Водночас, існуючими підприємствами регіону плануються заходи, спрямовані на модернізацію виробництва, впровадження ресурсозберігаючих технологій тощо. Зменшенню викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел може сприяти поліпшення стану дорожньо-транспортної інфраструктури.

Поводження з відходами

Проблема відходів є однією з ключових екологічних проблем Дніпропетровської області.

Існуюча система управління відходами як в Україні, так і в області характеризується такими тенденціями:

накопичення відходів як у промисловому, так і побутовому секторі, що негативно впливає на стан довкілля і здоров'я людей;

здійснення неналежним чином утилізації та видалення небезпечних відходів;

розміщення побутових відходів без урахування можливих небезпечних наслідків;

неналежний рівень використання відходів як вторинної сировини внаслідок недосконалості організаційно-економічних засад залучення їх у виробництво;

неефективність впроваджених економічних інструментів у сфері поводження з відходами.

Незважаючи на тенденцію деякого зменшення обсягів утворення відходів виробництва, в області триває процес накопичення відходів різних видів. Невирішеними залишаються такі проблеми поводження з відходами:

не запроваджена чітка система утилізації продуктів переробки макулатури, склобою, автомобільних шин, полімерних відходів, відходів легкої та харчової промисловості, відпрацьованих нафтопродуктів тощо;

не впроваджена система поводження (знешкодження) з токсичними відходами.

не організовано утилізацію золи та золошлакової суміші, що утворюється та ванадій вмісткого шламу;

не вирішена проблема утилізації шламу гальванічного виробництва та мулу від миття транспорту.

При зберіганні таких відходів на територіях підприємств більше 2 років, необхідна наявність Паспорту місць видалення відходів (МВВ). Наявні технології очистки стічних вод недостатньо ефективні, тому відходи гальванічних виробництв є одним із основних джерел забруднення водного басейну міста високотоксичними важкими та кольоровими металами (цинк, нікель, хром, мідь, кадмій тощо).

Вирішення більшості питань щодо утилізації відходів не потребує значних капіталовкладень, а залежить лише від зацікавленості та ініціативності місцевих органів управління. Залишається актуальною проблема утилізації твердих побутових відходів (ТПВ).

Існуюча система поводження з твердими побутовими відходами не дозволяє в повному обсязі виділити із загальної маси відходів фракції ресурсоцінних матеріалів (паперу, картону, скла, металу, пластмас тощо).

Утворення значних обсягів відходів в області, захаращення території міст та сіл відходами зумовлено наступними основними факторами:

неефективні технології переробки первинної сировини і матеріалів;

недоліки в розробці нових та використанні наявних (вже розроблених і відомих у світовій практиці) технологій утилізації відходів на місцях їх безпосереднього утворення;

недоліки системи поводження з відходами, що не були утилізовані в місцях їх утворення, а також недоліки системи очищення міст та сіл від відходів.

Існуюча система видалення побутових відходів не забезпечує регулярного вивозу і знешкодження побутових відходів, що призводить до стихійних звалищ.

Область характеризується високим рівнем утворення і особливо накопичення великих обсягів промислових і побутових відходів. Динаміка утворення, перероблення та накопичення відходів у Дніпропетровській області свідчить про те, що кількість утворених відходів приблизно залишається на одному й тому ж рівні, від третини до половини утворених відходів переробляється, а кількість накопичених відходів невинно зростає. Програмою передбачено, придбання сучасної спецтехніки для виконання робіт із санітарного очищення та благоустрою населених пунктів Дніпропетровської області задля гарантування санітарного та екологічного видалення й утилізації відходів. Ймовірно кількість накопичених відходів не зростатиме надалі.

Забруднення водних об'єктів забрудненими зливовими та стічними водами, а також забруднення підземних водоносних горизонтів нафтопродуктами

Сучасний стан поверхневих водойм характеризується антропогенним тиском суб'єктів господарювання. Причиною недостатньо ефективної роботи очисних споруд є фізична та моральна застарілість обладнання, несвоєчасне проведення поточних і капітальних ремонтів, їх перевантаженість.

Значний відсоток амортизації основних фондів (мереж та обладнання) і недостатні обсяги фінансування експлуатаційної діяльності на протязі останніх років призвели до збільшення кількості аварійних витоків та пошкоджень.

План заходів не передбачає створення підприємств, діяльність яких призведе до збільшення обсягів скидів забруднених вод у поверхневі води. Водночас, за умови відновлення промислового виробництва регіоні з їх подальшим стабільним розвитком ймовірно може призвести до збільшення обсягів скидів у поверхневі води та до збільшення навантаження на каналізаційні системи і погіршення якості очисних споруд. Програмою передбачається реалізація заходів з будівництва, реконструкції систем водовідведення, упровадження прогресивних методів очистки стічних вод.

Стан прибережних захисних смуг водних об'єктів області.

Існуючий стан малих водойм міст та сіл викликає занепокоєння, тому що багато з них є засміченими, прибережні захисні смуги водойм захищені несанкціонованими звалищами побутових і будівельних відходів. Ст. 89 Водного кодексу передбачено обмеження господарської діяльності в

прибережних захисних смугах водойм і на островах. При проведенні перевірок об'єктів господарювання в водоохоронних зонах (ВЗ) та прибережних захисних смугах (ПЗС) було виявлено ряд типових порушень існуючого чинного законодавства:

- відсутність проектів винесення в натуру водоохоронних зон та прибережних захисних смуг;
- надання земельних ділянок прибережних захисних смуг (земель водного фонду) в тимчасове користування при відсутності винесення в натуру (на місцевості) прибережних захисних смуг;
- порушення режиму землекористування в прибережних захисних смугах;
- наявність несанкціонованих звалищ будівельного та побутового сміття;
- самозахоплення земельних ділянок.

З метою створення сприятливого режиму водних об'єктів, попередження їх забруднення, засмічення і вичерпання, згідно ст. 87 Водного кодексу України (ВКУ), встановлюються водоохоронні зони. Зовнішні межі водоохоронних зон визначаються за спеціально розробленими проектами. В межах водоохоронних зон відповідно до ст. 88 ВКУ виділяються земельні ділянки під прибережні захисні смуги.

План заходів економічного і соціального розвитку Дніпропетровської області на 2024 рік визначає пріоритетні напрями економічного і соціального розвитку, враховує екологічні завдання місцевого рівня в інтересах ефективного, стабільного соціально-економічного розвитку Дніпропетровської області та підвищення якості життя населення. Напрями Програми заплановано впроваджувати виконанням переліку заходів, які покликані привести область до стратегічного бачення.

Ймовірність того, що реалізація Програми призведе до таких можливих впливів на довкілля або здоров'я населення, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності матимуть значний сумарний (кумулятивний) вплив на довкілля, є незначною. Вплив на навколишнє природне середовище, у тому числі на здоров'я населення, при впровадженні заходів, може мати як позитивні так і негативні наслідки.

При впровадженні заходів Програми, у порівнянні з існуючим станом, очікується позитивний вплив на навколишнє природне середовище, у тому числі на здоров'я населення.

Земельні ресурси

Внаслідок реалізації Програми не передбачається будь-якого посилення вітрової або водної ерозії ґрунтів, змін у топографії або в характеристиках рельєфу, поява таких загроз, як землетруси, зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози.

Біорізноманіття

У Програмі не передбачається реалізація завдань, які можуть призвести до негативного впливу на існуючі об'єкти природно-заповідного фонду (ПЗФ).

Рекреаційні зони та культурна спадщина

Впровадження Програми може мати як позитивний, так і негативний вплив на рекреаційні зони залежно від того, на скільки будуть дотримані природоохоронні вимоги. Разом з тим, реалізація цього завдання має сприяти покращенню здоров'я населення. Впровадження Програми не має призводити до негативного впливу на наявні об'єкти історико-культурної спадщини.

Населення та інфраструктура

План заходів не передбачає появу нових ризиків для здоров'я населення області.

Екологічне управління, моніторинг та інше

План заходів спрямована на збереження природних ресурсів і не передбачає послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки.

Реалізація має сприяти створенню системи екологічного контролю та моніторингу ефективності досягнення екологічних цілей. Ймовірність того, що реалізація Програми призведе до таких можливих впливів на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності матимуть значний сумарний (кумулятивний) вплив на довкілля, є незначною. Дніпропетровська область унікальний регіон, де зосереджено могутній промисловий потенціал металургійного, гірничозбагачувального, машинобудівного та хімічного комплексів.

Водночас результатом територіальної концентрації промислових підприємств в межах кількох промислових вузлів стало надмірне навантаження на навколишнє середовище цих населених пунктів. З огляду на це, однією з визначальних умов сталого економічного і соціального розвитку Дніпропетровської області в цілому є охорона навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів та збереження екологічної безпеки життєдіяльності населення.

РОЗДІЛ 4. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ, У ТОМУ ЧИСЛІ РИЗИКИ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ЯКІ СТОСУЮТЬСЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, ЗОКРЕМА ЩОДО ТЕРИТОРІЙ З ПРИРОДООХОРОННИМ СТАТУСОМ (ЗА АДМІНІСТРАТИВНИМИ ДАНИМИ, СТАТИСТИЧНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ ТА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕНЬ)

Під час проведення стратегічної екологічної оцінки проєкту документу державного планування “Програми соціально-економічного та культурного розвитку Дніпропетровської області на 2024 рік” визначені основні проблеми для навколишнього середовища та охорони здоров'я населення, надані характеристики даних впливів.

В рамках даної роботи визначені ключові екологічні цілі та завдання в сфері охорони довкілля, їх відповідність заходам Програми та визначені можливості їх врахування при розробленні ДДП. На основі аналізу екологічної ситуації та запланованих заходів Програми були визначені ключові актуальні питання, що потребують оцінки.

Основні чинники та критерії для визначення головних екологічних проблем, у тому числі пов'язаних із:

1. Забрудненням атмосферного повітря викидами забруднюючих речовин від промислових підприємств та автотранспорту.

Особливістю регіону є те, що кризові ситуації не локалізовані по території, а охоплюють цілі промислові агломерації, басейни видобутку корисних копалин і території прилеглих до них інших областей.

Екологічні проблеми в області пов'язані з підвищеним рівнем забруднення атмосферного повітря. Промислові підприємства гірничо-металургійного, паливно-енергетичного, хімічного комплексів і транспорт є основними джерелами забруднення повітряного басейну.

Викиди шкідливих речовин в атмосферу у 2021 році становили 537,6 тис. т, що на 2,9 тис. т більше, ніж у 2020 році.

Із загальної кількості суб'єктів підприємницької діяльності у 2022 році отримали дозвіл на викиди 172 підприємства.

2. Забрудненням водних об'єктів скидами забруднюючих речовин із зворотними водами промислових підприємств, підприємств житлово-комунального господарства.

У 2022 р. у поверхневій водній мережі області було скинуто у складі зворотних вод – 497,0371 тис. т забруднюючих речовин. У порівнянні з 2021 р. спостерігалось збільшення сумарного обсягу скинутих забруднюючих речовин на 123,873 тис. т.

Існуючі системи водопостачання та водовідведення області знаходяться переважно в незадовільному стані, очисні споруди працюють неефективно та потребують ремонту та реконструкції.

В цілому, перевантаження очисних споруд у більшості основних водокористувачів області не спостерігається, проте якість очищення стічних вод незадовільна, низка показників перевищує нормативи гранично-

допустимого скиду забруднюючих речовин (ГДС) і не дозволяє досягнути категорії “нормативно-очищені”.

Нижче наведені основні забруднювачі з категорією якості зворотних вод – недостатньо-очищені:

– КП “Дніпроводоканал” м. Дніпро – перевищення нормативів ГДС за вмістом азоту амонійного, завислих речовин, ХСК, хлоридів;

– КП ДОР “Аульський водовід” Кам’янський район – за вмістом фосфатів;

– КП “Павлоградводоканал” м. Павлоград – за вмістом азоту амонійного, сухого залишку, нафтопродуктів;

– МКП “Покровводоканал” м. Покров – за показниками: завислі речовини, нітрати, фосфати;

– КП “Новомосковськводоканал” – за вмістом завислих речовин, фосфатів, сухого залишку;

– КП “Тернівське житлово-комунальне підприємство” – за показниками: азот амонійний, залізо загальне;

– КП “Марганецьке ВУВКГ” ДОР” – за показниками: азот амонійний;

– ПрАТ “Енергоресурси” м. Нікополь – за вмістом фосфатів, алюмінію, ХСК, хрому, фторидів, нікелю;

– ПрАТ “ДТЕК Павлоградвугілля” – за вмістом хлоридів, сухого залишку;

– ДМПВК “Дніпро–Західний Донбас” – за вмістом завислих речовин, заліза загального, сульфатів, хлоридів, сухого залишку, ХСК, фосфатів, азоту амонійного, нітратів, нафтопродуктів.

За останні роки моніторингові дослідження якості води поверхневих водойм вказують на погіршення стану річок і водойм Дніпропетровської області, як і по Україні. Споживацьке ставлення до річок впродовж десятиріч призвело до їх катастрофічного виснаження.

Основною проблемою якості поверхневих вод залишається інтенсивне забруднення їх зворотними водами промислових, сільськогосподарських підприємств, комунального господарства. Зі стічними водами у водні об’єкти потрапляє велика кількість біогенних та хлорорганічних речовин токсичної дії, мінеральних солей та інші.

Згідно узагальнених даних звітності за формою № 2ТП-водгосп (річна) за 2022 р., кількість підприємств зі скидом зворотних вод у водні об’єкти Дніпропетровської області складала 56. З них 29 підприємств – забруднювачі (в 2021 р. – 29), які здійснюють скид забруднених (без очистки та недостатньо-очищених) зворотних вод у водні об’єкти області. Найбільші з них:

– КП “Дніпроводоканал”, м. Дніпро;

– ПрАТ “Петриківський рибгосп”;

– ПрАТ “Центральний ГЗК”, м. Кривий Ріг;

– ПАТ “Криворізький залізорудний комбінат”, м. Кривий Ріг;

– ПрАТ “ДТЕК Павлоградвугілля”, м. Павлоград;

– ПрАТ “Дніпровський металургійний завод”, м. Дніпро;

– КП ДОР “Аульський водовід”, Кам’янський район;

– КП “Павлоградводоканал”;

– ДМП ВКГ “Дніпро-Західний Донбас”;

- ПАТ “АрселорМіттал Кривий Ріг”;
- ПрАТ “Енергоресурси” м. Нікополь.

Додатково до водних об’єктів потрапляють дренажні води зрошувальних систем, забруднені гербіцидами, мінеральними солями. Крім вказаних джерел забруднення, значна кількість забруднюючих речовин надходить у водні об’єкти з території населених пунктів, не обладнаними очисними спорудами зливових вод. Недостатня робота комунальних служб, неякісне прибирання вулиць та придомових територій, низька культура утримання санітарного стану населених пунктів приводить до забруднення поверхневого стоку сміттям, нафтопродуктами та завислими речовинами. Крім того, з поверхневим зливом із сільськогосподарських угідь і тваринницьких комплексів, із забрудненими підземними водами у поверхневі води потрапляють біогенні елементи та залишки агрохімії. Розораність водозбірних басейнів сягає граничних меж при надто низькому ступені залісення, на багатьох річках і водоймах ще не закріплені прибережні захисні смуги. Багато річок замулюється, знижується їх транспортуюча здатність. Невисокою поки що залишається технологічна культура застосування добрив в сільськогосподарському виробництві, що впливає на водно-фізичні властивості ґрунтів.

Загальний обсяг забору води у 2022 році з поверхневих та підземних водних об’єктів за даними Регіонального офісу водних ресурсів у Дніпропетровській області склав 941,52 млн м³.

Використання води склало 672,55 млн м³, що на 73,87 млн м³ менше, ніж у 2021 році.

3. Проблемами щодо умов скидання шахтних і кар’єрних вод у водні об’єкти.

У порівнянні з минулим роком, обсяги використання кар’єрної та шахтної води зменшились на 2,38 млн м³ і склали 20,76 млн м³. Також, на 0,262 млн м³ збільшились обсяги використання води на зрошення.

Використання зворотної (стічної) води, у порівнянні з минулим роком, зменшилось на 2,49 млн м³.

Зменшились обсяги повторного водовикористання – на 78,576 млн м³, послідовного – на 3,513 млн м³.

Загальний скид стічних, шахтно-кар’єрних та колекторно-дренажних вод, у порівнянні з 2021 роком, зменшився на 78,72 млн м³.

Активізація карстового процесу можлива в районі м. Кривий Ріг, де відмічались випадки катастрофічного поглинання карстовими порожнинами мінералізованих шахтних вод, у районах гідротехнічних і меліоративних систем (Каховське водосховище) та за рахунок шахтного водовідливу на ділянках шахторозробок.

Утилізація високомінералізованих шахтних вод, яка являється складною і поки що не вирішеною екологічною проблемою не тільки Криворізького басейну, а й усієї України, яку можливо вирішити тільки на державному рівні.

4. Забруднення підземних водоносних горизонтів.

Забрудненням підземних вод на території області носить локальний характер і пов'язане із функціонуванням підприємств вугільної та хімічної промисловості, чорної металургії, виробництвом міндобриव, комунального та сільського господарства.

Забруднення промисловими та комунальними стічними водами, що містять у підвищених кількостях токсичні елементи, нафтопродукти, перевищення концентрації окремих хімічних елементів – є небезпечним джерелом забруднення як підземних, так і поверхневих вод. Основні випуски їх у річкову мережу відбуваються, як і в минулі роки, у межах великих міст Дніпропетровської області, де зосереджені водосховища виробництва.

На ділянках випусків токсичних стічних вод у районі міських агломерацій можливе формування осередків забруднення підземних вод у четвертинних відкладах, що характеризується природною незахищеністю та мають тісний гідравлічний зв'язок з поверхневими водами.

5. Порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок регіону.

Загалом гідрографічна мережа басейну р. Дніпро в межах Дніпропетровської області представлена: 291 річкою, довжиною більше 10 км, 100 водосховищами, 3292 ставками та 1129 озерами, з яких лише 219 озер площею три і більше гектарів.

Надмірне використання водних ресурсів малих річок для потреб сільського господарства та риборозведення, самовільне водокористування та створення штучних водойм на руслах малих річок порушує природний водний, гідробіологічний режим річок, збільшує заростання та утворення донних відкладень; скиди шахтних вод вносять у води річок додаткове забруднення мінеральними речовинами; потенційними забруднювачами малих річок та підземних вод є неорганізовані сховища непридатних ядохімікатів. Розораність водозабірних басейнів сягає граничних меж при надто низькому ступені заселення. На багатьох річках і водоймах не закріплені прибережні захисні смуги, а деякі з наявних не завжди відповідають вимогам водного законодавства

України.

6. Підтоплення земель та населених пунктів регіону.

Техногенне підтоплення суттєво відрізняється від природного. Воно не має циклічності, має постійний характер, але при цьому різну інтенсивність, що залежить від кількості та масштабності аварій, вводу в дію нових промислово - житлових об'єктів, і тому не завжди може бути виконано короткострокове і оперативне прогнозування.

У межах населених пунктів підтоплення обумовлене підпором ґрунтових вод Кам'янського водосховища, замуленням і зарегулюванням стоку рр. Оріль, Самара, Бик і Тернівка, забудовою заплав і відсутністю належного поверхневого стоку. Дренажні канали замулені, засипані і не виконують своїх функцій, що потребує значних капіталовкладень на спорудження нових інженерних систем з урахуванням існуючої містбудівної документації.

7. Поводженням з відходами I – III класів небезпеки.

На підприємствах області протягом 2020 року утворилося 309,4 млн т відходів. Із загального обсягу утворених відходів 25,93 тис. т становили відходи I – III класів небезпеки (Статистична інформація за 2021 та 2022 роки відсутня). Переважна їх більшість використовується повторно або передається спеціалізованим підприємствам для подальшої утилізації.

8. Утилізацією відходів гірничодобувної, металургійної, енергетичної та інших галузей промисловості.

Значні масштаби використання природних ресурсів та енергетично-сировинна спеціалізація Дніпропетровської області, що обумовлена великими обсягами виробництва і споживання разом із застарілою технічною базою, а також стрімкий розвиток урбанізації та агломерацій визначають високі показники щорічного утворення і нагромадження відходів.

Так, станом на 01.01.2021, в області накопичено понад 11,35 млрд т промислових відходів.

Питання накопичення та утилізації промислових відходів має загальнодержавне значення, оскільки більша частина відходів містить шкідливі для навколишнього природного середовища та людини речовини. Вирішення проблеми утилізації відходів – це очищення довкілля від токсичних речовин і баласту та отримання при цьому корисних продуктів і, як слідство, економічного ефекту.

Необхідно зазначити, що більша частина розміщених відходів мають велику кількість ресурсоцінних компонентів, які можна вилучити з метою одержання якісної та дешевої сировини.

Рециклінг відходів має велике екологічне значення, оскільки сприяє захисту довкілля від негативного їх впливу та забезпечує ощадливе використання матеріально-сировинних і енергетичних ресурсів.

9. Організацією контролю радіаційної безпеки щодо впливу на навколишнє природне середовище АЕС, об'єктів з радіоактивними відходами, при ліквідації накопичувачів (хвостосховищ) відходів виробництв з підвищеними рівнями радіоактивності та рекультиватії земель, що мають радіоактивне забруднення.

Накопичення радіоактивних відходів уранодобувної та уранопереробної промисловості на території Дніпропетровської області залишається гострою проблемою, так як, незадовільні умови зберігання відходів-хвостів та недосконалість системи радіаційного моніторингу призводять до подальшого радіоактивного і хімічного забруднення навколишнього природного середовища, шкідливого впливу на стан здоров'я населення.

Однією з найбільш екологічно небезпечних галузей промисловості Дніпропетровської області є металургія, яка включає в себе коксове, прокатне виробництво та інше. Технології, що використовуються на значній частині підприємств металургійної галузі, застарілі, їх вплив на навколишнє природне середовище проявляється в гігантських відвалах кар'єрів та шламонакопичувачах Кривбасу, міст Кам'янське, Дніпро та ін.

Внаслідок діяльності підприємств гірничо-металургійного комплексу

виникають значні забруднення атмосферного повітря, зсувонебезпечні явища, підтоплення населених пунктів та сільськогосподарських угідь. Негативний вплив на навколишнє природне середовище здійснюють утворені гігантські відвали кар'єрів та шламонакопичувачів.

Чотири найбільші шламонакопичувачі створили зону екологічної небезпеки для м. Кривий Ріг, а один з них – для більшості сільської території Криворізького району. Техногенне навантаження складають гігантські хвостосховища і шламонакопичувачі м. Жовті Води та Західного Донбасу, а також теплових електростанцій; кар'єри мм. Марганця, Покрову, Вільногірська; провали земної поверхні під шахтами Західного Донбасу і Кривбасу, десятки відстійників і накопичувачів токсичних відходів.

Кривий Ріг є одним з основних центрів розвитку промисловості України та, зокрема, Дніпропетровської області. Місто має великий промисловий потенціал та належить до найбільш екологічно напружених міст України. Основою народногосподарського комплексу міста є залізорудна промисловість, що базується на одному із самих великих родовищ залізної руди у світі. Видобуток та переробка залізної руди пов'язана, зокрема зі значними викидами забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

Ще одним техногенно-напруженим містом в Дніпропетровській області є м. Кам'янське, на території якого розташований потужний промисловий комплекс, що суттєво впливає не тільки на екологічний стан міста, а й на екологічну ситуацію в області та країні в цілому. Техногенні геохімічні перетворення атмосфери, забруднення повітря та води, радіаційна спадщина – одні з найактуальніших проблем для міста. На відносно невеликій території знаходиться більше 50-ти промислових підприємств різних галузей промисловості: металургійної, хімічної, коксохімічної, машинобудівної, енергетичної та інших, деякі з них розташовані в центральній частині міста.

Ще одним з факторів забруднення території міста є велика кількість небезпечних відходів, яка залишилась у “спадщину” з радянських часів. Це залишки уранового виробництва від діяльності державного підприємства “Придніпровський хімічний завод”, залишки виробничої діяльності цехів переробки аміаку приватного акціонерного товариства “ДніпроАзот” та інші.

Хвостосховища, що утворилися протягом 1948-1991 років внаслідок уранового виробництва на виробничому об'єднанні “Придніпровський хімічний завод”, залишаються джерелом забруднення довкілля і разом з виробничими приміщеннями – джерелом опромінення персоналу і населення міста, обумовлюючи можливість шкоди для їх здоров'я, та сприяють перетворенню прилеглої території на територію з постійними небезпечними екологічними умовами проживання.

З метою приведення в безпечний екологічний стан уранових об'єктів колишнього Виробничого об'єднання “Придніпровський хімічний завод”, здійснення рекультиваційно-відновлювальних робіт на радіоактивно забруднених територіях, поводження з відходами переробки уранових руд наказом Мінпаливенерго України від 13.12.2000 створено Державне

підприємство “Бар’єр”. Одним з основних напрямків діяльності якого є проведення регламентних робіт на сховищах та хвостосховищах відходів переробки уранових руд, виведених з експлуатації, у тому числі на території “Бази С”, “ДП-6”, “Лантанової фракції” та “Сухачівського”.

Так, ДП “Бар’єр” у 2022 році виконані такі роботи:

окремі передпроектні дослідження згідно з робочим проектом “Реконструкція і перепрофілювання 2 секції хвостосховища “Сухачівське”. Етап I і II. Концепція реконструкції та перепрофілювання “Сухачівське 2 секція”;

поточні ремонтні роботи на дамбі хвостосховища “Сухачівське” (секція 1) у районі автомобільної дороги Дніпро-Кам’янське;

технічний нагляд за урановими об’єктами ДП “Бар’єр” та станом захисних споруд хвостосховищ;

радіаційний моніторинг в районі розташування уранових об’єктів.

За інформацією Державної інспекції ядерного регулювання України розроблено проект постанови Кабінету Міністрів України “Про внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України”, додаток 2 якої містить “Завдання і заходи з виконання Державної цільової екологічної програми першочергових заходів приведення у безпечний стан об’єктів і майданчика колишнього уранового виробництва Виробничого об’єднання “Придніпровський хімічний завод” на 2019-2026 роки”. Зокрема, Держатомрегулюванням зазначено важливість поновлення державного фінансування для здійснення реабілітаційних заходів на промисловому майданчику колишнього уранового виробництва Виробничого об’єднання “Придніпровський хімічний завод” та забезпечення повноцінної діяльності Державного підприємства “Бар’єр” відповідно до завдань, покладених на це підприємство.

10. Поширенням екзогенних геологічних процесів (далі – ЕГП).

У межах Дніпропетровської області розвиток ЕГП обумовлюють як природні, так і техногенні чинники. Тут поширені зсуви, підтоплення, осідання земної поверхні над гірничими виробками, переробка берегів водосховищ, карст та просідання лесових ґрунтів. Загальна кількість зсувів та зсувних ділянок складає 382 одиниці, у тому числі в м. Дніпро – 133 зсуви, в м. Кам’янське – 22 зсуви, 227 зсувів на території області. Загальна зсувна площа складає 20,84 км².

Розвиток зсувних процесів на території області обумовлений особливостями геолого-гідрогеологічних умов окремих територій. Чітко вирізняються кулька районів, де зсувна активність характеризується високою інтенсивністю і завдає значних збитків народному господарству:

– район правого схилу долини р. Дніпро, вище м. Кам’янського і басейнів річок Омельник, Домоткань та Самоткань. Чисельні зсуви відбуваються на схилах долин малих річок, балок та ярів, а також на узбережжі Кам’янського водосховища. Спостерігається зв’язок зсувів з шлибинною та бічною ерозією постійних і тимчасових водотоків, а також інтенсивною абразивною діяльністю хвиль Кам’янського водосховища (зсуви-обвали).

– район правого схилу долини р. Дніпро і балок, що впадають до нього у межах міст Дніпро та Кам'янське. Тут особливо чітко виявляється вплив на розвиток зсувів техногенних факторів. Зсувні ділянки, що розташовані в балках міст Дніпро та Кам'янське, залишаються небезпечними для інженерних споруд та життєдіяльності людей. Головна причина їх розвитку – перевозложення лесових ґрунтів на схилах поверхневими та підземними водами у результаті постійного або періодичного підйому підземних вод (після сніготанення, випадання опадів), неорганізоване скидання поверхневих вод (балки Шамишина, Карнаухівська), посилення донної ерозії за рахунок скидання промислових і побутових стоків (балки Баранникова, Аптекарьська, Красноповстанчеська (Довга).

Деякі глибокі зсуви є тектонічно обумовленими (у Красноповстанчеській балці – район Інституту чорної металургії, в Аптекарьській – біля агрегатного заводу, на правому схилі Шамишиної балки – поблизу житлового масиву “Черьомушки”).

– район правого схилу долини р. Самара та її приток вище м. Новомосковська. Зсуванню сприяє інтенсивна глибинна та бічна ерозія водотоків (поблизу сіл Вільне, Кочережки, Новостепанівка, Всесвятське, Євещько-Миколаївка).

– північне узбережжя Каховського водосховища, на схід від м. Нікополя, у районі сс. Придніпровське, Добра Надія. Зсування тісно пов'язане з абразивною роботою хвиль Каховського водосховища.

Зважаючи на метеорологічні умови останніх років, а саме, збільшення середньорічних температур повітря та зменшення кількості опадів, складається тенденція до поступового зменшення природно підтоплених територій. Але на урбанізованих територіях та ділянках господарського освоєння (зрошення, сховища рідких побутових і промислових відходів, ставків та водосховищ) площі підтоплення можуть зростати.

Межі площ підтоплення за останній рік у порівнянні з попереднім роком майже не змінились (у середньому площі змінювались в межах $\pm 2-5$ км²), у порівнянні з минулими роками спостерігалось їх незначне зменшення. Глибина залягання рівня ґрунтових вод в умовах непорушеного рівня в порівнянні з попереднім роком коливалась в межах $\pm 0,1-0,55$ м. Моніторингові спостереження проводились виключно по колодязях (інколи по погребках) на 15 ділянках I категорії.

11. Охороною, використанням та відтворенням дикої фауни і флори.

Як відомо, головною особливістю фауни є її динамічність, що визначається можливостями та історично сформованими особливостями її видів до зміни свого місця у просторі і надзвичайно динамічній структурі угруповань у часі. На відміну від інших груп живих організмів, тварини активно переміщуються у просторі, змінюючи своє положення відповідно до змін факторів середовища та змін ресурсів. Тому всі заходи і програми щодо охорони фауни повинні враховувати цю її особливість, яка виявляється як в сезонних циклах, так і в багаторічних (при тому доволі стрімких) змінах ареалів, у міграціях, інвазіях,

хвилях чисельності тощо. Сезонні та багаторічні зміни локальних угруповань вимагають розробки динамічної системи охорони біорізноманіття загалом і раритетних видів зокрема.

До критеріїв забезпечення фауни охороною необхідно відносити:

1) наявність в області стійких популяцій, місцезнаходження яких забезпечені загальною охороною;

2) внесення видів у “червоні” списки і розроблення відповідних планів дій;

3) формування механізмів підтримання стійкості популяцій в умовах тотальної фрагментації видових ареалів і порушення структури популяцій (вікової, статевий, просторовий), життєвих і сезонних циклів тощо;

4) розвиток системи реабілітації популяцій на основі розплідників та системи рятування приречених популяцій з подальшим переселенням репродуктивного ядра в інші місця;

5) зміну ставлення пересічних людей до тих чи інших видів і зміну суспільних цінностей, включаючи ставлення до тварин як до трофею чи як до біологічного ресурсу загалом.

Ці п'ять базових факторів можуть бути ефективними при врахуванні кількох спільних для них знаменників, частина яких визначається біологічними особливостями видів, а частина особливостями нашого ставлення до видів:

динамічна просторово-часова структура популяцій і міграційна активність; різний фактичний статус на заповідних і господарських об'єктах;

неоднакове ставлення до одних і тих самих видів в різних соціальних шарах людської популяції;

можливість переходу тварин зі статусу “раритетного” у статус “шкідника” і навпаки, залежно від його чисельності і статусу території оселення;

необхідність різного відношення до видів-аборигенів і до адвентивних видів, з урахуванням необхідності проектування квазіприродних угруповань.

Невиконання хоча б одного з п'яти базових положень першого блоку та неврахування будь-якого з положень другого блоку веде до руйнації всієї системи охорони видів дикої фауни.

Питання збереження біорізноманіття включені до Дніпропетровської обласної комплексної програми (стратегії) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016 – 2025 роки. Аналіз багаторічних даних свідчить про те, що заповідний режим та заходи з охорони безумовно позитивно впливають на стан мешкання та перебування усіх рідкісних видів тварин на території Дніпропетровської області.

За інформацією природного заповідника “Дніпровсько-Орільський” збільшення чисельності деяких охоронних видів і числа видів у першу чергу пов'язано з удосконаленням системи охоронюваних заходів. З іншого боку, удосконалення системи досліджень дало можливість виявити місця перебування одиничних особин рідкісних видів, що раніше не реєструвалися. Не зникло жодного виду, що охороняється і також не реєструється загрозливою (довготривалою) тенденцією зменшення його чисельності, зареєстрованого з моменту створення заповідника по теперішній час.

Загалом, розвиток заповідної справи є потужним механізмом комплексного вирішення важливих екологічних проблем регіону. Збереження рідкісних видів тваринного світу – невід’ємна складова зазначеного механізму.

З метою збереження рідкісних видів тварин, що перебувають під загрозою зникнення на території Дніпропетровської області затверджений перелік Червоних списків тварин та рослин Дніпропетровської області. До Червоного списку тварин Дніпропетровської області занесені 132 види тварин.

Також одним із важливих шляхів розв’язань проблем регіону – боротьба з браконьєрством.

З метою охорони та відтворення водних біоресурсів у природних рибогосподарських водних об’єктах Дніпропетровської області Управління Державного агентства рибного господарства у Дніпропетровській області організовуються заходи щодо проведення нерестової кампанії під час весняно-літньої заборони лову риби, раків на Дніпровському, Дніпродзержинському, Каховському водосховищах та інших водоймах області (встановлення термінів заборони промислового, любительського рибальства та затвердження переліку нерестових ділянок).

Основним завданням проведення заходів є недопущення погіршення умов існування водних біоресурсів, припинення промислу рибодобувними організаціями, забезпечення контролю за роботою спеціальних товарних рибних господарств, а також за виконанням встановленого порядку любительського лову риби громадянами та членами громадських організацій в місцях, де дозволено любительське рибальство в період весняно-літньої заборони.

Під час нересту риби заборонено днопоглиблювальні, вибухові, гідротехнічні роботи, видобуток гравію та пісчано-ракушкової суміші, а також пересування плавзасобів з двигунами у заборонених зонах і на нерестових ділянках, будь-яке перебування громадян (за винятком уповноважених органів, які здійснюють охорону водних біоресурсів) та лов риби у водоймах під час її масового ходу на нерестовища, в період відкладання ікри і виходу з неї мальків, з урахуванням погодних умов, а також лов раків у період вирощування ікри, першої та другої линьки.

12. Проблеми природно-заповідного фонду.

Водно-болотне угіддя “Дніпровсько-Орільська заплава”, згідно Паспорту ВБУ є угіддям міжнародного значення і знаходиться у складі природного заповідника “Дніпровсько-Орільський”.

Існує загроза деградації його гідроландшафтів з причини зміни гідрологічного режиму озер, їх замулення та заболочення.

У межах природного заповідника “Дніпровсько-Орільський” охороняються види тварин, занесених до Червоної книги України, а також ті, що підпадають під дію міжнародних договорів.

Аналіз основних екологічних проблем

Проблеми, що потребують вирішення на загальнодержавному рівні: нерегульованість законодавчої бази у сфері поводження з відходами.

Для подовження роботи, спрямованої на поліпшення стану довкілля в Дніпропетровській області, облдержадміністрацією розроблено Дніпропетровську обласну комплексну програму (стратегію) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016 – 2025 роки (із змінами), (рішення Дніпропетровської обласної ради від 21.10.2015 № 680-34/VI), яка базується на основних принципах та засадах сталого розвитку.

Атмосферне повітря

Для суттєвого покращення стану атмосферного повітря необхідно вирішення наступних масштабних питань:

- забезпечення фінансування ефективних методів і розробок по будівництву установок очистки газоподібних шкідливих речовин з газів (оксидів азоту, ангідриду сірчистого, оксиду вуглецю), що виділяються від основних технологічних агрегатів теплоелектростанцій та гірничометалургійних виробництв;

- розробка ефективних заходів по локалізації викидів пилу та газів при масових вибухах у кар'єрах Кривбасу;

- запобігання пиління сухих пляжів хвостосховищ, бортів кар'єрів, звалищ та 115 відкритих складів у Кривбасі та Західному Донбасі.

В частині зменшення викидів від автотранспортних засобів вкрай потрібно проведення наступних заходів:

- спорудження та оснащення контрольно-регулюючих пунктів для перевірки і зниження токсичності відпрацьованих газів транспортних засобів;

- розроблення пристроїв для очищення відпрацьованих газів двигунів та оснащення ними транспортних засобів;

- переведення автомобільного транспорту на альтернативні види моторного палива (біодизель та інші);

- розвиток електротранспорту, в тому числі, популяризація електромобілів.

Водні ресурси

На стан водних ресурсів впливають:

1. Відсутність сучасних ефективних методів очистки та демінералізації шахтних, кар'єрних та рудничних вод Кривбасу і Західного Донбасу.

2. Недостатня потужність та фізичне зношення очисних споруд в містах Дніпропетровської області. Технічний стан 30% водопровідно-каналізаційних комунікацій населених пунктів (дореволюційного та довоєнного будівництва) незадовільний, решта також зношені на 70%, що не відповідає вимогам надійної експлуатації та є причиною аварійних ситуацій з великими втратами питної води або забрудненням навколишнього середовища. Заходи щодо відновлення водопровідно-каналізаційних мереж через відсутність коштів проводяться вкрай повільно, що призводить до подальшого погіршення екологічного стану басейну р. Дніпро.

3. Відсутність проектів водоохоронних зон та прибережних захисних смуг водних об'єктів Дніпропетровської області, які є невід'ємною частиною містобудівної документації.

4. Незадовільне виконання водоохоронних заходів основними

підприємствами-забруднювачами.

5. Утворення значних обсягів високомінералізованих шахтних вод Західного Донбасу та Кривбасу.

6. Незадовільний екологічний стан малих річок Дніпропетровської області.

7. Недостатня освітня діяльність у сфері охорони та раціонального використання водних ресурсів Дніпропетровської області. Аналіз вищезазначених проблем загальнодержавного значення насамперед вказує на недостатнє фінансування з державного бюджету та відсутність нормативно-правової бази.

Проблеми місцевого значення:

- відсутність проектів водоохоронних зон та прибережних захисних смуг водних об'єктів області з урахуванням містобудівної документації;

- відсутність контролю з боку органів місцевого самоврядування щодо скиду зливових вод до водних об'єктів з територій міст;

- відсутні заходи щодо здійснення агротехнічних, агролісомеліоративних та гідротехнічних протиерозійних заходів, а також створення для організованого відводу поверхневого стоку відповідних споруд (водостоки, 116 перепуски, акведуки тощо) під час будівництва і експлуатації шляхів; відсутні заходи стосовно впровадження водозберігаючих технологій, а також здійснення передбачених Водним Кодексом України водоохоронних заходів на підприємствах, в установах і організаціях, розташованих у басейні річки;

- не розроблені органами місцевого самоврядування заходи щодо попередження повені, які призводять до затоплення та підтоплення земель і населених пунктів.

Відходи

Проблеми місцевого значення: відсутність сміттесортувальних та сміттєпереробних заводів, а також достатньої кількості спеціалізованих полігонів для поховання неутилізованих залишків.

Природно-заповідний фонд

Проблеми місцевого значення: недостатнє фінансування заходів формування екологічної мережі області у бюджетах регіонального та місцевого рівнів. Під час реалізації заходів та проектів Програми необхідно врахувати наявні проблеми території, на якій заплановано впровадження діяльності та запропонувати найбільш екологічно вигідну територіально-планувальну організацію з урахуванням всіх планувальних обмежень (згідно із Державними будівельними нормами України планування та забудова територій ДБН Б.2.2-12- 2019 “Планування та забудова територій” та Державними санітарними правилами планування та забудови населених пунктів ДСП 173-96 та інше).

Планувальні обмеження на території, які заплановані для впровадження діяльності, визначають загальні вимоги до режиму використання земельних ділянок, по яких проходять інженерні та транспортні комунікації, вимоги до експлуатації та проєктування інженерних мереж, а також режим використання земельних ділянок, що потрапляють в санітарно-захисні та охоронні зони.

Обмеження за вимогами охорони здоров'я та захисту життя – визначається

санітарно-гігієнічними нормами.

Обмеження за природоохоронними вимогами – визначається на підставі Законів України “Про охорону навколишнього природного середовища” та “Про природно-заповідний фонд” та іншими нормативно-правовими документами у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Обмеження за інженерно-геологічними умовами – визначається за даними інженерно-геологічних пошукових робіт.

Умови і обмеження забудови земельних ділянок враховуються при розробленні землевпорядної документації відповідної земельної ділянки.

**РОЗДІЛ 5. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ
ЧИСЛІ ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ЗАПОБІГАННЯМ НЕГАТИВНОМУ ВПЛИВУ НА
ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ВСТАНОВЛЕНІ НА МІЖНАРОДНОМУ,
ДЕРЖАВНОМУ ТА ІНШИХ РІВНЯХ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ
ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, А ТАКОЖ ШЛЯХИ
ВРАХУВАННЯ ТАКИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ
ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ**

Законом України “Про охорону навколишнього природного середовища” (№ 1264-ХІІ від 26.06.91) визначено правові, економічні та соціальні основи організації охорони навколишнього природного середовища в інтересах нинішнього і майбутніх поколінь.

Охорона навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини – невід’ємна умова сталого економічного та соціального розвитку України.

З цією метою Україна здійснює на своїй території екологічну політику, спрямовану на збереження безпечного для існування живої і неживої природи навколишнього середовища, захисту життя і здоров'я населення від негативного впливу, зумовленого забрудненням навколишнього природного середовища, досягнення гармонійної взаємодії суспільства і природи, охорону, раціональне використання і відтворення природних ресурсів.

Засади екологічної політики України визначені Законом України “Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року” (№ 2697-УІІ від 28.02.2019). Закон передбачає інтегрування екологічних вимог під час розроблення і затвердження документів державного планування, галузевого (секторального), регіонального та місцевого розвитку.

Відповідно до Указу Президента України “Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року” (№ 722/2019) має бути забезпечено дотримання Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року.

Основними міжнародними правовими документами щодо СЕО є Протокол про стратегічну екологічну оцінку (Протокол про СЕО) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспо), ратифікований Верховною Радою України(№ 562-УІІ від 01.07.2015), та Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище, імплементація якої передбачена Угодою про асоціацію між Україною та ЄС. В Україні проведення СЕО регламентується Законом України “Про стратегічну екологічну оцінку” (№ 2354-УІІ від 20.03.2018).

Юридичні засади поводження з водними ресурсами визначаються Водним кодексом України (№ 214/95-ВР від 06.06.95) та іншими законодавчими актами, що були розроблені для забезпечення збереження, збалансованого й науково обґрунтованого використання та відновлення водних ресурсів, захисту водних ресурсів від забруднення, зараження й виснаження, запобігання та пом’якшення

негативного впливу, покращення екологічного стану водних об'єктів і захисту прав водокористувачів.

Найголовнішими питаннями у сфері водопостачання та водовідведення є дозвіл на забір води із джерел водопостачання (дозвіл на спеціальне водокористування) і дозвіл на скидання очищених та неочищених стічних вод у навколишнє середовище. З 04.06.2017 набрав чинності Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, що регулюють відносини, пов’язані з одержанням документів дозвільного характеру щодо спеціального водокористування” від 07.02.2017 № 1830-VIII, яким внесено зміни до Водного кодексу України в частині процедури отримання дозволів на спеціальне водокористування.

Основне чинне екологічне законодавство та норми у сфері користування водними ресурсами:

постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку видачі дозволів на спеціальне водокористування”;

постанова Кабінету Міністрів України “Про Порядок розроблення і затвердження нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин та перелік забруднюючих речовин, скидання яких нормується”;

Державні санітарні норми та правила “Питна вода. Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною”;

наказ Міністерства екології та природних ресурсів України “Про затвердження Інструкції про порядок розробки та затвердження гранично допустимих скидів (ГДС) речовин у водні об’єкти із зворотними водами”;

постанова Кабінету Міністрів України “Про правовий режим зон санітарної охорони водних об’єктів”.

Правове й інституційне регулювання та ключові екологічні вимоги у сфері охорони атмосферного повітря визначаються в Законі України “Про охорону атмосферного повітря” (2707-XII від 16.10.92). Основне чинне законодавство та норми у сфері захисту атмосферного повітря:

постанова Кабінету Міністрів України “Про Порядок розроблення і затвердження нормативів граничнодопустимого рівня впливу фізичних та біологічних факторів стаціонарних джерел забруднення на стан атмосферного повітря”;

постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Положення про порядок видачі дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами”;

постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Положення про порядок здійснення державного обліку в галузі охорони атмосферного повітря”;

посібник з інвентаризації джерел викидів в атмосферне повітря; максимальні допустимі концентрації та “можливі рівні безпечного ефекту” для забруднюючих речовин в атмосферному повітрі для заселених територій.

Правові засади у сфері поводження з відходами забезпечуються Законом України “Про відходи” (№ 187/98-ВР від 05.03.1998) та іншими законодавчими актами, що були розроблені для регулювання діяльності з метою уникнення чи мінімізації утворення відходів, зберігання й поводження з ними, запобігання та

зменшення негативних наслідків для довкілля і здоров'я людини від утворення, зберігання та поводження з відходами. Повноваження місцевих державних адміністрацій у сфері поводження з відходами визначаються статтею 20 закону “Про відходи”.

В Україні сформовано інвестиційне законодавство, в якому, зокрема, значна увага приділяється необхідності дотримання екологічних норм в процесі інвестиційної діяльності. Так, Законом України “Про інвестиційну діяльність” (№ 1560-ХІІ від 18.09.1991) встановлюється заборона інвестування в об'єкти, створення і використання яких не відповідає вимогам санітарно-гігієнічних, радіаційних, екологічних, архітектурних та інших норм, встановлених законодавством України (ст. 4). У разі порушення екологічних, санітарно-гігієнічних та архітектурних норм державний орган може прийняти рішення про зупинення або припинення інвестиційної діяльності (ст. 21). Крім цього, в ст. 8 зазначається, що інвестор зобов'язаний одержати висновок з оцінки впливу на довкілля у випадках та порядку, встановлених Законом України “Про оцінку впливу на довкілля” (№ 2059- УШ від 23.05.2017).

Нормативно-правова база СЕО в Україні

Основними нормативно-правовими актами, які регулюють здійснення стратегічної екологічної оцінки в Україні, є:

- Закон України “Про стратегічну екологічну оцінку” (№ 2354-VIII від 20.03.2018);

- Протокол про стратегічну екологічну оцінку (далі – Протокол про СЕО) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті. Протокол про СЕО ратифікований Верховною Радою України (№ 562-VIII від 01.07.2015) і є частиною українського законодавства.

З огляду на євроінтеграційні прагнення України важливим міжнародним правовим документом щодо СЕО стратегічної екологічної оцінки є “Директива 2001/42/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 27 червня 2001 року про оцінку окремих певних планів і програм на навколишнє середовище” (далі – Директива про СЕО). Впровадження Директиви про СЕО в Україні, як частини законодавства ЄС у галузі довкілля, передбачено Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (додаток ХХХ до глави 6 “Навколишнє природне середовище” Розділу V “Економічне і галузеве співробітництво”). Угоду ратифіковано Законом № 1678-VII від 16.09.2014.

Примітка. Оскільки зараз в Україні відбувається процес self-screening (самооцінка рівня імплементації європейських норм в Україні та підготовка до переговорів про вступ до ЄС), варто зазначити, що досі немає офіційно затвердженого перекладу Директиви про СЕО українською мовою. Є переклад цієї директиви, який надруковано в Офіційному віснику Європейських Співтовариств L 197, 21.07.2001, с. 30-37). Проте цей переклад не витримує ніякої критики, оскільки вже переклад назви директиви є неправильним: “Директива 2001/42/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 27 червня 2001

року про оцінку впливу на стан навколишнього природного середовища окремих проектів (мало би бути планів!) та програм”. А стаття 5 цього перекладу називається “Звіт про стан навколишнього природного середовища” (звіт про СЕО і звіт про стан довкілля – це зовсім різні речі!).

На виконання вимог Закону України “Про стратегічну екологічну оцінку”, а також з метою приведення у відповідність до нього інших підзаконних актів, було прийнято ряд нормативно-правових документів, а саме:

- Постанова Кабінету Міністрів України “Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України” від 23 січня 2019 року № 128;

- Постанова Кабінету Міністрів України “Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України” від 23 січня 2019 року № 45;

- Постанова Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2020 року № 1272 “Про затвердження Порядку здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров’я населення”;

- “Критерії визначення наслідків для довкілля, у тому числі для здоров’я населення”, затверджені наказом Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 28.10.2020 № 213; наказ зареєстровано в Міністерстві юстиції України 04 січня 2021 року за № 9/3563.

Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 10.08.2018 № 296 були затверджені “Методичні рекомендації із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування”. Цей документ носить рекомендаційний характер. Зміни до нього вносилися наказами Міністерства екології та природних ресурсів України від 29 грудня 2018 року

№ 465 та від 18 липня 2019 року № 260.

РОЗДІЛ 6. ОПИС НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ВТОРИННИХ, КУМУЛЯТИВНИХ, СИНЕРГІЧНИХ, КОРОТКО-, СЕРЕДНЬО- ТА ДОВГОСТРОКОВИХ (1, 3-5 ТА 10-15 РОКІВ ВІДПОВІДНО, А ЗА НЕОБХІДНОСТІ - 50-100 РОКІВ), ПОСТІЙНИХ І ТИМЧАСОВИХ, ПОЗИТИВНИХ І НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ

Згідно із “Методичними рекомендаціями із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування”, затвердженими Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 10.08.2018 № 296, наслідки для довкілля, у тому числі для здоров'я населення – це будь-які ймовірні наслідки для флори, фауни, біорізноманіття, ґрунту, клімату, повітря, води, ландшафту (включаючи техногенного), природних територій та об'єктів, безпеки життєдіяльності населення та його здоров'я, матеріальних активів, об'єктів культурної спадщини та взаємодія цих факторів.

Коротко- та середньострокові наслідки (1, 3-5, 10-15 років) – при реалізації будівництва різних об'єктів комунальної, соціальної, інженерної та транспортної інфраструктури, промисловості. При цьому на кожному етапі в процесі будівництва та подальшої експлуатації об'єктів будуть виникати негативні наслідки у вигляді утворення відходів, порушення рослинного покриву під час провадження планованої діяльності, збільшення кількості автотранспорту. Можливо, потрібно буде проводити видалення зелених насаджень, зняття і складування поверхневого шару ґрунту. Також під час виконання будівельних і монтажних робіт слід очікувати допустимий негативний вплив на атмосферне повітря, рослинний і тваринний світи, ґрунти та водні ресурси. Крім того, при роботі двигунів будівельних машин, механізмів та автотранспорту на навколишнє середовище буде чинитися шумовий вплив – акустичне забруднення. За тривалістю зазначені види впливу будуть носити тимчасовий характер, обмежений розрахунковим терміном будівництва, по межах впливу – локальне, обмежене простором ведення будівельних робіт. Проте всі ці впливи відносяться до тимчасових і не стануть причиною суттєвого довгострокового погіршення екологічної рівноваги екосистем населеного пункту.

До довгострокових наслідків (50-100 років) відносяться впливи постійного характеру – викиди і скиди, шум, утворення відходів, додаткове споживання ресурсів.

Основна кількість забруднюючих речовин, що викидаються в атмосферне повітря, є відпрацьовані гази техніки та автотранспорту. Токсичність відпрацьованих газів обумовлюється змістом у них окису вуглецю й діоксиду азоту, кількість яких залежить від кількості спожитого палива та технічного стану двигунів.

Непостійними довгостроковими впливами є роботи, пов'язані з реконструкцією об'єктів, консервацією, припиненням їх існування, перепрофілюванням, заміною обладнання та устаткування, модернізацією тощо.

За походженням екологічний вплив може бути *первинним*, тобто безпосередньо пов'язаним з впливом проєкту на екосистему (забруднення атмосфери при будівництві та експлуатації продуктами згорання палива та викидами пилу при проведенні земляних робіт і переміщенні автотранспорту в межах будмайданчику) та *вторинним*, що є наслідком первинних змін в екосистемі.

Вторинні наслідки – пряма повна або часткова зміна елементу навколишнього середовища, яка призведе до руйнування, зміни навколишнього середовища (наприклад, забруднення природних місць проживання нанесе шкоду видам фауни, які залежать від цього середовища проживання).

Під **кумулятивними впливами** розуміється сукупність впливів від реалізації планованої діяльності та інших, що існують або плануються в найближчому майбутньому, видів людської діяльності, які можуть призвести до значних негативних або позитивних впливів на навколишнє середовище або соціально-економічні умови, і які б не виявилися в разі відсутності інших видів діяльності, крім самої планованої діяльності.

Кумулятивні ефекти можуть виникати з незначних за своїми окремими діями факторів, які, працюючи разом протягом тривалого періоду часу, поступово накопичуючись, підсумовуючись згодом в одному і тому ж районі, можуть викликати значні наслідки. Акумуляція впливів відбувається в тому випадку, коли антропогенний вплив або інші фізичні або хімічні впливи на екосистему протягом часу перевершують можливість їх асиміляції або трансформації. При дотриманні та виконанні всіх передбачених комплексних захисних і охоронних заходів, що відповідають діючим нормативним вимогам, можливість виникнення кумулятивного впливу, який супроводжується негативними екологічними наслідками та понаднормативними викидами в атмосферне повітря забруднюючих речовин, не передбачається. Детальна оцінка кумулятивного впливу буде можлива в процесі експлуатації території з урахуванням даних моніторингу навколишнього середовища та проведення відповідних розрахунків. Змін клімату і мікроклімату в результаті планованої діяльності не очікується, оскільки в результаті впровадження проєктних рішень відсутні значні виділення теплоти та парникових газів. Особливості кліматичних умов, які сприяють зростанню інтенсивності впливів планованої діяльності на навколишнє середовище, відсутні. Обрана технологія розміщення забудови є більш екологічно безпечна.

Синергічні наслідки – сумарний ефект, який полягає у тому, що при взаємодії 2-х або більше факторів їх дія суттєво переважає дію кожного окремо компоненту. Можливий сумарний ефект деяких речовин при викиді забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

Коротко- та середньострокові наслідки (1, 3-5, 10-15 років). З боку соціально-економічних умов провадження діяльності буде мати позитивний наслідок: збільшення території під забудову садибними ділянками, що призведе до збільшення чисельності населення, створення нових робочих місць, що сприятиме зайнятості населення.

Тимчасові наслідки для довкілля – при виконанні підготовчих та

будівельних робіт вплив на навколишнє середовище на атмосферне повітря матиме короткочасний та локальний характер, викиди здійснюватимуться при роботі будівельних машин та механізмів, при здійсненні зварювальних робіт, земельних робіт, при фарбуванні металевих поверхонь, при функціонуванні планованих підприємств.

Наслідки для довкілля, у тому числі для здоров'я населення – це будь-які ймовірні наслідки реалізації завдань Програми для біорізноманіття, ґрунту, клімату, повітря, води, ландшафту (включаючи техногенного), природних територій та об'єктів, безпеки життєдіяльності населення та його здоров'я, матеріальних активів, об'єктів культурної спадщини та взаємодія цих факторів.

В процесі стратегічної екологічної оцінки був здійснений аналіз впливу реалізації заходів та проєктів Програми як на окремі компоненти навколишнього природного середовища, так і сукупний вплив на природні процеси та комплекси.

Значного негативного впливу під час впровадження діяльності на довкілля та здоров'я населення не передбачається.

Серед основних ймовірних екологічних наслідків, пов'язаних з реалізацією Програми соціально-економічного та культурного розвитку Дніпропетровської області на 2024 рік, є наступні:

а) для довкілля:

- атмосферне повітря – можливе забруднення від стаціонарних джерел (промислових та сільськогосподарських підприємств) та пересувних джерел (автомобільний та залізничний транспорт). З метою покращення стану атмосферного повітря в області Програмою розглядається можливість зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря за рахунок впровадження заходів по охороні атмосферного повітря. Підприємствами теплоенергетичної та нафтогазовидобувної промисловості (основні стаціонарні забруднювачі атмосферного повітря на території області) вживаються заходи з визначення комплексу потенційних джерел і механізму фінансового забезпечення реконструкції, модернізації, технічного переоснащення та виведення з експлуатації великих спалювальних установок, а також можливості проведення комплексу режимноналагоджувальних випробувань енергетичних котлів для оптимізації топкового процесу;

- ґрунти – можливе забруднення, засмічення та порушення ґрунтів від неочищених господарсько-побутових стічних вод, від поверхневих вод. Основними заходами Програми щодо недопущення та зниження ризику забруднення ґрунтів є будівництво, реконструкція каналізаційних очисних споруд та мереж водовідведення;

- поводження з відходами – можливе забруднення і засмічення ґрунтів, забруднення ґрунтових вод та інше, в зв'язку з незадовільним рівнем централізованого вивезення та роздільного збору твердих побутових відходів, з незадовільною організацією планової очистки по збору та своєчасному видаленню відходів. Основним напрямком роботи у сфері поводження з відходами залишається вирішення питання забезпечення повного збирання відходів з метою передачі їх для подальшої утилізації, обробки (переробки) на

спеціалізовані підприємства. З метою покращення існуючої ситуації із розміщенням та захороненням твердих побутових відходів на території області Програмою реалізуються ряд природоохоронних заходів, в тому числі будівництво полігонів твердих побутових відходів, а також будівництво та реконструкція сміттєперевантажувальних станцій та сміттєсортувальних комплексів;

- водні ресурси – можливе забруднення водних об'єктів від неочищених господарсько-побутових стічних вод, від поверхневих вод. Основними заходами Програми щодо вирішення найважливіших проблемних питань з охорони і раціонального використання водних ресурсів є реконструкція, 124 будівництво мереж водопостачання, водовідведення та каналізаційних очисних споруд;

- здоров'я населення – можливе санітарно-епідеміологічне навантаження на здоров'я населення від транспортної інфраструктури. Програмою передбачається провадження заходів з охорони атмосферного повітря від забруднення та захисту від шуму;

- заплановані заходи щодо збереження та охорони природних територій, з можливістю часткового використання в цілях рекреації і туризму, що передбачає найбільший рівень збереження природного стану наявних біоценозів та забезпечить сприятливі санітарно-гігієнічні умови на території області.

б) для територій з природоохоронним статусом – реалізація рішень Програми запланована за межами територій та об'єктів природно-заповідного фонду, їх охоронних зон, земель природно-заповідного фонду України, територій та об'єктів, що мають особливу екологічну, наукову і естетичну цінність та об'єктів комплексної охорони, в зв'язку з чим можна зробити висновок, що реалізація заходів та проєктів Програми не матиме впливу на території з природоохоронним статусом.

в) транскордонні наслідки для довкілля, у тому числі для здоров'я населення – зважаючи на географічне положення територій, на яких заплановано реалізацію заходів і проєктів Програми, транскордонні наслідки реалізації рішень Програми для довкілля, у тому числі здоров'я населення, відсутні та не очікуються.

Таким чином, реалізація Програми не має супроводжуватися появою нових негативних наслідків для довкілля. Разом з тим, реалізація багатьох завдань Програми має призвести до покращення екологічної ситуації в регіоні.

Затвердження Програми, зважаючи на комплексність рішень, що обумовлюється необхідністю збалансованого розвитку екологічної складової, а також наукові дослідження у цій галузі у короткостроковий період (1-3 роки) буде мати незначний вплив на стан довкілля, який буде обумовлений впливом існуючих незмінних факторів.

Реалізація положень Програми буде мати позитивний вплив на рівень здоров'я населення, тобто сприятиме зниженню рівня захворюваності населення, що є важливим індикатором регіонального розвитку на середньостроковий та довгостроковий період. У разі продовження розпочатої

роботи вплив не буде відрізнятися від короткострокового.

До довгострокових наслідків відноситься питання забруднення атмосферного повітря, що склалося під впливом фізико-географічних умов басейну, насамперед кліматичних умов. Значного негативного впливу під час реалізації заходів та проєктів ДДП на довкілля та здоров'я населення не передбачається.

У порівнянні з нульовою альтернативою вплив на довкілля оцінюється як незначний, оскільки, як зазначалося вище, буде обумовлений впливом існуючих незмінних факторів.

РОЗДІЛ 7. ЗАХОДИ, ЩО ПЕРЕДБАЧАЄТЬСЯ ВЖИТИ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ, ЗМЕНШЕННЯ ТА ПОМ'ЯКШЕННЯ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ

Для запобігання, зменшення та пом'якшення можливих негативних наслідків виконання Плану заходів передбачається реалізація заходів, що наведені в таблиці.

Водночас, це загальні рекомендації щодо усунення негативних наслідків, детальні заходи повинні розглядатися в кожному конкретному випадку під час реалізації конкретних заходів і проєктів, а також в процесі надання екологічних дозволів.

Заходи, що передбачається реалізувати для запобігання, зменшення та пом'якшення можливих негативних наслідків виконання Плану заходів.

Складова довкілля	Заходи для зменшення негативних наслідків
Атмосферне повітря	будівництво об'єктів із виробництва електричної енергії з енергії сонячного випромінювання; будівництво вітрових електростанцій технічне переоснащення об'єктів комунальної теплоенергетики та впровадження енергозберігаючих технологій на них; впровадження енергозберігаючих заходів у житловому секторі та підтримка розвитку альтернативної енергетики; будівництво, реконструкція і ремонт місцевих доріг

Водні ресурси	<p>поліпшення екологічного та водогосподарського стану малих та середніх річок області. Захист від підтоплення населених пунктів;</p> <p>будівництво, реконструкція мереж та обладнання системи водовідведення;</p> <p>будівництво, реконструкція мереж та обладнання системи водопостачання;</p> <p>відновлення та покращення гідрологічного режиму водних об'єктів області;</p> <p>будівництво очисних споруд</p>
Відходи	<p>забезпечення екологічно-безпечного захоронення відходів та небезпечних речовин;</p> <p>будівництво сміттєпереробного заводу в м. Нікополі Дніпропетровської області;</p> <p>будівництво полігону твердих побутових відходів з сортувальною лінією;</p> <p>будівництво перевантажувальної станції з сортувальною лінією</p>
Земельні ресурси	<p>благоустрій територій у населених пунктах області;</p> <p>придбання сучасної спецтехніки для виконання робіт із санітарного очищення та благоустрою;</p> <p>оптимізація поводження з твердими побутовими відходами в населених пунктах області;</p> <p>реконструкції інженерної інфраструктури зрошувальних систем (у тому числі модернізація, будівництво та капітальний ремонт мереж зрошуваних систем);</p> <p>ліквідації наслідків підтоплення на забудованих територіях, у першу чергу тих, що потребують термінового захисту</p>
Біорізноманіття	<p>запровадження екологічного моніторингу області;</p> <p>збереження та відтворення біорізноманіття Дніпропетровської області, формування територіально-функціональної системи екологічної мережі;</p> <p>розвиток рекреаційних зон</p> <p>розроблення проектів створення (розширення), реконструкції та розвитку об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення;</p> <p>охорона Ландшафтного Заказника "Петропавлівські лимани" від пожеж</p>

РОЗДІЛ 8. ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ВИПРАВДАНИХ АЛЬТЕРНАТИВ, ЩО РОЗГЛЯДАЛИСЯ, ОПИС СПОСОБУ, В ЯКИЙ ЗДІЙСНЮВАЛАСЯ СТРАТЕГІЧНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА, У ТОМУ ЧИСЛІ БУДЬ-ЯКІ УСКЛАДНЕННЯ (НЕДОСТАТНІСТЬ ІНФОРМАЦІЇ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ТАКОЇ ОЦІНКИ)

План заходів соціально-економічного та культурного розвитку Дніпропетровської області на 2024 рік розроблена з урахуванням довгострокових пріоритетів Стратегії регіонального розвитку Дніпропетровської області на період до 2027 року, затвердженої рішенням Дніпропетровської обласної ради від 07.08.2020 № 624-24/VII та визначає пріоритетні цілі соціально-економічного розвитку області:

- 1.Посилення економічної конкурентоспроможності регіону.
- 2.Екологічна та енергетична безпека.
- 3.Забезпечення якісних умов життя.
- 4.Розвиток людського потенціалу.
- 5.Інноваційний розвиток регіону на основі смарт-спеціалізації.

Зважаючи на комплексність рішень Програми, що обумовлюється необхідністю виконання стратегічних цілей Програми, призначених для різних видів промислово-виробничої, соціальної, рекреаційної, комунікаційної діяльності, здійснюється розгляд виправданих альтернатив планованих рішень. При впровадженні заходів Програми, у порівнянні з існуючим станом, очікується позитивний вплив на навколишнє природне середовище, у тому числі на здоров'я населення. Найсприятливішим варіантом буде затвердження запропонованої Програми.

Разом з тим, в процесі здійснення стратегічної екологічної оцінки буде розглянуто наступну альтернативу: “Нульовий сценарій” – тобто опис, прогнозування та оцінка ситуації у випадку не затвердження зазначеного документа державного планування.

Оцінка ймовірних наслідків для довкілля від реалізації Програми вказує на те, що реалізація Програми позитивно вплине на стан атмосферного повітря, водних об'єктів, ситуацію з відходами, земельні ресурси, біорізноманіття, рекреаційні зони та культурну спадщину. Це означає, що План заходів спрямована на екологічно збалансований та інноваційний сценарій розвитку і не потребує розгляду альтернатив.

Виконання запланованих заходів з охорони довкілля та здоров'я населення має спиратися на використання сильних сторін регіону, максимальне використання зовнішніх можливостей, врахування слабких сторін та мінімізації зовнішніх загроз.

РОЗДІЛ 9. ЗАХОДИ, ПЕРЕДБАЧЕНІ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ МОНІТОРИНГУ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

СЕО не завершується прийняттям рішення про затвердження Програми соціально-економічного та культурного розвитку Дніпропетровської області на 2024 рік. Значущі наслідки для довкілля, в тому числі для здоров'я населення, повинні відслідковуватися під час реалізації Програми, зокрема, з метою виявлення непередбачених несприятливих наслідків і вжиття заходів щодо їх усунення.

Результати моніторингу мають бути доступними для органів влади та громадськості. Закон України “Про стратегічну екологічну оцінку” встановлює необхідність здійснення моніторингу наслідків виконання документу державного планування для довкілля (ст. 17). Моніторинг може бути використаний для:

- порівняння очікуваних і фактичних наслідків, що дозволяє отримати інформацію про реалізацію Програми соціально-економічного та культурного розвитку Дніпропетровської області на 2024 рік;

- отримання інформації, яка може бути використана для поліпшення майбутніх оцінок (моніторинг як інструмент контролю якості СЕО);

- перевірки дотримання екологічних вимог, встановлених відповідними органами влади;

- перевірки того, що План заходів соціально-економічного та культурного розвитку Дніпропетровської області на 2024 рік виконується відповідно до затвердженого документу, включаючи передбачені заходи із запобігання, скорочення або пом'якшення несприятливих наслідків.

Для організації моніторингу можуть бути використані існуючі системи моніторингу та інформаційні системи або вони мають бути спеціально удосконалені для цілей СЕО. Моніторинг базуватиметься на розгляді обмеженого числа відібраних показників (індикаторів), які демонструють наслідки для довкілля, в тому числі для здоров'я населення:

- кількість викидів забруднюючих речовин на 1 кв. км території області;

- зниження обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, тис. тонн/рік;

- зменшення кількості забруднюючих речовин, що скидаються із зворотними водами у поверхневі водні об'єкти, тис. тонн;

- зменшення обсягів утворення твердих побутових відходів, %;

- збільшення рівня охоплення населення послугами зі збору твердих побутових відходів;

- зменшення обсягу видалених відходів I – IV класів у спеціально відведені місця чи об'єкти, %;

- збільшення кількості пацієнтів, що отримали стентування при гострому інфаркті міокарда з елевацією сегмента ST, %;

- забезпечення хворих імуносупресивними препаратами протягом першого року після трансплантації;

зниження рівня летальності при гострому інфаркті міокарда, %;
зниження рівня госпіталізації пацієнтів з артеріальною гіпертензією, %.

Заходи з екологізації промислового виробництва

З метою підвищення конкурентоспроможності продукції та зміцнення конкурентних позицій на внутрішньому та зовнішньому ринках основна частка капітальних інвестицій у металургійному комплексі спрямована на розвиток основних фондів: розширення, реконструкцію, технічне та технологічне переозброєння діючих виробництв. Основним джерелом фінансування капіталовкладень є власні кошти підприємств.

На промислових підприємствах регіону продовжує реалізовуватись низка інвестиційних проектів з підвищення технологічного рівня виробництва, реконструкції і технічного переоснащення підприємств, впровадження сучасних енергоефективних технологій і обладнання та заходів щодо збільшення обсягів виробництва та розширення асортименту товарів, робіт і послуг.

Заходи щодо зменшення впливу транспорту на довкілля

Для зменшення впливу транспорту на довкілля, транспортними підприємствами вживаються заходи щодо оновлення рухомого складу, який відповідає високому рівню екологічної норми з метою збереження навколишнього середовища.

Законом України “Про автомобільний транспорт” передбачено поступове збільшення на міських автобусних маршрутах загального користування електробусів, що працюють виключно на стисненому природному газі метані, зрідженому природному газі метані або біогазі, та/або автобусів з водним паливним елементом.

Окрім того, зменшення забруднення довкілля досягається шляхом раціональної експлуатації автобусів, а саме – підтримка транспортних засобів в технічно справному стані. При цьому, в процесі технічного обслуговування та огляду, особлива увага приділяється забезпеченню оптимальних налаштувань та своєчасному виявленню та усуненню несправностей механізмів і систем автомобільного двигуна.

Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття

Питання збереження біорізноманіття включені до “Дніпропетровської обласної комплексної програми (стратегії) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016 – 2025 роки” (рішення Дніпропетровської обласної ради від 21.10.2015 № 680-34/VI). Аналіз багаторічних даних свідчить про те, що заповідний режим та заходи з охорони безумовно позитивно впливають на стан мешкання та перебування усіх рідкісних видів тварин на території Дніпропетровської області. З метою збереження рідкісних видів рослин і тварин, що перебувають під загрозою зникнення, на території області

затверджені Червоні списки тварин та рослин Дніпропетровської області (рішення обласної ради від 27.12.2011 № 219-10/VI).

Природний рослинний покрив зберігся у вигляді фрагментів на загальному фоні розораних площ і представляє собою вузькі смуги по річкових долинах, балках, на площах відчужень, вздовж залізничних колій та інші, а також на природоохоронних територіях в межах природно-заповідного фонду. Трав'янисті екосистеми в межах Дніпропетровської області представлені такими основними типами:

зональна степова рослинність (різнотравно-кострицево-ковилові і кострицево-ковилові угруповання). Загальна площа земель, зайнятих степовими угрупованнями різного ступеню деградованості, складає близько 163,5 тис. га;

лучна рослинність (заплавні, низинні луки та ін.). Землі, вкриті лучною рослинністю, зосереджені в долинах річок і по тальвегах балок, площа яких складає близько 180,7 га;

прибережно-водні трав'янисті угруповання, досить широко розповсюджені в межах області у вигляді приозерних, прирічкових заростей очерету, рогозу, кути та інше. Після зарегулювання річок, забудови та внаслідок інших антропогенних чинників площа їх постійно зменшується. Найбільше таких угруповань зосереджено в долинах річок Самари і Орелі;

галофільні угруповання солонців і солончаків, зосереджені переважно в долинах річок Орелі, Самари, Дніпра, Вовчої;

вторинні екосистеми на техногенних територіях (відвали гірничо-збагачувальних комбінатів, смуги відчуження вздовж залізниць, території промислових підприємств та ін.). Ці рослинні угруповання формуються на порушених землях спонтанно, найчастіше утворюючи своєрідні рідколісся, які через 40 – 50 років після початку формування набувають риси природних рослинних фітоценозів.

За останні роки становище природної рослинності різко погіршилося, так як залишки степових зональних та інших типів фітоценозів знищуються при розорюванні схилів, балок, ґрунтозахисних зон біля водойм.

Усе це призвело до того, що більшість в минулому самих звичайних видів, стали в тій чи іншій мірі рідкісними, зникаючими і в даний час включені до Червоної книги України, Червоного списку Дніпропетровської області.

У рамках природоохоронних та освітніх заходів видані серії робіт про біорізноманіття Дніпропетровської області: “Ссавці (Mammalia)”, “Дошві черв'яки (Lumbricidae)”, “Земноводні та плазуни (Amphibia et Reptilia)”, “Булавовусі лускокрилі (*Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea*)”, “Круглороті (*Cyclostomata*)”, “Риби (*Pisces*)”, “Птахи” (I том) та про природно-заповідний фонд:

1. Заповідні куточки на Дніпропетровщині: Заказники.
2. Ботанічні сади Дніпропетровщини: Дніпровський ботанічний сад ДНУ ім. Олеса Гончара та Криворізький ботанічний сад НАН України.
3. Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва у містах Дніпропетровської області.
4. Пам'ятки природи Дніпропетровської області.
5. Законодавчо-нормативні акти України щодо організації територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Однією з основних задач установ природно-заповідного фонду є збереження біологічного різноманіття тварин і рослин. Цей напрямок роботи відповідає також Пан-Європейській Стратегії Збереження Біологічного і Ландшафтного різноманіття (Pan-European Biological and Landscape Diversity Strategy “PES”), в якій беруть участь 55 країн. В сферу дії цієї Стратегії включена також територія України. Згідно одній з основних засад даної стратегії є визнання необхідності збереження біологічного різноманіття як запоруки збереження людства взагалі. Керуючись наведеними положеннями природний заповідник “Дніпровсько-Орільський” проводить заходи зі збереження біологічного різноманіття цілорічно, в тому числі – до Міжнародного дня біологічного різноманіття (МДБР).

Для підвищення екологічної свідомості суспільства інформація щодо відзначення Міжнародного дня біорізноманіття була висвітлена на офіційній сторінці департаменту у соціальній мережі Facebook та через місцеві електронні та друковані засоби інформації.

В Інституті геотехнічної механіки ім. М.С. Полякова НАН України у 2022 році виконувались наукові дослідження за наступними напрямками природничих та технічних наук:

- активізація розвитку вторинних екосистем на порушених гірничими роботами землях шляхом використання природних ефектів та явищ;
- розвиток наукових основ інтенсифікації розробки техногенних родовищ та покладів (вдосконалення параметрів ресурсозберігаючих техніки та технологій розробки техногенних родовищ та покладів);
- обґрунтування наукових підходів до створення гармонізованих з довкіллям технологій природокористування.

Всі роботи, що виконувались, вирішують нові інноваційно спрямовані завдання фундаментальних проблем збереження і відновлення довкілля, перехід територій на засади сталого розвитку, включаючи один із найбільш техногенно навантажених Придніпровський регіон.

За першим напрямком, розроблено спосіб формування зовнішніх відвалів для розміщення вітроенергетичних установок в комплексі з конденсатором атмосферної вологи, реалізація якого дозволить за рахунок енергії вітрових потоків отримати електроенергію, знизити пилоутворення від техногенних об’єктів до необхідного рівня та забезпечити водою рослинний покрив зовнішніх відвалів.

Розроблено екологоорієнтований спосіб формування зовнішнього відвалу для розміщення установок з конденсатором атмосферної вологи, реалізація якого дозволить відновлення та розвиток вторинних екосистем на порушених гірничими роботами землях.

Обґрунтовано можливість додаткового отримання значної кількості вологи з повітря за рахунок розміщення на ділянках відвалів насипних породних конусів та гряд, яке дозволить збільшити рельєфне різноманіття та гетерогенність середовища, що буде сприяти формуванню своєрідних “зон концентрації” представників флори та фауни.

За другим напрямком досліджень встановлено, що для ефективного

формування техногенного родовища необхідне попереднє розділення потоку гідросуміші відходів збагачення в процесі їх переміщення по магістральному трубопроводу. Розроблено установку, яка забезпечує селективний відбір продуктивного шару і роздільне складування інших шарів за рахунок розділення потоку гідросуміші відходів збагачення на три складові частини:

- 1) продуктивний шар, який складається з частинок гірських порід та містить максимальну кількість легкозбагачувального корисного компонента;
- 2) потенційно-продуктивний шар, який складається з малорудних і важкозбагачувальних частинок гірських порід великих і середніх фракцій;
- 3) непродуктивний шар, який складається з частинок “порожніх” гірських порід дрібних фракцій.

Встановлені взаємозв'язки гранулометричного і якісного складу відходів збагачення з параметрами продуктивного шару, а також дальністю переміщення частинок різних класів крупності по пляжу наживу.

За третім напрямком розроблено стратегію гармонізації технологій, в основу якої покладено застосування інноваційних технологій, що базуються на природних явищах та ефектах та основні принципи гармонізації технологій надкористування з компонентами природного середовища, які включають: раціонального використання природних ресурсів; оцінки технологій за критерієм екологічної ресурсоемності; вписування гірничодобувних технологій в природний геохімічний кругообіг; ізольованості виробничих процесів від природних компонентів суміжних територій; еколого-економічної доцільності функціонування технологій. За результатами проведених досліджень сформульовано концептуальні підходи до створення екоорієнтованих технологій, які включатимуть використання природоохоронних заходів у природоємних галузях господарської діяльності та обґрунтовані методологічні принципи раціонального комплексного надро-, земле- та водокористування промислових систем техногенно навантажених регіонів.

Досліджені порушені гірничими роботами території характеризуються критичним та катастрофічним рівнями екологічної безпеки. Враховуючи масштаби та значимість проблеми наявності значних територій порушених гірничими роботами, існує необхідність розробки системи методів, які базуються на природному потенціалі розвитку рослинності за рахунок цілеспрямованого прискореного формування екосистеми.

Таким чином розробки направлені на обґрунтування перспектив використання техногенно порушених земель гірничодобувних регіонів, що з ряду причин не підлягають рекультивації, в контексті ефективного розміщення відновлювальних джерел енергії (ВДЕ) вітроенергетичних установок (ВЕУ) та активізацію розвитку вторинних екосистем на порушених гірничими роботами територій в залежності від екологічних факторів розвитку рослинності (якість порід, рельєф, зволоження) та змінюється під впливом літо геохімічних потоків

Перспективи наукових досліджень пов'язані з визначенням техногенного впливу та екологічних наслідків діяльності гірничодобувних та гірничопереробних підприємств на етапах їх проектування, будівництва й експлуатації; забезпеченням надійності, підвищенням ефективності та

зниженням енергоємності технологій видобутку, транспортування та переробки мінеральної сировини, з питаннями розробки новітніх перспективних технологій, методів їх моделювання та розрахунку раціональних параметрів, наукових основ регіональної системи екологічного моніторингу; геоєкології природних ресурсів і техногенних середовищ.

В ході проведення СЕО проведено оцінку факторів ризику і потенційного впливу на стан довкілля, враховано екологічні завдання місцевого рівня в інтересах ефективного та стабільного соціально-економічного розвитку території та підвищення якості життя населення.

Оцінка фактичного впливу здійснюється на підставі та з урахуванням результатів моніторингу стану навколишнього природного середовища щодо реалізації господарської діяльності.

На підставі проведеного аналізу зроблено висновок, що План заходів відповідає державним та регіональним стратегічним документам, реалізація заходів Програми не справить значного негативного впливу на стан довкілля та здоров'я населення.

Не зважаючи на зазначене, рекомендується здійснення наступних контрольних заходів:

– порівняння фактичного стану компонентів довкілля з минулорічними показниками в області, в яких реалізуються заходи Програми, 1 раз на рік на підставі результатів державного статистичного спостереження. У разі виявлення перевищень минулорічних показників провести аналіз на предмет зв'язку з реалізацією заходів Програми;

– порівняння захворюваності населення з минулорічними показниками у містах області, в яких реалізуються заходи Програми, 1 раз на рік на підставі результатів державного статистичного спостереження. У разі виявлення перевищень минулорічних показників провести аналіз на предмет зв'язку з реалізацією заходів Програми.

Оскільки План заходів є документом державного планування з обмеженим терміном дії, а саме 1 бюджетний рік, пропонується здійснити моніторинг виконання Програми, обмежившись періодом 1 рік.

Таблиця 34. Перелік індикаторів для моніторингу Програми

№	Індикатор
Атмосферне повітря	
1	Обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення
2	Обсяги найпоширеніших забруднюючих речовин (оксид вуглецю, пил, оксиди азоту та діоксид сірки) в атмосферне повітря
3	Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерелу розрахунку на км ² , т
4	Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерелу розрахунку на одну особу, кг
Водні ресурси	

5	Обсяги забору та використання свіжої води
6	Обсяги скидання зворотних вод у водні об'єкти
7	Обсяги скидання очищених і недостатньо очищених зворотних вод у водні об'єкти
Відходи	
8	Обсяги утворення ТПВ на території області
9	Обсяги утворення промислових відходів на території області
10	Обсяги утилізованих промислових відходів
11	Обсяги накопичених промислових відходів
Здоров'я населення	
12	Природний приріст, скорочення (-) осіб
13	Рівень захворюваності населення області

РОЗДІЛ 10. ОПИС ЙМОВІРНИХ ТРАНСКОРДОННИХ НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ (ЗА НАЯВНОСТІ)

Ймовірність транскордонних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, у результаті прийняття та впровадження Програми соціально-економічного та культурного розвитку Дніпропетровської області на 2024 рік – не прогнозується.

РОЗДІЛ 11. РЕЗЮМЕ НЕТЕХНІЧНОГО ХАРАКТЕРУ ІНФОРМАЦІЇ, РОЗРАХОВАНЕ НА ШИРОКУ АУДИТОРІЮ

Основним пріоритетом плану заходів є відновлення економіки, соціальної та гуманітарної сфер у повоєнних умовах, пошкоджень значної частини виробничої, енергетичної та транспортної інфраструктури, ускладнень логістичних зв'язків, зовнішньої міграції значної частини населення.

Господарський комплекс області – індустріально-аграрний. Провідною галуззю є промисловість, в якій зайнято більше третини всіх працюючих в економіці. На Дніпропетровщині сконцентровано приблизно п'яту частину промислового потенціалу країни.

Основа промисловості області – гірничо-металургійний комплекс.

В області також працюють хімічні та машинобудівні підприємства. Високий рівень розвитку промисловості призводить до значного техногенного навантаження на довкілля області, що спричиняє забруднення повітряного та водного басейнів, земельних ресурсів, негативно впливає на здоров'я населення, флору та фауну.

При аналізі та оцінці поточного стану навколишнього середовища були

використані статистичні дані та офіційні дані обласного та місцевих органів виконавчої влади, що реалізують державну політику у сфері охорони здоров'я.

У процесі роботи були проаналізовані доступні дані моніторингових спостережень, що здійснюються суб'єктами в рамках програм державного моніторингу навколишнього середовища на локальному та регіональному рівні.

Основними екологічними проблемами області залишаються:

– забруднення атмосферного повітря викидами від промислових підприємств та автотранспорту;

– забруднення водних об'єктів скидами із зворотними водами промислових підприємств та підприємств житлово-комунального господарства;

– утилізація відходів гірничодобувної, металургійної, енергетичної та інших галузей промисловості, а також поводження з відходами I-III класів небезпеки;

– порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок регіону та забруднення підземних водоносних горизонтів;

– підтоплення земель та населених пунктів регіону, поширення екзогенних геологічних процесів;

– охорона, використання та відтворення дикої фауни і флори, проблеми природно-заповідного фонду.

Основні зобов'язання у сфері охорони довкілля області визначаються законами України “Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року”, “Про охорону навколишнього природного середовища” , “Про охорону атмосферного повітря”, “Про стратегічну екологічну оцінку”, “Про оцінку впливу на довкілля”, “Про відходи”, “Про інвестиційну діяльність”, Водним кодексом України, Указом Президента України “Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року”.

Реалізація плану заходів не повинна призвести до появи нових негативних наслідків для довкілля, якщо під час її реалізації будуть належним чином враховані природоохоронні вимоги. Реалізація проектів, які не мають висновку про оцінку впливу на довкілля, розпочнеться після надання уповноваженим органом мотивованого висновку з оцінки впливу на довкілля.

Очікується, що реалізація Плану заходів позитивно вплине на стан атмосферного повітря, водних об'єктів, земельних і лісових ресурсів, біорізноманіття та ситуацію з відходами, а відтак на здоров'я людей.

Моніторинг запропонованих індикаторів щодо ефективності впровадження Плану заходів є важливою формою контролю фактичного впливу на довкілля та основою для своєчасного і оперативного прийняття необхідних управлінських рішень для виправлення або упередження негативної ситуації.